

ბუნჯი ერეკენები

945/2
2003

7-8
2003

**გენერალური
საპროდუქციო
სამსახური**

**მთავარი რედაქტორი
და გამომცემელი
ბიუროში გენერალური**

**მთავარი რედაქტორის
მოადგილე
ბიურო (აღმერთ) მანუჩარაძე**

**პასუხისმგებელი რედაქტორი
რუსუაჩი მარია**

რედაქტორები:
მარინე კოკინაშვილი,
ნანა დოღლაძე,
თამაზ ქურდიანი,
ინგა მურთოზი,
ნინო ჭუმბურიძე

**მხატვრული რედაქცია და
მონაწილე**
თბილისი აკადემიის

**კონსულტანტი
ოსებ ჭუმბურიძე**

**მხატვარი
გია ღაბია**

სარედაქციო საბიურო:
მარინე ბერიძე,
გენადი ბურჭულაძე,
მედიკა ბურჭულაძე,
კახა გაბუნია,
თორნიკე გოგოლაშვილი,
დოდო გოჭიაძე,
ქეთევან ჯაფარიშვილი,
ნანა ურიაშვილი,
კობეკი ქარია,
მისეელ ქურდიანი,
დოდან ჯვინციანი,
გიორგი წიბანაშვილი,
თამაზ ხმელაძე,
ნინო ვლობჟიანიძე

**რედაქტორი
კონსტანტინე კაკობაძე**

**რეგისტრირებულია ქ თბილისის
მთავრობის რაიონის სასამართლოს
შიურ 12.04.99, № 4/9-88**

**მისამართი:
პ ინგოროვეს ქ №8
ტ. 99-75-48**

E-mail: burji@post.ge

გაერთიანებული გამომცემლობა
გაერთიანებული გამომცემლობა

**გაერთიანებული
გამომცემლობა**

ჩვენს ენას ჩვენში
მოედანი არა აქვს
საუარჯიშოდ. ჩვენი ევრეთ-
წოდებული ძალადი საზოგადოება,
ნამეტნავად ქალაქში,
თავის სამარცხვინოდ
თაკილობს თავის დედა-ენით
ლაპარაკსა. ნათქვამია,
თევზი თავიდან აუროლდე-
ბაო. სწორედ ევრე
მოგვდის ჩვენც. ჩვენს
ევრეთ-წოდებულ ძალად
საზოგადოებას თუ
დავაკვირდებით, ცოცხალი
ლაპარაკი, ის დარბაისლური
ქართული საუბარი, ის სა-
მური ქართული სიტყვის
მიხვრა-მოხვრა, ის სიმ-
დიდრე ქართულის სიტყვე-
ბისა აღარ ისმის, აღარ
არის...

ილიბ

შინაარსი

თვალსაზრისი

- თ. გამყრელიძე, რა ენაზე შეტყვევებდა მეფე აიგტი და მისი ქალიშვილი - გრძნეული მედეა 2
- ზ. კუმურდია, აკადემიკოს თაბაშვილის გამყრელიძის-ორი... წერილის გამო 4
- ნ. დობორჯგინიძე, „ქებას“ ხაერთო აღმოსავლური ფონი 5
- ა. ხარინაული, წმინდა წერილის თარგმანები 8
- ა. ბოჭორიშვილი, ლ. გოჭიაძე, ცოტა რამ ხაჩუქრის თაობაზე, ანუ რა ვაჩუქო? 16

ჩვენი სკოლა

- კ. იანტუელიძე, ქართული და ფრანგული „ანბანის სახელმძღვანელოთა“ შედარებითი ანალიზი 20
- ნ. ღონდაძე, სახისშეტყველების სოციურთი ასპექტისთვის იაკობ ხუცესის „შუშინიკის წამებაში“ 28

შეხვედრის ანგარიში

- ლ. მუქერიძე, ვაჟა-ფშაველას და ხაბროძის იარაღის საკითხი ვაჟა-ფშაველას ეპიკურ ნაწარმოებებში და მის რუსულ თარგმანებში 24
- ს. იორდანიშვილი, ვაჟა-ფშაველას ენა 31

საქართველო და მსოფლიო

- მ. შაველაძე, მოისხენით ტვირთი, ბატონებო! 30

გამოთხოვნები

- დიდი კაცი იყო ივანე ქუშიკაშვილი 34

ჩვენი ახალი მარაგები

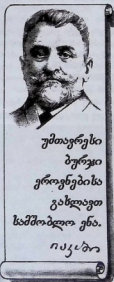
- ახალი ნომერები 9, 13, 15, 16, 32

ბურჯი ეროვნებისა

BURJI EROVNEBISA

№ 7-8 (68)

2003

უმთავრესი
ბურჯი
ეროვნებისა
განსვლავთ
სამშობლო ენა.
იყოს

გამოცემის
თავმჯდომარე

ფანი 1 ლავი

გარეკანი I გვ. - „ბუნება მზრანებელია.“

IV გვ. - „ბატონი“. მხატვარი შინა მღვდელი

თეატრალური მხარე

რა ენაზე მეტყველებდა მეფე აიეტი და მისი ქალიშვილი — გრძნეული მედეა

ქალის კონსტანტინე პეტროვიჩი ივანოვიჩი

მთელ დასავლურ სამყაროში ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული მითია მედეა არგონაუტების შესახებ, რომლებმაც ბერძენი გმირის იასონის მეთაურობით ხომალდზე არგო გადმოსურეს შვი ზღვა, ჩამოედინნ ძველ კოლხეთში და გაიტაცეს აიას ქვიჩიდან — კოლხეთიდან — ოქროს საწმისის ბერძ. კოეო-// კოეა) და ქვიჩის მეფის — აიეტის — ქალიშვილი, იასონს მედეა შეეპყრებოდა გრძნეული მედეა.

ამ უძველესი ბერძნული მითის რეალობაში დღეს მეცნიერებს ეჭვი აღარ ეპარება მე-15-14 სს. მსკენურ-ბერძნულ წარწერებში დასტურდება ამ მითისადან ცნობილი მთელი რაიი საკუთარი სახელები, როგორცაა აია, კოლხეთი, იასონი და სხვ. ასევე წარწერებში გვხვდება სიტყვა კოეო-ტეაეო, რომელიც პომპროსთან კოეას ფორმით დასტურდება — ეჭვი ოქროს საწმისის მნიშვნელობით.

მაგრამ გაურკვეველი რჩება ერთი არსებითი საკითხი — ბერძენი არგონაუტების დროინდელი კოლხეთის მოსახლეობის ენა-კრა და ქობრთუ შედგენლობა. დღემდე აზრთა სხვაობას იწვევს სავრთაშორისო მცენარებებში საკითხი, თუ რა მოსახლეობა დახვდათ ისტორიულ კოლხეთში აქ მოხულ ბერძნებს, რა ენაზე ღაპარაკობდა და მხელაური კოლ-

ხური მოსახლეობა: სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, რა ენაზე მეტყველებდნენ კოლხეთის ანუ ათაქვეყნის მეფე აიეტი და მისი ქალიშვილი — გრძნეული მედეა. თითო ბერძნულ მითში და მის შედარებით გვიანდელ ბერძნულ გადმოცემებში არ არის დასახელებული პირდაპირ არც ერთი ადგილობრივი სიტყვა, რომელიც მგვინიშნებდა კოლხური მოსახლეობის ქობრთუ უნაობას. ხოლო ბერძნულ გადმოცემებში მოცემული ადგილობრივ მკედრთა სახელები ამის საშუალებას არ იძლევა. ენაიდან მათ არ ეძებნებათ რამდენადმე დასაჯერებელი ეტიმოლოგიები, რომლებიც ამ სახელებს ეჭვითურთხვად რომელსაზე ენას მიაკუთნიებდა.

მაგრამ არგონაუტების მთავის ბერძნულ ტექსტში ერთი სიტყვა მინც შეიძლება დაედასტუროს, რომელიც, როგორც ჩანს, ურამნიშნელოვნად განსაზღვრავს ადგილობრივი კოლხური მოსახლეობის ქობრთუ კუთვნილებას და მგვითათვის, თუ რა ენაზე მეტყველებდა ხალხი ათაქვეყნისა, სადაც გაურკვეველი იყო ოქროს საწმისის კულტი, დასავლურ საქართველოს მთავრეკონებში დღემდე რომ არის შემორჩენილი საკულტო მნიშვნელობის აღნიშნაი, ეს სიტყვა

თითი ოქროს საწმისის ბერძნულ სახელწოდებას წარმოადგენს. ოქროს საწმისის და სავრთუდ „ეჭურის ტყეის“ აღხანშნაედა.

როგორც ითქვა, არგონაუტების მთავის ტექსტში და საზოგადოდ ბერძნულში იხმარება სიტყვა „კოეა“, რომელიც უფრო არქაული „კოეა“ ფორმისაგან მომდინარეობს. უძველესი ხანის ბერძნულში, რომელიც ცნობილია მსკენურა ბერძნულის სახელწოდებით სტ. წ. მე-15-13 საუკუნეებში დასტურდება სიტყვა „კოეო“ საზოგადოდ „ტყეის მნიშვნელობით. მამსადაც ამ უძველესი ბერძნული სიტყვის უფრო „ტყეის“, „ეჭურის ტყეის“ და // (ოქროს) საწმისის“ მნიშვნელობით აღდგება „კოე“ ფორმის სახით, ამ სიტყვას ბერძნულში არ ეძებნება ინდო-ევროპული შესატყვისება და ბერძნულისათვის უცხა ქობრთუ სამყაროდან შეთვისებულად უნდა ჩათვალიოს. ამიტომ საესებთა ბენჭებრთუ ჩანს „საწმისის“, ანუ „ეჭურის ტყეის“ აღმნიშნეული უცხოური სიტყვა ბერძნულში აქ ქობრთუ სამყაროდან მომდინარედ მივინათ, რომელთანაც ბერძნებს უძველესი დროიდან კონტაქტები და კულტურული ურთიერთობა პქრდათ

და სადაც „ცხვის ტყავს“ განსაკუთრებული საკულტო მნიშვნელობა ენიჭებოდა. ამ თვალსაზრისით კვ - „ცხვის ტყავს“ სიტყვის განხილვა აუქნებს პირველ რიგში ამ სიტყვის ურთიერთობის საკითხს ქართულ-ქართველურ ტყავ - / ტყუვ - / ტყუვ - სიტყვისთან ამავე მნიშვნელობით.

ქართული ტყავი სიტყვის დასაბუთებულ-ქართველური. მეგრულ-ლასური კარანტი უნდა ყოფილიყო ძველად ტყუვ- / ტყუ- ფორმა (თანამედროვე მეგრული ტყვი-ი, ლასური ტყვი-ი „ტყავი“ ამ უბედვრს ფორმათა შემდგომი ცვლილებების შედეგად არის მიღებული. სწორედ ეს დასაბუთებულ-ქართველური, ანუ მეგრული-ლასური ტყუვ- / ტყუ- სიტყვა „ტყავის“ მნიშვნელობით გამოიყენეს კოლხეთში მოსულმა ბერძენებმა იმ სპეციფიკური „ცხვის ტყავის“ აღსანიშნავად, რომელსაც ამ ქვეყანაში განსაკუთრებული საკულტო და რიტუალური მნიშვნელობა ჰქონდა, რაც შემდგომ ასე ხატოვნად აისახა - ბერძნულ მითში „არგონავტების“ ოქროს საწმისის“ ქვეყანაში მოგზაურობის შესახებ. თვით ფორმის თვალსაზრისით სავსებით ბუნებრივია, რომ დასაბუთებულ-ქართველური, მეგრ- ლას. ტყუვ - / ტყუვ - სიტყვა „ცხვის ტყავის“ მნიშვნელობით ბერძენებმა სწორედ „კოვ“ ფორმის სახით გადაიღეს და თავიანთი, ბერძნულსადაც არაბუნებრივი ტყ- / ტყ- თანხმოვანთაგან კ - თანხმოვნად გამარტოვებს, ისევე როგორც დასაბუთებულ-ქართული

მეტყუარ- // მტყუარ- სახელი მდინარე „მტყუარის“ აღსანიშნავად კურ- ფორმით გადაიღეს (შეგრ. რუსული Купа, რომელიც მდინარე „მტყუარის“ სახელწოდების ბერძნულ ეარიანტს ემთავსება).

ამიტოვად, სავარაუდოა, რომ ოქროს საწმისის“ და საერთოდ „ტყავის“ აღსანიშნავად ბერძენები საკუთრივ ბერძნული „დერმა“ (შეგრ. თანამედროვე ტერმინი „დერმატოლოგია“) სიტყვის გვერდით იყენებდნენ უცხო ენობრივი სახეობიდან შემოსულ „კოვ“ - სიტყვას ამ სიტყვის შეთვისება ბერძენების მიერ, ბუნებრივია, სწორედ იქ უნდა მომხდარიყო, სადაც ცხვის ტყავის კულტი იყო გავრცელებული არქაულ ეპოქაში, ე.ი. კოლხეთსა და ისტორიული დასავლეთ საქართველოს მითან რეგონებში. ეს კომისა ნიშნავს, რომ აქ ბერძენების მოხელის ეპოქაში სწორედ დასაბუთებულ-ქართველური დასაბუთებულ-ქართველური მითი იყო გავრცელებული მათ შორის მეგრულ-ლასურის წინაპარი დასაბუთებულ-ქართველური „ტყავი“ აღსანიშნავად „ტყუვ- / ტყუვ- ფორმით.

შეიძლება დავასკვნათ, რომ ათა-ქვეყნის მეფე აიეტა, მისი ქალიშვილი - გრძნული მეფეა, აგრეთვე კოლხეთის მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელსაც სამბერძნულიდან ზღვით მოსულ „არგონავტებს“ უშუალო ურთიერთობა ჰქონდათ, დასაბუთებულ-ქართველურ დასაბუთებულ-ქართველურ მეფეზე შეტყუვდნენ, რომლის დღევანდელი გაგრძელება ჩვენთვის ცნობილია მეგრულია და ლასურის სახით ამგვარ ეთარებაში უაღრესად

საინტერესო და ნიშანდობლივი ჩანს თვით „არგონავტების“ გეგმის სახელწოდება „არგო“, რომელზედაც ბერძენი კოლონიზატები აასონის წინამძღოლობით შავი ზღვით დასავლეთ საქართველოს ნაპირებს აღწევდნენ და კოლხეთში ჩამოდიან. ამ სახელს საუკუნეადაც უღვევს აკად. სერგი ჯიჭიას გონებამახვილოვანი მიხედვით, „ფრ-ის-ი“ ქვეყნის სახელწოდების დასაბუთებულ-ქართველური აგრ - // არგ - ეარიანტი, რომლისგანაც ეთარებაში მ-არგ-აღ-ი წარმოიშობა.

ყოველივე ამის შექმნე სავსებით გამართლებული და ბუნებრივი ჩანს აკაკო შანიას წინადადება, რომ მეგრულ-ლასურის წინაპარ ენას „კოლხური“ ეწოდოს - ენას, რომელზედაც მეტყუველებდნენ მეფე აიეტა, გრძნული მეფეა და ძველი კოლხეთის ავტოკტონური მოსახლეობა.

ლიბანაძე თეოდორე
სამაქობაძე,
2003 წ. 16-22 მარტი

სახალი წიგნი

გაონიანი ეპიკოსი
პატარა პრის
ხვდარი
[Logo]

ტერმინოლოგიასთან დაკავშირებით ერთი საკითხი თ. გამყრელიძის მეორე წერილშიც არის დასმული, მაგრამ აქვრ ამ წერილის უფრო არსებითა, ძირითადი მხარე განვიხილოთ.

ვევლიან კარგად მოეხსენება ანტიკური მითი არგონაუტების კოლხეთში დაშქრობისა და ოქროს საწმისის მოტაცების შესახებ როგორც თამაზ გამყრელიძე აღნიშნავს ამ უძველესი ბერძნული მითისათვის რეალურად მიღეს მეტყველებს ვევი ადარებარება. მე-15-14 სს. მიკენურ-ბერძნულ წარწერებში დასტურდება ამ მითისადან ცნობილი მითული რთვი საკუთარი სახელები, როგორცაა ქვეყანა აიაა, კოლხეთი, აახონი და სხვა. ამავე წარწერებში გვხვდება სიტყვა კოო ტეაეო, რომელიც პომპროსთან კოვას ფორმით დასტურდება — უვევი ოქროს საწმისის მნიშვნელობით.

მოუხედავად მასადის ხშირისა, თ. გამყრელიძე მინც პოეტიკის სარწმუნო არგუმენტს, რათა პისუხი ვასცენ კითხვაზე თუ რა ენაზე დასაბრკობდა და ენიკურად რომელ ხალხს ეკუთვნოდა იმერონდელი კოლხეთის მოსახლეობა. ასეთი არგუმენტს წარმოადგენს ბერძნული სიტყვა, კოას, მომდინარე უფრო არქაული კოვას ფორმისაგან, რომელიც თ. გამყრელიძის მტკიცებით, უშუალო ეტიმოლოგიურ კავშირშია ქართულ ტაო-თან. უფრო ზუსტად — ამ სიტყვას დასაძღვრ-ქართული ვარიანტთან — ტაო // ტაო ხეინი აზრით, აქვე უთუოდ ვასათუადისწინებულა აგრეთვე საკვლევი ფუძის სენაური ვარიანტები — ტაო (ტეაეო) და ტაო (კანო, კერქა).

ზემოხსენებული ვარიანტების უნიკური მხარისებარებას გზით, საძიებელი ფუძე საერთო ქართული რიხე ადღებება ტაო სახით, რომელიც დღემდე დაცულია ქართულში. მისი კანონზომიერი კოლხური შესატყვისია ტაო // ტაო რომლის შემდგომი ფონეტიკური ცვლილებას შედეგად მიღებულია მეტრული ტაო და დასურვი ტაო რაც შეეხება სენარს, ის საეინებო განხილვას მოითხოვს, რასაც აქ ვერ გამოუდგვებით, მაგრამ ამითათვე შეიძლება ითქვას, რომ სენარის ტაო / ტაო უთუოდ იმავე საერთოქართული ფუძიდან არის მიღებული.

პროგად, ერთი მხრივ, ტაო ფუძე აღნიშნავს საერთოქართული ფუძების დინამიკურ მხრივ კი იმავე მნიშვნელობისა და მნიშვნელობითი შედგენილობის კო სიტყვას ბერძნულში დამაჯერებელი ეტიმოლოგია არ ვაჩანია. თასაც ბერძნულში ცნობილია მნიშვნელობითი მსგავსი, მაგრამ ბერძნული შედგენილობითი განსხვავებული ფუძე დემა, რომელსაც შესატყვისები მოეპოვება მრავალ ინდოევროპულ ენაში. ყოველივე აქვანა, ლოკურად გამომდინარეობს დასტურა, რომ კო სიტყვა ბერძნულში ნასესხები უნდა იყოს ქართული ენებიდან. ცერძოდ — კოლხურიდან მტკიცებით.

ზარაბ ქახუაძე

აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის ორი წერილის გამო

რულ-დაზურთან, ეს იმის ნიშნავს, რომ არგონაუტების დაშქრობის ეპოქაში (მე-15-14სს. ძვ. წ. ად) კოლხეთის ტერიტორიაზე გაგრძელებული იყო დასავლურ-ქართული დადასტურება. მათ შორის, მეტრულ-დასურის წინაპირი დადასტურა ეს მეტად მნიშვნელოვანი დასტურა, რომელიც ქართული დადასტურების დიფერენციალური პროცესის დაწყების უფრო ადრეულ ხანაში გვაეარაულებინებს, ვიდრე აქამდე იყო მიჩნეული.

ამ დასტურის სასარგებლოდ მეტრულუბს აგრეთვე ბერძენ კოლინისატორთა გემის სახელწოდება არგო, რომლის ეტიმოლოგიაც კარგა ხნის წინათ შემოგვთავაზა აკადემიკოსმა სერუი ვევიმ და რომელსაც სავსებით იზიარებს თამაზ გამყრელიძე ამ ეტიმოლოგიის მიხედვით არგო უშუალოდ დაკავშირებულია ქვეყნის სახელთან — ტარს-თან ამ ფუძის კანონზომიერი კოლხური შესატყვისია არ // არგ, სადაც წარმომდგარა ვინაშიც მიგრული მ-არგ-ადი, შერა აფხ აგრეთვე, ამ ფუძის ეწრ დავაკვლუბთ აგრეთვე ვერისის მთავარი მდინარის სახელს — ქვიტის (მეტრულად — ინგარს).

ლიტონისკული საბაკთბოლო, 2003 წ, 6-12 მბონი

ბეჭდვას ის ნაწილი, რომელიც აქვრ თ. გამყრელიძის ამ ნიშნის გამოხატული წერილის კუბა.

ბუნებრივად უნდა და დიდებას ქართული სახელის ფილოლოგიური მუშის შედეგად საბჭოთაო საგანი იყო წყლის განმსჯელობა დღეს მე არც ამ მხარეზე ვიციან ლტოლვილების მიხედვით ვამბობ და ვერც ამ ნაწარმოების ჩემთვის საქმიან გავაძეობარ მიმართულებზე და აღფრთოვანებულ ვიყავი. მე შევეცადე, მოკლედ აღწერო ის საერთო-აღმოსავლური კონტაქტი რომელიც ეს ნაწარმოები უნდა შექმნილიყო და რომლის გათვალისწინებაც, წესი ასრული გარკვეულწილად მინც ხსენი „ქებასთან“ დაკავშირებულ სოციალურ საკითხს.

მეტი თანხრად ეხმობა სამეცნიერო და განხილვის ის რომ ქრისტიანული ფორმის წარმოქმნის, უპირველად ბერძნულად და დათარგმნად იყო შესრულებული შემდეგ არგუმენტები კი განსხვავებული იყო თითოეული ქრისტიანული შეხედულებით.

ასაკი რელიგიური (Leges, actas) - ქრისტიანობის სიმბოლო და მეცნიერება (Sapientia) - ბერძნული სახელი რომელიც საყოველთაო ძალაუფლებას (Imperium Romanum) - ლათინურსთვის.

ბერძნული პატრიარქალი უნდა იქნას თითოეული უცხოური და ქართული და დათარგმნის ქრისტიანობის სახეობებს დათარგმნის ახალგაზრდა და დათარგმნის ქრისტიანული კი საქმიან ენობრივ შეხიზნადად ერთობის თეოლოგიის იდეოლოგიის მიხედვით და არა ქრისტიან-

საერთო-აღმოსავლური ფონი

„ქებას“ საერთო-აღმოსავლური ფონი

ბუნებრივად უნდა და დიდებას ქართული სახელის ფილოლოგიური მუშის შედეგად საბჭოთაო საგანი იყო წყლის განმსჯელობა დღეს მე არც ამ მხარეზე ვიციან ლტოლვილების მიხედვით ვამბობ და ვერც ამ ნაწარმოების ჩემთვის საქმიან გავაძეობარ მიმართულებზე და აღფრთოვანებულ ვიყავი. მე შევეცადე, მოკლედ აღწერო ის საერთო-აღმოსავლური კონტაქტი რომელიც ეს ნაწარმოები უნდა შექმნილიყო და რომლის გათვალისწინებაც, წესი ასრული გარკვეულწილად მინც ხსენი „ქებასთან“ დაკავშირებულ სოციალურ საკითხს.

ული უნებრად ხსენის ამ კონტაქტში იგი შეიძლება აღქმულ იქნას როგორც ქრისტიანული გზით გადაღებული წარსულის პატრიარქალი რელიგიური და ახლანდელ მის წინადა ქრისტიანული რელიგიური, არამედ საბჭოთა „ტრეტიკა“ შეიძლება ვთქვამთ, თვლიდნენ ბერძნული საყვარელი მისთვის უნდა იქნას, რომელიც ძველი სრულიყოფილად გამოიქცას ამ რელიგიის საფუძვლად არის ბერძნული წყარო მისი და ეს ბერძნული პატრიარქალის ყველაზე ტრადიციული შეხედულება იყო. *Περὶ δὲ τοῦ, οὐ σπουδαιότερον καὶ οὐ ταῦτον ἐστὶ, καὶ αὐτοῖς, ὡς νομοῦν, ἀποστολικῶν καὶ ἀποτὸ τῆς ἀποστολῆς ἀνδράσιν, ἐν οἷς τὸ στέφανος τῆς εὐσταθίου ἰσχυροτάτου ὑποτάσσεται, τοῦ τῆς οὐσίας τῆς ἰσχυροτάτου ὑποτάσσεται.*

ამგვარი კონტრასტის პირობებში, როცა თვით ქართული და დათარგმნის კი უნდა ბერძნული რელიგიური კულტურული ფორმების გვერდით დამკვიდრება განსაკუთრებით შეეცადე იდეა აღმოსავლური ქრისტიანობის ხელნაწი ქრისტიანული თანასწორუფლებების საკითხის ის ფაქტი, რომ ეს ხელნაწი ქრისტიანული, სოციალური, მოგვანებით საყვარელი სლავური, მისობრივებისთან ერთად საერთო დამწერლობის მქონე ქრისტიანული ენობრივად ვერც აკრწლებდა იმისთვის. *Ἡλλήνες* - მიმართული რელიგიური ეს ქრისტიანული პრობლემის წინაშე იდგნენ - მათ შედარებით საყვარელი კულტურული გამოცდილების ქრისტიანული

და შეასაუბრების ყველაზე ტრადიციული იმისთვის სახელისათვის ცნობილი *Ἡλλήνες* - მიმართული და რომელიც ამისთვის ბერძნული საყოველთაოდ დათარგმნული კულტურული აღმსარებლობის სახელი იყო, არამედ ბერძნული საერთო-აღმოსავლური და ქრისტიანული დამწერლობის საფუძვლად ქმნიდა. მათ უნდა იქნას რომ ამის პრეცედენტი უნდა არსებობდა ქრისტიანულ დასავლეთში, სადაც ვერც კიდევ ქრისტიანობის შემოღებამდე კულტურისა და უნივერსიტეტის ქრისტიანული დათარგმნის უპრეცედენტოდ, ყოველგვარი გარეგანი ძალადობის გარეშე იქცა დასავლეთის ერთიანი ეკლესიის უნივერსალური ქრისტიანული დათარგმნის პრობლემა. ანუ როგორც მის სამართლებრივ უფლებებზე დათარგმნის სპირიტუალურმა იმპერიალიზმმა და სარეპრეზენტაციულმა კულტურამ (განსაკუთრებით საყვარელი გარემოში) კი მნიშვნელოვანად შეაფერხა ადგილობრივი ნაციონალური ქრისტიანული განვითარება, მათი ქვეყნის დამწერლობის მქონე ქრისტიანული.

როგორც ცნობილია, ქრისტიანული ანტიკური დოგმატიკის დიდებულობის ანტიკური და დათარგმნის პატრიარქალი შემოღებულ სამი წინადა ქრისტიანული კულტურის თეორია, რომელიც კაცობრიობის თავდაპირველ ქრისტიანულ სპირიტუალურ და მეცნიერების ქრისტიანულს და დასავლური რომის იმპერიის საყოველთაო ქრისტიანული გამოხრეულ სტატუსის ანტიკური კულტურული პრობლემის მიხედვით, პირველი არგუ-

სრულყოფილად და რაც მთავარია, ირრეგულის „ხატად და მოქცევად“ უნდა გადმოვიღო უბედურებს და ფეოდალიზმისა და რიტორიკაში გაჩაფულ ბერძნულ ენაზე შექმნილი ტექსტები.

ამეგარ პირობებში თვითდამკვიდრებისათვის ეს ქნები იმ უშუალოდ გზას იჩვენებს:

1. ისინი ცდილობენ საკუთარი ისტორიული წარსულიდან გამოიჭინონ წინდა ქნების ბადალი არგუმენტები და ამით მათი დირექციონა და თანასწორუფლებიანობა დამტკიცონ. ან ქნა სწორედ ის საერთო ნიშანი რომლის მიხედვითაც ამ ტექსტებს ქნო სიბრტეზე განვიხილავთ.

2. ძეტსათორი მთარგმნლობითი და დიტერატურული საქმნილობით დაძლიონ მშობლიური ქნის სიღარიბე. რასაც ისინი სხვათა შორის, არც უარყოფდნენ და ამგვარად დარბი მშობლიური ქნ „გონიერთა ხედვითა მომხარევი ბერძნულისადა მოვიყარონ“.

დღევანდელ მიხედვებში პირველ გზას - საკუთარი ისტორიიდან წინდა ქნების ბადალი არგუმენტების გამოიჭინას - შეუძლება.

ამ თვალსაზრისით ვფიქრობთ მეტი სათქმელი სორილებს ჰქონდათ და უნდადნ ამისაც იპოვიყნის (შინაგოვა - წიგნიძე) მყოფი ნაწილში იფიქრისხმეხოდნენ. მათ ვფიქრობთ ადრე დაიწვეს სორიული ქნის დასაცავად პიშვების, საფიქრებისა თუ სხვადასხვა ტრანსკრიბების შედგენა რომლებშიც ცალკე ბუნებრივ განიხილადნენ წინდა ქნების არგუმენტებს და მათ ვფიქრობთ სორიულითხოდნაც ასახვადნენ ასევე რანგის საბუთებს.

სორიული მთავარი სამხზე თუ პირველი არგუმენტი ანუ სამ ქნზე შესრულებული ქნისტეს იყნის წარწერა „იესო ნასარეელი მუც თვალგელოა“ VI საუკუნის ანონიმური თხზულება. ფინანსულობათა გამოქვეპელო, რომელიც იყრემ ასურის მიქრესება და შესრინახული სორიული და არახული ვერსიებითა, მესამე ქვემ აფიქნის ამ არგუმენტს და წერს: „ფრთხილად ბერძნულად და ლათინურად შესრულებული ეს წარწერა სულაც არ შეტყვევებს ამ ქნების ნასარეებლად. ბოროტია თუ არის ნიშანი იმისა, რომ ამ ხალხებს წილი მიუძღვით მქნისი იფიქრესში: ამის განახიხერებს სეროდ ბერძენი, კათოცებრავლი და პოდატე რომელი სასწარმლიანია, რომ სორიული არაა მათ შორის. უნდადნ სორილებს არაუთარბ ბრალი არ უფიქრო ამ ტრავტელაში ამის მიწმეა ეფების მივეე აფიქრობით. რამელისაც სურდა შესვლიყო ფორსადნობი და დანერგო თუ ამ მხზელით, რომ ებრავლებს იფიქრეს აცეეს მქნა“.

სორიულია ეს არგუმენტი არაფრთხის თანქნის უფიქრული სახით მყოფილებს მომღვქნო საუკუნეების სორიულ და არახულ „კოხეა-მეტებში“, სიდაც ამ საკითხებს

სხვადასხვა თავი ეხებუება სახელწოდებათა „სორიული ქნის განხილვის“ არგუმენტების თანქნის არ აცხადება. აფიქრებთ.

სორილებს ებრავლი ქნის სიწმინდის არგუმენტები (ებრავლი თაფიქრავილი ქნაა უწმინდესი კონკრეტულისა და ამტკიცებდნენ, რომ ანუ ებრავლი, არახულ სწორედ სორიული უმარეველები ქნა ამ საკითხის დაწმინდების მიზნითილად შეუქმნენ საუკუნის აღმოსავლელი მქნისობა-მთელი უცნობა აფიქრის თხზულება. ქნათა და ხალხისა ისტორიის დასაწმინდა.

პირველი ქნა რომელიცაც დმქნით აფიქრის მიფიქრის ელამარეველია. თუ სურათა და დახვეწილი სორიული ებრავლი არ ეკუთვნის ბაბილონის გულის მიწმეხლობის შექმნეე ვარყოფილ სახელგადათ იფიქრისა რაცებს, უნდადნ თუ პირველად აბრამის შესრინება, როგორც არახულდის და ქნანარეობისგან შექმნილი იფიქრის ამტკიცებ ელამით სუქნ, რომ ებრავლი სხვადასხვა ქნებისგან შედგინალი ხელაწმინდა ქნაა რაც შეუძნს საკუთრედ დმქნათის ქნას. თუა რა თქნს უნდა სორიული არ ყოფიდა, არახულ შედამარეველი იფიქრის თუა ქნა რომელიცაც დმქნით არგუმენტებს ელამარეველია“.

სორილებს არც შეტყვევებთა და სიბრტეხი წინდა ქნად გამოხმეულ ბერძნულიან დაწმინდის „იესო“ და ასევე აცხადებდნენ, რომ ბერძნებს სიბრტისა და შეტყვევების თავი და თავა - მათა - ფიქრავლებისგან არახულეს ეს ვარეველწმინდა სწორედ სორილებსგან არახი დეკლებდნენ. მათი იქნით, ამ არგუმენტების მიხედვით სორიული უფრო წინდაც კა უფრე ებრავლია, ბერძნული და მათ უბედებს, საწმინდა სატყვი და არახარეველი არგუმენტები (Imperium Romanum) გამოხმეველი დათმორი.

წინდა არგუმენტებით თაფისა გამოხმეველობის დამტკიცების ცდილობდა კატერინე. ის ფიქრობს რომ მიფიქრ არახულ სამქნარში ქნისტანობის არა აფიქრავდნენ არახულ ენებზე არახულ კატერინად ვარეველია. მის მიწმეველწმინდა განახიხერებდა სურათი აღმოსავლელი მიფიქრისგან კატერინის ამ სურველში ლათინურის მიფიქრის რეფიქრის საფიქრავლობა ქნის ფიქრევა შესრულია. რთაც თუა მისორიების თაფიქრავლობა წესის ფრეულენდა. მიწმინდა კატერინა ქნისტანობის აფიქრებს მიფიქრავლებს მიფიქრავლობის უცხო ქვეყნებში და განახიქრავრეველი უნარის წყალობით ამ ხალხისა ქნაზე არეველობითა მოსახლდობითით ვასაცხად იქვედნენ ქნავლებსა ქნისტანობის შემხმეტი კატერინე მიფიქრავლობა ქნავლებს მიფიქრავლობა სხვადასხვა იფიქრებზე ელამარეველი არახულ ქვეყნებში განახიხერებს და ასევე საკუთარი ქნა ხდებოდა ეს გამოხმეველობა კა როგორც კატერინა ქნისტანობის მიფიქრავლობის სწორედ მის სიწმინდეზე ლამარეველია“.

ბიზანტიური ენის განსაკუთრებლობისა და სი-
მნიშვნის დამტკიცების ზეჯიად ცდილობდნენ სომეხი
ავტორებიც მისე სიორქვდს დიდი სასიძმვის ისტორია
ბაბილონის გუჯლის მშენებლობიდან და ენათა და
ხალხთა განყოფილის ამბებიდან გამოსყვედა მისი თქმით
სომეხი ხალხის მამამთავარა ბიბლიური თორამას ძე
გუჯლიათი პატარა ბაბილონის გუჯლის თანამშენებელი
თორამას განათავსებულა თვისი ხალხი ბუდნიზმის
მორბობის მისი შუალი არმეტიკა სომეხი ხალხის სას-
დენებულა.

მისე სიორქვდის ამ სიუვეტის დატყუთებით იმეორებს
სიმევენი პერიოდის სომეხური საისტორიო მწერლობა.
მისი შორის წყნეთის ეველად უფრო სანტრეუსი IX-X
საუკუნეების სომეხი მწერალი კთავლის იოანე VI
835-925, რომელიც სომეხური ენის წარმოშობის ისტო-
რიას აფილბებს და სიტყვას ახსნამ მის როგორც კეთ-
ბრობის ენათა გუჯრდენს:

„გუჯლიათი პატარა სასიძმვისი საშეფო იქ დაართა
სადეუ წარდვისი შუქვედო ნოეს კვიბიანი დავუმა მარხა
- ეს ეველადე მნიშნედიანი მოვლენა თვისი იოანე
კთავლისი და მის ნათქვამს სომეხურის დევიტიკისი
სასარქვდოდ განდერკობის სიმევენი პერიოდის სომე-
ური ისტორიორაფია რომელიც ამტკიცებს რომ სომე-
ურმა კეთბობიანის მამამთავარის ნოეს ენა შემოიბანა“
ამ არგუმენტით იგი ისტორიე გამოიშველია და წმინდა
როგორც უბრალო ბერძნული ან ლათინური.

ბაბილონისბიოინდელი ამბებიან უშუალო კავშირში
განხილავს ამ საკითხებს ქართული ისტორიორაფიაც
ქართლისი მამა თარგამისი სწორედ მამინ წამოიუდა
და დატყუდერა - თრია მათ მათათ შუა რფეს ბაბი-
ლონს აღაშენეს გუჯლილი და განიუქეს მუნ ენის და
ქუეყანათ დღერტი მოიუდეს.

უცნაურია რომ ქართველთა ენისა და ქუეყნის
თავდაპირველი დროის შესახებ უცხოენოიანი წყაროები
ბერად უფრო მდიდარია ვიდრე ქართული მამინ როცა
საკითხი ითუეტის მოდგმბს იბერიული ენისა და დამ-
ტრლობის შესახებ ბიბლიურ ხალხთა და ენათა განყოფის
ათაქმის ეველად უშუალოდ (უბრალო ბერძნული სირი-
ული არაბული თუ ლათინური) ნესხის ექ დამტკიცებუ-
ბის მტკად სანტრეუსი მთეველობის საგნათა საკუთრე
ბეველი ქართული ისტორიორაფია სომეხურისგან
განსხეუებით სადეტ ინტერესს იტნს.

იქ კიდევ ბევრი მსგავსი არგუმენტის დამოწმება
შეიძლებოდა ძველ ბიბლიურელთათა თუ საეკლესიო
საღვთის ისტორიოდან ამ საერთო აღმოსადღურ-ქრის-
ტიანული კონტექსტის საჩვენებლად რომელშიც იოანე
სოსიმეს „ქებას და დიდებას ქართულისი ენისათ“ ან
ვარდან არეველის „სომეხური ენის ქება“ ჩანს დაწერ-
ილი იორე მათგანს მოკლედ ქებათ გამოტრელებე

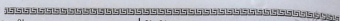
ზემოთ დასახლებულ სიტუაში ქრისტიანობის და მქ-
ლი ქართული კულტურა“

იოანე სოსიმეს მერ ქართულისი სასანტრელოდ
„ქებასი“ გამოთქმული არგუმენტის ძილათ სანტრეუსი
ინტერპრეტაციის გუთავაზობს ენეფიოდ ბოვედრი
წერილობა „ქართველთა ენა და ენათობა“ მართლაც საკ-
მოდ მარჯვედ და მოხერხებულად გამოიყურება ის გესა
რაც სოსიმემ ართია მან წმინდა ენების ბადალი არეუ-
მეტე ქართულიდასაუთს საქართულიდ და მათამასად
ქართული ენის ისტორიოდან კი არ მოიტანა არამედ ეს-
ბიბლიური მოსაველდანი თუ თავდაპირველობა
უბრალოდასაუთს მისი სიწმინდის არგუმენტია
ქართულისაუთს ამის ბადალი არგუმენტად უნდა ჩათო-
ვებობს ის რომ სწორედ ქართული იქნება განკითხვის და
შესაბამისად უკანასკნელი ენა ცოტა უხეშად რომ
ეთქვით ეს არგუმენტი საკმარე დაცულია და მოუხელ-
თებელი მართალია მთეველობით მის ეერ დასასაუთებ
მდგრამ ნანამ დამტკიცება ეერ მოხერხებება მისი უარე-
ოეუკი შეუძლებელია.

ასე გამოიყურება ზოგადად ის საერთო-აღმოსადღური
კონტექსტი რომელშიც იოანე სოსიმეს „ქებას და დიდე-
ბათ ქართულისი ენისათ“ უნდა დაწერულიყო და რომელ-
იც როგორც დასაწყისში აღვნიშნე სულაც არ უფრო
სწორად ეერ ხსნის ამ სიტყვის თავსატეხს ქვეყანატებას
და აღვეორებს რომელია ინტერპრეტაციასაც აღბათ
მოსაველშიც არავინე ზის მოებრუნებება ქართული
ფილოლოგიური მკვნიერება.

ლიტერატურა

1. Herl, Hanna-Barbara Gerl, Zwischen faktischer und numi-
noser Gultigkeit: Lorenzo Vallas Theorie vom Vorrang der lateinischen
Sprache, კრებულში: Richard J. Schoeck /Hg./ Acta
Convventus Neo-Latini Bononiensis, New-York, 1985, გვ. 327-336.
2. T. Gamkrelidze, Christentum und altegeorgische Kultur,
Bibeltენბათა კრებულში: Georgien im Spiegel seiner Kultur und
Geschichte, Zweites Deutsch-Georgisches Symposium,
Vortragstexte, hg. v. Brigita Schrade und Thomas Albe, Berlin
1998, გვ. 88-90.
3. Basilus Caesariensis, Epistula 215 (Ad Terentio comiti), 4,
MPG 32, 789.
4. Bezold, Die Schatzbohle, eine Sammlung biblischer
Geschichtenas dem 6. Jahrhundert jemals Ephraim syrus
zugeschrieben, syrischer Text und arabische Version ... mit
deutscher Uebersetzung und Anmerkungen, Amsterdam 1981, გვ.
70.
5. ციტატა მოტანილია ა. პირისტის მონორაფიის
მიხედვით: A. Borst, Der Turmbau von Babel, Geschichte der
Meinungen uber Ursprung und Vielfalt der Sprachen und Volker, 4
Bde., Stuttgart 1957-63, sq. t. 1, გვ. 264-265.
6. სარეკლათა ამ არგუმენტის შესახებ იხ. W. Boeder, Die
georgischen Monche auf dem Berge Athos und die Geschichte der
georgischen Schriftsprache, Bodi Kartlisa, Revue de Kartvelologie

41 (1983), გვ. 85-95, აგ. 91.

7. Sdr. A. Borst, Der Turmbau von Babel..., t. 1, gv. 281-283.

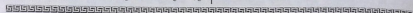
8. Des Moses von Chorene Geschichte Gro'armericns, Übers. Von Max Laur, Regensburg, 1869, S. 10 - 19.

9. თეონე კათალიკოსისა და სიმეონ ისტორიოგრაფის სემოვადანდებულ კიტატებში დამოწმებულა მ პრისეს მხედვეთ: Marie Fellicita Brosset zitiert, Histoire chronologique par Mkhithar d' Airivank, in: Memoires de l' Akadèmie Impèriale des sciences de St. Petersburg VII, Petersburg 1869, gv.

31 - 34

10. IV-XV საუკუნეების ამ ნუსხათა მეტად სანდოების ცნობები ცალკე განხილვის საგანა.

11. W. Boder, Sprache und Idemität in der Geschichte der Georgier, mossensbata krebuls: Georgien im Spiegel seiner Kultur und Geschichte, Zweites Deutsch-Georgisches Symposium, Vortragsreihe, hg. Brigitta Schrade, Thomas Albe, Berlin 1998, გვ.68-81.

ქართული ბიბლიის ენის შესწავლის შემსუბუქებაში საქმე უფრო რთულიაა. ჩვენ დოკუმენტურად ვერც უარყოფით და ვერც დადასტურებულ თარგმანის ენის სიახლოვეს მის თანადროულ საქმედლობო თუ ხელდასრულ ენასთან. ჩვენამდე მოღწეული ქართული ორიგინალური დოკუმენტურა - სასულიეროცა და საეროც უკვე მოღიანად ბიბლიის სახეობათა განმარტავლად, ენობრივ სტრუქტურებშიცა და სასაზოგადო ურთიბეც უკვე ერთი (საკმარისია გაეხსენრო "და" კავშირით დაწმებული "შუშანიის წიგნის" წყნაზღუ მოღწეული ვარიანტი). მაგრამ "ყსადმუნათა გამოკრებული თარგმანებისა" და ვერც მკითხის კომენტარები ამის თქმის საყუბულს გეძლევენ, რომ ენაში ბიბლიის თარგმანიდან თითქმის უკვე და მკვიდრებუღი გამომსახველობითი საშუალებები - "ვერილის ენა" თავისი სიყოფიერებისა და განსაკუთრებისა გამო ქართული ენისაგან, X-XI საუკუნეებშიც კი კონკრეტო საკითრებდნე მკვამ განმარტებებში ხშირად აღნიშნულია, რომ თარგმანი სოფკერ შესრულებულია არა "ეთითრ წყენის ენასა შვეტკუებოდა, არამედ წყეულებისაგერ, მეცქსობისაგერ ებრაულისა". "გამოკრებული თარგმანების" შემდგენელმა იქის, რომ ებრაულითი სიახლოვე ებრაულის "მეცქსობა" საერთოდ, "ვერილის ენის" თვისებაა შრაიადღისის არს ნაკლედ სიყეუთა ებრაულთა ენასა, სადათინე ბერძულად გარდაღებულ თქმა ოდენ მოსწავება პირისათყოფისა სიყევისისა და გაერკოვსა. ყოფილ არა თავს-ილა". "ვერილის ენის" მახასიათებლებს შორის იყო ჩამოთვლის მც, უკვე ნახსენებ სიტყვას "შინაღ" -ს (მც, ყსადმუნა 67, 7: "ყოფილი შათ შორის სინასა" "წყენს ენაზე", "გაცხადებულად" ნინაჯის "ყოფილი შათ შორის, რომელი იყო სინას"). "ხატევა-მეტნობით თქმას" (მც, ყსადმ 73, 2: "შთა ხორთი, რომელსა დამტედრე მას შინა, თუ მას შინა მყენად მეს აქს წყეულებისაგერ ებრაულისა", "სიტყეა-მეტნობით"

ნათქვამია შორის იყო ჩამოთვლის ისეთ ებრაულს, რაცოთაცაა "სული წყენი", ნაცვლად ამისა თუ მც, "უკმარბეტიათა მაცხოვარებისა შესისათა ამის წყეუდ დავეა, თუ უკმარბეტიათა შინათა", "გამ-ქევილ, არუ ეთავყევილბით თქმს", "კვრისაგან ყოფიადის მოსწავება განერკობით, არუ აღყენობით, ანდა წინაუქმის" (ქ იგი გულისხმობს წინასწარმეტყველებებისთვის დამახასიათებელს წინასწარხელის ყორისათვის მომავლის, ანდა აღმუის მნიშვნელობის მინატებას, ანდა პირიქით, "ქევი-უკვებით" თქმა (როდესაც ერთი კლვის ფორმა სხვა კლვის შინაარსს გულისხმობს).

ანა ხარანაული

წმინდა წერილის თარგმანები

ნაწილი VI

საინიშნური დეკსიკოსა და ფრასების სიტრება, საყევისა გადატანითა, "ვამყეთა" მნიშვნელობით სიტრება და სხვ. "ყსადმუნათა გამოკრებული თარგმანების" შემდგენელის დაკვირვებები წმინდა წერილის ენაზე თავისი სადისერტაციო ნაშრომის "ყსადმუნათა გამოკრებული თარგმანება და ძველ ქართულ დინევისტური ასრთენების საკონსტრუქციო შესწავლილი აქეს ნ. დიმიტრევიანისეხ და ახლა მათზე დაწერალებით ადარ შედგენებით, წყენი საოქმელი, გვეონა, უკვე ცხადად წარმოსდა: წმინდა წერილის ენა არც ქართულ თარგმანში ყოფილა "ბუნებრივი", საქმწრლობო თუ საღაპარო ქართული, არუ ის, რაც ყსადმუნათა სესისყენებულ თარგმანებში "წყად ბუნებრივად" მოიხსენება. წმინდა წერილის ენა ქართულ თარგმანში, ისევე როგორც ბერძნულში, საყევა ებრაულისათვის დამახასიათებელი ფორმებით, ამ ენებისათვის ეს ფორმები ებრაულის "ნათქვამო წყეულებია". მაგრამ კარგი მთარგმნელის ხელში ეს "ნათქვამო წყეულება" ენათა ეთად წყად ბუნებრივად შექმნილის, ანეოც ყსადმუნათა, ასეთი ცდომილება, როცა ერთი ენად მეორე ენაზე ტექსტის ველ მატანა თარგმანის ენის ცვლის, ახელ სჯდს დაეს მასში, გამოხატვის ახელ ფორმებს სენს მას

დასასრული წყენი | ძ. კვ. 201-2 2002 წ.

ბავაღობა კი არ არის ენაზე, მისი გამყიდვრება. ეს ასევე დროს სულაური გამდიდრებაცაა მკითხველსა, მისი ახალ საპროზოერო მისწავლებთან, ახალ საპროზოერო ფორმებთან ხიარებაცაა. ამიტომაც არის, რომ მიუხედავად წმიდა წერილის თარგმანში გადმოხვეული "სხვათა ენათა ნამეტნავ ხეუღლებისა", მთაწმიდელებს "ახალ იტრიბონებს" უწოდებენ, ამბობენ, რომ მათ "განამწვენიერეს", "დაიბრუნეს" ენა ქართულთა.

კობულეს და მეთოდეს თარგმანი ამ ენაზე, რომელსაც ხლეუერი ეწოდება, მორაგებისთვის შექმნა, ბულგარეთში გაერქვდა და შესწავლილი ხლეაურის ტომის - დახედილი და აღმოხადელი ხლეაების წმიდა წერილი გახდა. მისი ენა დამკვიდრდა დღევანდელ რუსულ და ჩაუხუხულზე შექმნა "საკედესიო ხლეაური", ხაზრულობით ენა ხლეათა სხვადასხვა ტომისთვის, რომლებიც ასევე სხვადასხვა, ერთმანეთისაგან საკმომად დაპირებულ დიალექტებზე მტკიცედდებდნენ. ის, რას წერს ამ ენის შესახებ საკუეადესიო ხლეაური ენის სსეკიადესიო აღმწარბარა პლერბოეა: „Грамматика и лексика церковнославянского в ряде моментов отражают строй греческого языка, поэтому вряд ли можно говорить о том, что в IV веке славянское богослужение было более понятно, чем сейчас“ დეკანოზი ელენტიონ ამხუთა, კარგად ცნობილი დღევანდელ რუსულ ხალხისმეტყველო წრეებში, წერს: „Сва. равноавостольные Кирилл и Мефодий перевели не на разговорный народный язык. Они являлись создателями совершенно нового языка для передачи греческого Священного Писания и греческого богослужения“. ასე რომ, ხლეაური ბიბლიის ენაც, როგორც ბერძნულსა და ქართულს, საკმომად განსხვავდებოდა ამ ხალხის ენებისაგან, რომელთათვისაც იგი იყო განკუთვნილი და რომელმაც, მიუხედავად ამისა, სისარულით მიიღო და შეითვისა იგი. ხლეაურმა ბიბლიამ გაამდიდრა ხლეაების ენა, მწიგნობრულ ენად აქცია იგი, როგორც კირილესა და მეთოდეს ცხოვრებაში წერია, "განამწვენიერა, ამტკიცებრქველია ენა ენობრ გეოლთა".

ამრიგად, წმიდა წერილის ენა, სხვადასხვა ხალხის ენაზე გადმოტანილი, განსხვავებულია ამ ენისაგან, რომელსაც ამოუხუხუდნენ და მტკიცედდებდნენ წარმართებმა. იგი თავისუფალი გარეგნული სამკაულებისაგან და ამ მიზეზით, სხვადასხვა მკითხველისათვის ერთსა და იმავე დროს არის უხუმიც და დახეველიც, მიუხედავად და სარკადე მოქმედაც, ბუნებრივია და უცხოც. ორივემართ შეუძლებს გარკვეული თვალსაზრისით სწორად: წმ. წერილის ენა ბუნებრივია მისთვის, ვინც ამ ენაზე აზროვნებს - იე. ე. აღმდე II საუკუნეშიცა და ახლაც. წმ. წერილის ენა უცხოა, ენის ბუნებაზე ძალდატანების ნაყოფია, მოხედლებულია მათთვის,

ვინც სხვა ტიპის აზროვნებისაა მიყვული, ვინც ვერ ვეუბნა ბიბლიის ენის სტერეოტიპულბინს ამ ენისთან, რომელსაც მისი საკუთარი აზროვნებაა დამყენილი.

ამ აზრის დადასტურებას სხვა კუთხითაც ვეუბნებით. ენას, როგორც ცნობილია, სხვადასხვა ფუნქცია აქვს: კერძოდური კომუნიკაცია, ინფორმაციის გადაცემა მხოლოდ ერთ-ერთი ფუნქციაა ენისა. ენის დანარბნეი ფუნქციებია: გამოხატვის ადამიანის სულერი საბურთა, მოახდინოს აზრის ნამოყადობება შესაბამისი ფორმითა, შეინახოს სულერი თუ ინტელექტუალური გამოყვდილება. ერთი ენის ფარგლებში განსხვავდება ხალაპარაკო, სავლტრატორუო, ფლოსოფიის და სხვა ენები (ხლეაები). წმიდა წერილის ენაც ამ კონტექტში უნდა იქნას განიხილული და არ უნდა იყოს გასაკუერი, თუ მის სსეკიუაურ სტელს განსაკუთრებული კერაიდება ყოფილა და განსაკუთრებულ მსმუტვლობა ენიტება. ეს სულაც არ გულისხმობს ბიბლიის ენისთვის "საკრალური", ელიტარული ენის სტატუსის მინიჭებას.

ენა, სხვადასხვა ფუნქციით აღებული, აღჭმის სხვადასხვა საშუალებით აღწევს ადრესატობდე. წმიდა წერილის ენა მხოლოდ ვერბალურად, არ მხოლოდ გონებით კი არ აღიქმება, არამედ უფრო გულთა. მის გასაგებად ადამიანის მიღედ სულერი მადლება წართუდეს. ბევრ ენებზე წმიდა წერილის კონტექსტს კაცს, უბრძვლულს ყოვლისა, სათანადო განწყობა ვეუღლება სწორედ ეს განწყობა ხდის წმიდა წერილს განმეორებელს, სწორედ ამიტომ წმიდა წერილი უფრო ენაზეც გამოიყენება. ამეკარი ზემოქმედება ადამიანის სულზე უბრძვლესი ნიშნით და მასთანათბუელა ბიბლიის ენისა. ინფორმაციის გადაცემა შემეგნით გტაბია, მარტამ მის თუ დღვისმომშეშების განწყობა არ უსდეს, სარწმუნოების გარეშე. ოდენ ცდუე გონებით ინფორმაციის მადლება მკითხველისათვის ბიბლიის ენის გაგების თვალსაზრისით არაფრის მომცემი არ არის. ასეთ შემთხვევაში ბიბლიის ენა ფუნქციურ დაცვითთვის კარგავს და გარკვეული, სმორ შემთხვევაში ნაუბნბარო ინფორმაციის შემკველ ტექსტად იქცევა.

მაშ, ხაღმითო წერილის გაგების, მისი წვდომის გასადები მორწმუნე გულთა, ის ორგანო, რომელსაც დღვის ხატედე ვეუღაც უკუო ამიანდება თუ ეს ორგანო არ ფუნქციონირებს, წმიდა წერილი, უბრალოდ, ვერ აღიქმება, მხოლოდ სიუჟეტის დონეზე აღქმება და გონებაში გატარებული, იგი სულერი ხაზრდო კი არ იქნება მორწმუნეთათვის, არამედ ინტელექტების კონცენტრატო, რომელიც კი არ დააოტრებს სულს, ხამიბდობის იღუესიბს გაუტრებს და ნამედილო საკუების მადების სურვილის წარბამეებს. პარადელისთვის ბიბლიის შესთხვევაში გული აღჭმის ისეთივე ავცილდებელი ინსტრუმენტია, როგორც ენათა დექსებისთვის "შემო კარგო ქვეყანაე", ანდა - "ტყე მისიხს

ყოფილი... უფროსი კაცობის ეს დეცხები კი არა, პატრიოტულ მოტივზე დაწერილი პრიმიტიული ასოზიზების ნაყოფია, ისევე როგორც ადამიანის არანტიკლემენტალური ტიპობისთვის თანას მანი - აბაჯიუდა.

ბიბლიის ენა კარგე შეხვეტი მარჯხით შეიძლება მოგვეჩვენოს უცხოედე ენა და გარკვეულ სიყაიღურ გარემოში არსებობის და ამიტომ ერთი და იგივე ენა სხვადასხვა სიყაიღური წრის წარმომადგენლებისათვის სხვადა გარკვევბის (ასეთი განსხვავება დღევანდელ კლასიციზმებულ სამყაროში ნაკლებად შეფერხნია, მაგრამ მაგალითად შეიძლება არცთუ შორეული წარსული - XIX საუკუნე გაიხსენიოთ, როცა ქართულად, რუს თუ ინგლისელ გლეხს ხალიცერატურის ენები არ ენსოდა) ბიბლიის ენის ფუნქციონირების ადგილი გლეხს სიაა, მას გლეხის წევრები თვებნებ. მაგრამ როდესაც ადამიანი გლეხისს უცხოედება, როცა ხაც გლეხისს გარეთ გადის, მისთვის გლეხისს სიგამარბაკო ენა - ხალიცერო წერილის ენა და ლატინტიკის ენაც უცხო ხდება. იგი ამ ენას ფუნქციონერ დატვირთვას ასობებს, მას განსიყვინების სიერცის შიღმა განიხილავს და მკედარ ენად აღიქვამს, არ არის გაიაკერი და ნაწინადობიციცია, რომ ახალი თარგმანების საკითხიებზე ღიაპარაკი ხორედ გლეხისს შინაგანად თუ გარეგანიადც უკვე დაშორებული ინტელიცენციის წარმომადგენლები იწვევს. სიყვლისსხვა რუსეთის გამოცდილება: წმიდა წერილის თარგმნის იფა ინგლისის ბიბლიის ხაზიყადობისაგან წამოიფიდა და ამ იფისა თავისი რელიციური პიხიციით კარგად ენობიღმა იმპერატორს - ალექსანდრე I-ს დაჯგირა მხარს. სიყვაციის, რომელსაც აქციულოზა დედხაც არ დაჯგირავს, კარგად აიყიებს კითრვი უფლორისკი неразумительное наречие (ღაპარაკია სიღიურ ენაზე) закрывало Библию не столько от народа, сколько извению от высшего круга, от самого императора (იგულისხმება ალექსანდრე I, прежде всего. - он сам привык читать Новый Завет по-французски и не изменило этой привычке и с изданием русского перевода). რუსულ ენაზე ბიბლიის თარგმნას წინდა მღველიმთავარი ფილარეტ მოსკოფელიც აქცერდა მხარს ამ იფიცი, რომ ეს თარგმანი გლეხისს მისწით გაიყიებულს ხაზიყადობის ნაწილს უკან მიამბრუნებდა, მაგრამ რუსულ ენაზე თარგმნად ბიბლიას რწმუნადაკარგული და გლეხისს მიყიდებულს ინტელიცენციაც უკან არ დაუბრუნებია, რაც შეეხება დაჯგირებსელ შიღლისრაც დაბად წრებს, მათთვის სიღიური ენა, რომელსაც დაბადებულან იმსქნდნე გლეხისსი და სიღიური ანბანი, რომელსაც; დაიყენისიქან სიღვიობდნე უფრო ახლიობელი იყო, ვიდრე ხალიცერსი შექმნიდა (სხვათა შორის ფრანციული ნახვობიებთი ეპალიცერიული) რუსული ხალიცერატურო ენა, რომელსაც; წმიდა წერილის და

შემდეგ დიიტრტიის რუსულად თარგმნას იმსქნე, ინტელიცენციაც თითხ დედხაც რუსი "სიტეპეპისიკონ" იმვერს, მათთვის მათ ინტელიცენციადედეს, მათზე ხორუადეს, თავად "სიტეპეპისიკონ" კ არისოდეს, არც იდრე და არც ახლი ენის გაუფადობის გასო არ დაიყოფილით, მათ უბრადიოდ დაიტოვეს "იბნიუდენციების" ტაობრება, როცა ბილშეცეკურსა შიავრობის ამ სიყაიციობის (სხვათა შორის დიციმსხიურების ენის დარგმაც) გლეხობის გადისა, "უბრადიო ხალიც" არც იმ ტაობრების ეტანება, ხალიც დედეს წირვა-ლიცეცა რუსულად ტარდება - იქ მათზე მხრუნავი რუსული ინტელიცენციის წარმომადგენლები იყრის თავს.

ინტელიცენციულად არ უნდა იფის ერთი ანონ აწერი ბილშეცეკური შიავრობის ინტერდულიცური კომისიის სხდომის იქშიდანი „богослужение на русском языке теряет свою обаятельную мистику, примери: мусульманское и еврейское духовенство упорно ценится за богослужение на арабском и древнееврейском языках“. ამ არცუქრტის გამოსიბნიუდენციების რუსულ ენაზე დიციების გამოცეების ნება დაფრთხიდა.

აქვე ერთიც უნდა შევნიშნოთ: ეპიციკლის II კრების შემდეგ (ამ კრების იფა კათოლიცური გლეხისს გათანხილდობილი იყო) დიიტრტიის წინა, ღიათნობის ნაქციონადობა ენობით შეცვლია იქ დაიბრუნა რწმუნადაკითხული მრველი გლეხისსი უფრო სიტყვ მან გლეხისს იხ ძველი მრველიც დაიქცერა, რომელიც ღიათნობერ მესხს იყო შეფეული.

თუკი სიტეციეიტაკია და ბიბლიის სხვა თარგმანების ტექსტის იტეორიას გაიადენებოთ თვალს, ნათელი გახდება, რომ ახალი თარგმანი თუ ძველი თარგმნის რღვაქციობა არისოდეს იხალიდა მსხინად ტექსტის რიმიც ხაზით შესწორების თანა მდროიეც ენის შიბთხუნადებების შესაბამისად, იგი ყოფილივის პირველ შიბთხუნადებთი ხორციელდებოდა - დედიანან დაახლიობისა და ხაობრის ენის "შეხებობის" ხარჯზე რადგან შიადიოდ ამ ენით არის შესახლებული ენის რაქცული, სიყობიდი და ბეგრადი გამომსახველობის შეჩარხნება, რომლის გარემიც წმიდა წერილის სიყაიციული თარგმანი ქენის ანდა დიიტრტიურული ხალიცების ენის გაუღნის ქვე მოიქციედა.

ბიბლიის ახალი თარგმანები ძველისაგან განსხვავებული დიბიციელებით, მეთიადებთი და მსხნებით ხორციელდებდა.

ბიბლიის თარგმნისს საკითხი სულიერი ძერების ეპიციში სხვათა აქციულობი და ეს ხარწმუნობიროც და შიოფლიმღველიობიროც (ცლილებების ხაზიყობა) ეს ცლილებები შეიძლება ითვიც შიბთხუნადების იფის სულიერი აღსავლობისა; და სულიერი დაქციხიბისა; სულიერი აღსავლობის ეპიციში შეხრულად ხაზიყდათის, ხაზიყდა, კატიკური, სიმსერი, ქობრული, სიღიური და წმ წერილის სხვა

თარგმანები ასევე ხელაყრი თუ ინტელექტუალური აღმავლობის პერიოდში ხდებოდა ხოლმე ტექსტის რედაქტირება - მისი სარედაქციო ნიშნულზე ხელნაწერებში დაგროვილი შეცდომებისაგან გაქმნა. ტექსტის ამგვარი რედაქტირება კი არ იყო ერთი ინოვაციური ხატება, არამედ კურსი-ხეობი ხორციელდებოდა და მის მიზანს ძველი თარგმანების უკუღმდგურყო კი არა, გვიანდელი შერევისაგან მათი დაცვა წარმოადგენდა. ცნობილია, მაგ, რომ გაიროც შაქაშადელი მაქსიმალურად ცდილობდა არ შეცვლილი ძველი ტექსტები: მაგ, ყურემ მკითხის ცნობით, მის პაღუბს ებსტრუქციების რედაქტირებისას ადგილები "ამ დისახე პაღუბის წაყოლით დაუკრებია", ყურემ მკითხისაგანვე ვიციო, რომ გაიროც შაქაშადელს თავისი შობღურის იძულებითი მქორცვ უკარგმინა უხადმურნა, რადგან პირველ შემთხვევაში მის "შრავლი ხიტეკა ძუღლისა ნუნუღებისადა მიუყენა". ყურემ მკითხე თავის შესწორებებს არნიშებუ წერდა და გაიროცის ხათოვდა, არ შეცვლიათ ისინი გაიროცა შაქაშადელის თარგმანში. ყურემ მკითხე თითქმის ყველა ანდერძით ცდილობს განმარტვის მის შივრ ტექსტში შეტანილი შესწორების მიხედვით და ითხოვს: "ნუ ვინ თქმენიანი მადრადობს, თუ ვითარ მე უნდომის, გამოიხებად ქვე-ყურ-ო. შიუხედავად იმისა, რომ გვიანდელი რედაქციები პირველ თარგმანებზე შორს მიდრეკენ თარგმანის პრინციპების განხორციელებისას (თარგმანს კიდევ უფრო უახლოვდნენ დედანს), ისინი არცერთი თვალსაზრისით არ აღუდგენენ წიგნი წერილის პოზიციონერობის და ეს იმის გამო, რომ ერთი იყო პირველი მთარგმნელებისა და გვიანდელი რედაქტირების დამოკიდებულება წიგნი წერილისადმი, ერთი იყო მათი მიზანი და პაღუბის, ერთი იყო ხელის, რომელიც მათ ამოქმედებდა.

წყენ ხეობი პიბღლის ქნის თეატრალბაზე, მის მრავალდღანიობაზე უღდასრავდა. წიგნი წერილის ქნა, მიუხედავად ამ მრავალდღანიობისა, ხაიყრად პოზიციონერობა, რადგან თარგმანში რჩება რაიკორც სიტყვის "თხრობისაგან", "წერილისაგან" მისი შენელობა, ისე "სახისმეტყველებითა".

წიგნი წერილის ქნა პოზიციონერობა კიდევ იმტო-ელ, რომ ერთხიკადურხეობითი ერთობის წარმოადგენს, ქნთ რიტმულ, ბეგრობი და სხეობითი სერტეკურბას, რომელიც თითქმის კრავს თხრობაში მიქმედულ თხრობციობას და მის სახისმეტყველებას.

წიგნი წერილის ქნა არ კარგავს პოზიციონერობას არც ხიტორიულ, არც დიაქტორიულ ასპექტში, მიუღ თავის უპარმიზარ ტექსტურ მიყულობაში და ტექსტის განვითარების მიუღი თხრობის მიზანზე მიუხედავად ხაიარგმნი ტექსტის განხორბითი განხილვებულობის, თარგმანის პრინციპებისა და დედნების სხედასხეობისა, ძველი თარგმანები და მათი გვიანდელი რედაქციები ხაიყრად

მიღიანნი, პოზიციონერობა არაა.

წიგნი წერილის პოზიციონერობა ყველა შემო-ჩამოთვლილი თვალსაზრისით იმთავა განხორბებუ-ბული, რომ მისში ერთი ხელის მტრეულებს.

განხილვებით ძველი თარგმანებისაგან, თანამედროვე თარგმანები გულკეტიკური არაა რაიკორც ხაიკოსმეტყველო. ისე ერთობი და განხორც-სტიღური თვალსაზრისით: მიუღი წიგნი წერილის თარგმანი ხელის მიყუა თანამედროვე მთარგმნელობითის შეუბეგებელია, თარგმანის სხედასხევა ტიბის კონტრარტების შექანიკური და (კიდმხრეო გათავალისწინება (თქვი ამის ხატოთად აქის ადგილი) არღუღს წიგნი წერილის ერთად დეოხმეტყველებას. ამისთან, თქმება "იბიტიკური" თარგმანები, რომლებიც ერთხორად მისიხეობა კათოლიკესა და სხედასხევა მიმართულების პროტესტანტისთვის.

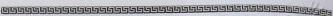
ერთობი თვალსაზრისით გულკეტიკოსში თქვეს არქისხეობისა და მიღერინხეობის ერთობიული ხიტრება, ძველი და ახალი დეკსიკოს სერსტიკოს შეუხაბაიობა. წიგნი წერილის იდობა ძველი ქნის ქსოვილბა გასაგები, იმ ახრობების კონტექსტში, რომელიც ახალ, ადამტირებულ და განხორციელებულ ენაზე არ გადმოიცემა. ახალ ენაზე ეს იდობები გამოშისაველობით ხიდრმეხი და ძეღის კარგიეც, რაც წიგნი წერილის ხაიკოსმეტყველო წიგნი-მისათვისა იუციღდებელი.

პიბღლის ქნა, რომელიც ყველა ენაზე ერთხორად ახორციავის თქვედა და ერთხორად სეღის თეატრ-თებდა, რაიკორც შესაქმნელი ხდება თანამედროვე მთარგმნელებისთვის და თანამედროვე ენაზე თეატრის სეღის ხან ზეიარბის სეღის ენაციღებია, ხან დილაქტიკური, ხან ხელაყრერი კონსტრუქციების ხარზე წახლადიღეად შექმნილი "პიბღლის სეღი".

ახალ თარგმანებში წიგნი წერილის ქნის სხე-დასხევა პღანი

სახეობისაგან ერთი

საგნომეცნიერო
 303360
 XIV
 Linguistic
 Papers
 სისუქიოთ

გადმოტანა ხდება; ანდა ეს ქსოვილი, ნახალაფუ-
ეიდა შენარჩუნებული, და მაშინ ხაღმრთო წერი-
თი უკვე ამ თავისუფალი დღეების ფორმით და-
წერილი არაკნობიერის ნაკადს ემსგავსება (წინას-
წარმეტყველებების შემთხვევაში), ანდა (კუდავ
დაწერილ ეპიკურ თხზულებას (ისტორიული
წიგნების შემთხვევაში).

ბიბლიის ახალი თარგმანები დასაწყისია შემ-
დგომი რღვევისა; თავდაპირველად თარგმანს დამ-
სარჯ სახელმძღვანელოს როლი ენიჭება, შემდეგ
იგი წმინდა წერილის ერთადერთი ტექსტია, რომელ-
საც მორწმუნენი ხმარობენ (მაგ. იფრონიძეს
თარგმანი, რუსული ბიბლია), შემდეგ ეს თარგმანი,
მოუხედავად თავდაპირველი განსრავისა, ვეღვი-
მაც მკვლარებას (ველგარტის) ამის შემდეგ კი იქცე-
ბა საუბარო დეონომიასტების ენის შეცვლის შესა-
ხებად; წმ. მღვდელმთავარი ფელარტ კიველი
შეიშო წინასწარმეტყველება - „Лаври Бог, если
от перевода Библии дойдет и до перевода богос-
лужеских книг“. დღეს კი, როგორც ცნობილია, ეს
მოთხოვნები უკვე სერიოზულ ძაღას იტრებს რუ-
სეთში და აქა-ბქ შეენთანაც გაისიბს.

ნიშნობილიყო და საყრდენიყო ერთი აფე-
ლი ნ. იფინსკის წერილიდან სინოდის იმერ-
პროკურორის, კ. პობედინისკევის მიმართ, სადაც
ერთი პროტესტანტის სიტყვებია მოყვანილი:
„Самая опасная для русской Церкви сила - это
Новый Завет на русском языке. С того времени,
как стала распространяться эта книга, борьба
Церкви против разлагающего движения делается
с каждым днем всё тяжелее“. იფინსკი წუხს, რომ
ამ პროტესტანტს რუს მართლმადიდებლებზე უკეთ
ესმის სლავური ენის მნიშვნელობა რუსეთის
ეკლესიისათვის და განატრბობს: „...з это выписки
становятся понятным, почему иностранные мис-
сионеры с такой настойчивостью распространяют
русский перевод Библии и Нового Завета; трудно
только понять, с какой стати мы, русские, так
усердно содействуем их видам. Если провос-
лавному мряжине, пленяясь благодаря яному русско-
му изложению, содержанием Евангелия и
вообще Библии, принимают русский перевод и
бросают текст славянский, то они порвали уже
связь с православною церковностью“.

ბიბლიის ახალი თარგმანები ძველისაგან განსხ-
ვავებული მეთოდებით სორცულდება თარგმანი
ღიარაა სიტყვასიტყვითი, იგი, როგორც თავისუ-
ფალი, ისე შეიძლება დახასიათდეს, ეს კი იმითაა
განსაზრებულად, რომ თარგმანს ახლა ძველისაგან
განსხვავებულ მოთხოვნებს უყენებენ.

თუ იფრონიძესთვის ახალი თარგმანის საკი-
როების არუმერტი ახოლაფერური მისწნები იყო,
რეფორმაციის პერიოდთან ახალი არუმერტი
შემოდეს თარგმანი შრველისთვის გასაცემ ენაზე

უნდა იქნას შესრულებული, ღვთაობის ეს პირდაპირ
მარტო იმის კი არ გულისხმობს, რომ ვერ-
მანებლებს ღვთის სიტყვა გერმანულ ენაზე უნდა
მისიძინონ, არამედ იმასაც, რომ ეს სიტყვა
მათთვის ნეკულ გერმანულზე უნდა იქნას დაწერ-
ილი: "როდესაც თარგმანისა გერმანულად საუბარს
მიყვივთ ხელი, მე გერმანულად მინდობა დასარაკ
და არა ღვთისწინადა, ანდა გერმანულად". "ღვთისწინა
ახოებს კი არ უნდა დავუკითხოთ, როგორ უნდა
ვილაპარაკოთ გერმანულადო, უნდა დავუკითხოთ
ღვთებს სახლებში, ბავშვებს მინებებში." მოუხ-
დავად ამ შეხედულებისა, ღვთაობის თარგმანებში
მაინც გადმოსულია გერმანული ენისათვის უცხო
ებრაული იფინიზმი, რის გამოც მის თარგმანებში
კიდევ შეფერხების ბიბლიის ენა ყოველი შემდგომი
გერმანული თარგმანი ენის გამარტებებისკენ არის
მიმართული, რაც სწორედ წმ. წერილის იფინიზმის
გახსნის, მათი ადაპტირების ხარჯზე ხდება.
შედეგად მიღებული ტექსტი შესაძლოა სათვლად და
გასაცემად გადმოსცემს გარკვეულ ანფორმაციას,
მეტრამ ეს თეორიულია უკვე წმინდა წერილი კი
არა, მთარგმნელის ინტერპრეტაციია წმინდა წერ-
ილისა, რომელსაც მისი ინდივიდუალური კარგე-
ნია, განათლება და გემოვნება აყალიბებს. აჭვარი
თარგმანები ფუნქციას იყვლიან - კვლავ ამტკიცე-
რენ სულში მიმოქცევენ მკითხველს, ხაველად
იმისა, რომ "ყოველზე მსოფლიო სრუნება" დავი-
წვორ.

წმ. წერილის ენისა და ახალი თარგმანის მიბ-
ღმისთვის აჭვარი მიდგომა "ინსკრანტისმისა"
და ბიბლიის ენისათვის მიტერბიული საკრადურ-
ბის მიხიქების ნიშნად რომ არ იქნას მიხიქული,
კიდევ ერთხელ გაეყვამი ხაზს იმის, რომ სემო-
ქული ხევის არავფრს გულისხმობს, გარდა იმისა,
რისი შემწიყვის საშუალებას მხატვრულ ღვთაობა-
ურაზე დაკორბება; იმდენა: ხომ ვკვს არ იქვს
ის ფაქტი, რომ მკითხველისათვის მხატვრული
ღვთაობის მიმხიბველდობის მიხედვით მისი
გადმოსცემულ სიუვეტი არ განაპირობებს, მაგ.
"ვეფხისტყაოსნის" ძალი ხომ მის მხატვრულ სა-
ხელებშია, მის ღვქშია, მასში და აფვარულ ეპიკოშია.
ვეფხის კარავა გამოუვლია, როგორც გარტეებით
ესმუნენ პარარა ბავშვები "ვეფხისტყაოსანს", მოუხ-
დავად იმისა, რომ წაკითხვლის ახრი მიღად კარ-
გად არ ენით და როგორც იმდენად იმისი
"ვეფხისტყაოსანს", როცა სკოლაში მათი ვრად-
ღების კონცენტრირება მის სიუვეტზე ხდება. ადამ-
ტობებული "ვეფხისტყაოსანს" მრავალი ვრხია
მისწავლევებისა და ამიტობებებს გამოყვების
ნაბარების საშუალებას იძლევეს, "ვეფხისტყაოსნის"
ხაშვარი კი ხაშვამოდ დაფვარული რწება მათთვის
რა უქნათ ამ სიტუაციის დახასილვეად, როგორ
გადავარმინათ სწენი ერის ეს სახეჯ. უფრო ველ-
ყოვარულად ვიარტმითა "ვეფხისტყაოსანი"?

"ვეფხისტყაოსნის" ესთეტიკა რა მისატარია

თანამედროვე მკითხველისათვის უკვე თითქმის თანამედროვე ავტორების - ტოლსტოის, დოსტოველსკისა და პრუტკის ესთეტიკა და პროზაული მსოფლიო უცხო და გაუგებარი და მომხიბვრებლის მოთხოვნაზე ორიენტირებული პაზარი მთა უკვე ხერხაღმუხტით, მულტიმედიაკატორი გერანოსკეობითა და ავსივად მოსაჩვენებელი ადაპტირებული ფიქსიონის საფუძვლებით ვერაფერს, რომელზედ უნდა წავიკითხოთ პიბლია ამ პროცესში, რამდენად უნდა მოვსიოსთ იგი თანამედროვე საზოგადოების მოთხოვნებს?

პირველი იყენით - პიბლია სათარგმნო ძეგლი, "ვეფხისტყაოსანი" - ორიგინალური ნაწარმოებით, აღარ დავიხარჯები იმზე, რის თქმისაც აქამდე დავინფით ვლიობზე: წიგნა წერადი ვფელა ენაზე, რომელზეც იგი ხელა წიგნის მოქმედებით შეიქმნა, ორიგინალის დირებულებისა, ახლა ვცადათ საქათხა სხვა კუთხითაც განვიხილოთ. განა თარგმანის ენის მისი ვარკული ხვედითაც არ აყვლიბებს? შექმნილი მინაბელს მისი დროის, უკვე მოღვრნასებულ ნაშრომლობა ქართულზე არ უთარგმნია. მინაბილზედ არტისტული ხედი ორც იღლა ჰაგვტაქის მინაწიდეობის შეუცვლია "რომელ და ვუღვიტანს" თარგმნის დროს, ორც ვახტარე ჰელატი თარგმნის შექმნის თანამედროვე სალიტერატურო ენაზე, რადგან ცხადია, რომ თანამედროვე სალიტერატურო ენა ხახიის შეუცვლია სათარგმნო თხზულების, ამ მხრედ ხანტერგნია პომეროსის გენიალური რეჟისორგმნის, გენდინის წინასიტყვაობა "იღლიდას" თარგმანზე: "первобытный Гомера должно отнрча от раболнство перед вкусом гостиницх., перед сего прихотливою уточенностью и изнеженностью общество, которых одобрении мы робко ищем, но коих требовани и высказательность, обессилывает язык", ახსეთი პოზიციის გამო, გენდინმა რეხული დექლისათვის უცხო სოხითი - შექმნეტრისათვის გამართა თავისი "იღლიდა", ამასთან ერთად, შექმნილად რეხული ხედი ორიგინალის ხიტეობა რიგის დაცეის და მიუღლი ეხისი უნებებედ ხელაურ დექსიკაზე ააგო. გენდინის "იღლიდა" რეხული სალიტერატურო ენა არ არის, მარტამ, სასიგვიროდ, პომეროსის პოეზია.

რეხი მითარგმნელის ხსენებულ წინასიტყვაობა კიდევ შეზღუვი შენიშვნის გამოა ხეჭროვის ხანტერეხი: "По-генные прелатетам Библии мочкопел-то სწორედ კოხედ და მოლოდე по набожному образу мыслей, переводили слово в слово, но опасаясь оскорблять язык, ещё не имевший словесности, и не думая, хорош ли оборот, или нет. Но красоты подлинника выливались в перевод сами самою" (შეგრ. დუთორეხ დათორეხი ასოუბის გამოკიდება კარე გერმანულს ხელს უშეღისი). მისი დავკორეხობთ, სხვა საქმეა ამ ენაზე თარგმნა, რომელსაც უკვე აქვს თავისი ხიტევერება, მთ

უმეტესს, თუკა ეს სიტყვაურება სათარგმნი თხზულების ენისიგან კარდინალურედ განსხვავებულა და იგი ამ საღორურ შეტყველებას ანდნა მისთვის, ამ მასმედიის შეტყველებას ახახეს ამეი შესისხვეწეწი სათარგმნელს ან ანტარში უნდა გაეწოთ ამ შეტყველებას და უცხო ხელის, უცხო პათისის ენაზე გადმოტრანის სათარგმნი თხზულები (მავრამი მარტმ თარგმნის ორიგინალს გაეწო ფიქსიონს, ანდა უნდა მოერათოს ამ ენის, თავის ქარგაზე გააწოთ იგი (ამ შემოსხვეწეწი კო ახალი თარგმანი ენობრევი თვადისაზრებისთაც კო ვერ გადიტრის ძველი თარგმანის "გაუგებრობის" პრობლემას).

ამ კიდევ ერთ ამბეტეს უნდა გავიგის ხახი: ძველი ენები თანამედროვე ენათა ენობადობით ვახალი წყაროა, მისგან უნდა ისახრდიონ ახალი, უნებლიური დანაშნულების, მარტოე ინსტიტუტების გამოთხატეწეწა თანამედროვე ენებმა, მასში უნდა იპოვონ ბუნებრივი რეხერეხა, ენაში სათარგმნო საახლოეწო ფორმეწი. ძველი ენები ის სეფერა, რომელზეც ადამიანის დეოსიშიშეების ხელა ვეწოტება (შესისხვეწეწი არაა, რომ სღადერო ენის შესწავლა სკოლებში დღინის დეკრეციით ეწია შეუცვრელი) რომელიც ენის ვარეწისიგან იცეის და მის დეგრაორეხებს აყურებებს ძველი ენების განდევნა ველისიგან ამ ენებს მოკლავს და ახალი ენის თავის ფეხებზე გადაღვრის.

მარტამ ვთქვლივე სეწოთქველი ხომ არ არის რიდეც საშეწოეწი ერეხის მთავეწი, განა შესახდე ბული არ არის დეოსის ხიტევის ვეწი ენაზე თარგმნა? განა ადამიანი, დაბადებულა ახალი დროში, ახალი ენაზე მოღლიაბაკ, იხევი არ საჭიროებს დეოსის ხიტევის გავებას, რიგარეც ძველი დროის მორწუნე? პიბლია ხომ მარად ცოცხალი წყენია, ძე ქართული (სღადერო, ძე ბერანულა) კო ძველი, მღვდარი ენებია და გავებაბრანა დღეანდელი მკოთხვედისათვის.

გაუგებრობა წმწერიდისა და დეოსიშიახტერეხის ენისა იყვებს ადამიანების გაეციების ველისიის მართო, გამოსავალი ავღარი ერთია - პიბლია ახალი ენაზე უნდა ეწიის თარგმნელი.

წიგნა წერადის ახლად თარგმნის მომხრეობა ეს არეუმტრები ფაქტორად ასე შეიძლება ნამო-

საქართველოს საზოგადოებრივი განათლების მინისტრის განცხადება

საქართველოს საზოგადოებრივი განათლების მინისტრის განცხადება

საქართველოს საზოგადოებრივი განათლების მინისტრის განცხადება

წილობრივი ღირსების სარეკლამო აქტივობა გაცხადებს, განსაკუთრებით მოსახერხებელი უნდა იყოს ეკონომიკური აქტივობის პარალელურად რომ ეხმარება ქვეყანას, ღირსების სარეკლამო აქტივობის მიზანმიმართულ უნდა დაეხმარება.

იხილეთ მიმდინარეობა უკვე ნათქვამი: ვერ ერთი, რაც უკვე ვთქვით: ძველი ქვეყნის მდგომარეობა ერთი არ არის, ისინი გულახტაობა ცოცხლობენ, ხოლო მკვდარ ქვეყნებს მკვდარების გარეთ გადაიქცევა. ამას გარდა, როცა წმიდა წერილის ენის მოქმედებულობაზე დაბარდობენ და, აქედან გამომდინარე, მისი ახალ ენაზე თარგმანის საკითხი დაიხილოს, უპირველეს ყოვლისა, უნდა გათვალისწინოთ რა არის უცხო და გაუგებარი ზობლის კითხვისას - ენა თუ აზროვნება, ანაქრონიზებული გრამატიკული კატეგორიები თუ მეტყველების სტილი. ამჯერად მსგავსობის მოვლას. სადაც გვხვდება არ დაგვიჭრდება, სათქმელის ნათქვამსა და წმიდა წერილის პრაქტიკულად ნებისმიერი ფრაზა გამოვლინებას. მრავალია ადგილი მათ. 12. 34. (ლექსი 6. 45): ნამეტნაიხვან გულსა პირი იტყვი - ენა ძველი ქართული თარგმანი, რომელიც ერთნაირადაა დაცული უძველეს რედაქციებში და ვითრე მთავრად დღემდე (ერთნაირად განსხვავება ზნის ფრაზაშია, იტყვი - ახლა ძველ რედაქციებში). ახალი თარგმანი ამ ადგილს ცვლიან, თუმცა არა ვარ დარწმუნებული, რომ ამ ცვლილებით ეს ფრაზა გამოთქმად ქცეული ბერძნული ფრაზა უფრო გასაგებია, ანდა უფრო მოხერხებული ქართული ფრაზა გულის სისხვისაგან ამისთვის პირი (თარგმანის ფაქტორი). გულის სისხვისაგან შედგენილებს ბავ (საბერძნული ფრაზა), გულში მოკლებულს პირი დაბარდობის (სტოქოლმის გამოცემა). უფრო გასაგებია რომ უფროსი (რაც, კაცმა რომ თქვას, თარგმანის მოხანდახანულობიდან გამომდინარე, კდის კდევ; მითხველი), მთარგმნელები დღევანდელი თვის გზას უნდა დახდებოდნენ და მშობლიური ენის ადვილური გამოთქმა უნდა მოეხდინებინათ: Wes das Herz voll ist, des geht der Mund uber - მაგრამ ახლა შემიხვედრამო ისინი "ზობლის ენის" უდაბლებდნენ

(თუმცა კი "ზობლის ენის" ქართულ ენაში სიტყვიერად არ ქნის შვილი).

ამის გარდა, მითხველი უფროსი დაბარდობა, მაგ., კერძო "იქმნენ ძალიან" - "იქმნენ" გამოვლენილია ძველი "თი, თუკი მინ არ იყოს, რაზე სახარების ამ ადგილას დაბარდობა, ხოლო თუ იყოს, მისთვის "გამოვლენა" არასრული და ცალმხრივად მოხერხებული გამოვლენა უფროსთვის სტოქოლმის გამოცემაში (ვილიყვი ამ სიტყვის მნიშვნელობა: შეიარაღებულ და ასე თარგმანი "სადაც ვილიყვი მეტად გამოვლენილია მისი ძალიან" - მაგრამ ახალი მითხველისთვის კვლავაც ბუნებრივია).

ქართული იდენტობის სიტყვიერად თარგმანი კერძო ახალ ქართულად მისცემს მითხველს უფრო მეტ ინფორმაციას, ვიდრე ძველი. მაგ. თუკი რთვის სიტყვიერი ბოროტის მიმართ - "გარდამოხდეს საბუნებრივი შერი მკველია შერსა" (რთი 39.) გარდა ბარია მითხველისთვის, არც ახ. ქართულს "გადააფარე ფრაზა შერს მკველი" იქნება გასაგებია. კდევ უფრო რთულ მდგომარეობაში აქვს ახალ ენებზე მთარგმნელს ბერძნულში გამოხვეული ისეთი ებრაისტიკული კონსტრუქციების თარგმანი, როგორცაა, მაგ., ფსალმ 72.28. "დავხვებ უფლის მიმართ ხახვია", რომელიც ცენტრ ლოცვებისა და ფსალმუნთა გამოცემაში ხშირად შეცვლილია, "დავხვებ უფლისა მიმართ ხახვია"-თა შეცვლილი. ნათქვამი გარდა ბერძნული დახატვით ისეთი პრაქტიკული ხერხი უნდა გამოიხატოს, როგორცაა საბერძნული გამოცემაში გადახვეული სტოქოლმური თარგმანის ებრაისტიკული: "უფალ ღმერთზე გამკრებ იმდენ?"

სამოთხედილი მრავალია ერთეული შემხველები არ არის, ამგვარი, იდენტური მეტყველება გახდეს წმიდა წერილის თანადი ბოლომდე, ამგვარი მეტყველება ქნის სწორედ ზობლის ენის და სწორედ ეს ენა და არა ძველი ქართული, თუ ძველი ბერძნული არის დაბარდობა თანამედროვე მითხველისთვის, მითხველისთვის, რომელიც არ ხერხ შერსა გახვოს ღირსების სიტყვის გასაგებება.

რეფორმაციისა და შემდგომი თაობის თარგმანის პრაქტიკა ირი მიმართულებით მიმდინარეობს: პირველი ამოღებულია ადაქტობა, ხოლო წმიდა წერილი ხახვასთან უფრო, სადაბარდობა ენაზე გამოვლინდება. მეორე - ნახევრადდაბარდობა, სადაც ძირითადად მოთხოვნილია და ლექსიკა იქმნება.

პირველი ხახვის თარგმანი ახახვია ადაქტობის ტექსტის გამარტების ტენდენციისა, რომლის დასახსიათებელი ნიშნებია უარის თქმა შემკიდებულობაზე და ენობრივი თუ თეოლოგიური დამატება.

მეორე ხახვის თარგმანი თითქოს უფრო მეტ ადაქტობის უწყის შემკიდებულობას, კვდნობა

ახალი ნიშნი

პროფესორი

გაქმნენ
 (გაქმნენ-პროფესორი)
 360 სტატიები
 და
 ტექსტები

სტოქოლმი 2002

ქველი მთარგმნელის თარგმნის შედეგს, მისეულ კონსტიტუციას და სხვა შემთხვევაში უპირობოდვე გადმოაქვს ქველი ტექსტი მთარგმნის თარგმანი, როგორც "უხიზო კვიციანი გვერდებინა, უხიზო ვლად არსულებს თვის თავდაპირველ შიხანს - ივის გასაგებო თანამედროვე მკითხველისათვის. "ებრული იდუმალი" და სხვადასხვა ტიპის გრუცისებო ისე შეერწყა ქველ ტრებს, რომ მათთან ერთად ერთიანი ენობრებო ქსოვილი შეიადგინა, როგორც უხიზო კვიციანი, ეს იდუმალი, თუკო მის ადგილკერებოვ გადმოაქვს, თანამედროვე ენას ხაღვებად გასაგებო იქნება, ვინავე ქველ თარგმნებში.

მისისათვის, რომ თანამედროვე მკითხველმა უხიზო გაიგოს წიგნი წერლი, არსებობს შესაძლო გზა, ესაა კომპიუტერო თარგმანი, აღმოაჩინებულ სიმკვრივეთის კვლევის მიერ. ეს ტექსტი თანამედროვე ბერძენულად დაწერილი გადმოიქცევა (და არა თარგმნის) წიგნი წერილის კონსტრუქციის ტექსტისა, იგი დარეზდება და სპირობი იმდენად, რამდენადაც როგორც პარალელურო ტექსტი, როგორც განმარტება ქველი პერსონელისა, თან ერთვის წიგნი მამათა და მოცუქელთა მიერ მე პერსონელად თარგმნელ თუ დაწერილ წიგნი წერლის და არათითარ შემთხვევაში არ ცუდის მას - ის მხოლოდ ეხმარება მკითხველს გაერკვეს ენობრებო თუ ტექსტოლოგიურო თვალსაზრისით როგორ ავსებებში.

მისისათვის, რომ თანამედროვე მკითხველმა წიგნი წერილი გაიგოს, იგი წიგნი მამათა კომპიუტერის უნდა გაეკონოს, კომპიუტერის, რომლებიც სწორედ კვლევის მრველსიხეთისა დაწერილი, მათთვისაა ხაქვადგება, ესაც ხაღმითო წერილის გავება სწუერია და დასმარებას სპირობებს.

წიგნი წერილი თავისუფალ დროს ხაქვითავე წიგნი არ არის და არც არასოდეს ყოფილა - მის კი არ კითხულობდნენ, მის შესწავლადნენ გამოცდილი მოძღვრების დასმარებთ. წიგნი წერილი დროის ხიტყვა და მისი შეთვისება დეაქვს მათთვის, ამიტომაც ყოველგვარი ადამიკაია ქველი და ახალი ადომის წიგნებისა - მისი თარგმნები, მის მიხედვით გადაღებულნი მხარეული თუ მუღტიპლიკაციური ფილმები დროის ხიტყვის ადამიანთი მიტანის კი არა, დროის ხიტყვის პროფაბირებას ეხსიხურება ახალი თარგმნების კი არ აღრქმენენ გავცხოვრებულ ერს კვლესათში, არამედ თვითონ ერთეებისა გავცხოვრების პროცესში და ეს პროცესი კვლესათში შემოაქვს. თანხმობა ახალ თარგმანებზე - ხეკვლარისაქვის პროცესისათვის გამოსავლებული თანხმობა, დამოხობა იმდენად მისწრაფებისთვის - მოქუთის კომპიუტერული ტრინიტატობა ეს ნიშნია კლდურული, ბრუნდებულა, ხეკვრისა შეხედულებობისა, ხაღვითსმეკვლილი ასოების მისწვლისა.

ბიძლისი ქველ მთარგმნელია მისიანი ის იყო, რახაც ახალი თარგმნის მიმხრეები ახახვლებენ,

ერბოდ, რომ წიგნი წერილი კვლესათის მისხეკვლით ყოფილიყო, მთარგმნისათვის წიგნი წერილი კი არ დასეკვლია მკითხველის დინდებო, არამედ მკითხველს ახვლებდნენ წიგნი წერილის ხიზადლებს მისწვლისათა. "ყოველი წიგნი დროთუხედეობი და ხარეკელი ხამოხედებოვად და ხამხილებოვად და ხამხილვად ხამარობისა" (2 ტიმ. 3. 16). წიგნი წერილი თავად სრდის მკითხველს, რომელიც გულსეყურით ეწიყება დროის ხიტყვისა უხიზო წიგნი მოყვანილი ნერთი ავსებსტენის ხიტყვისი მისი შესახებ, თუ რთიერად აქვს მის ამქვეყნური კარგეობითა მთარგმნენ მკითხველს წინასმარეკვლევის კარგეობითა "ადეგანებით თქმისე" დეაბარკობის უსაღმურთა გამოხრებული თარგმნების ავრობის და წიგნი წერილის ხამხილვებობის გულისხმობის, რომელიც უსაღმურთა და უსაღმურთის მიმართ ადგეოვანების ენა, რომელსაც წიგნი წერილია დაწერილი, ამ კონტექსტში უნდა განვიხილოთ.

უბრძვლელია ბორობა წიგნი წერილის გასაგებად არის კრახლავ "უფროს ყოველსათა სარწმუნოებისა და დროსმხმარებულებისათვის თქუელთა წიგნითა შინა სავსარ არს კრახლავ მკითხველისათ და შწერდის და მსმეველისა" - (ცხადო, ვერტი მკერის "გარდამოცემის" ანდერბას ეს ხიტყვისი კვლავ მეტად წიგნი წერილის მთარგმნელებს, მის გადაცემებებს, მკითხველებსა და მსმეველებს ეხება კოლონიზირებით და კრახლავით კითხვის (ქარ' svovias vas povostoj tu avsvovov zovomai) ხიხვის "ხიზრულ ხიზისისა" მთარგმნელი, ისი სიბრძნის შეიღმურელი მკითხველებს.

ვერტი მკერე ქველ მთარგმნელის სწორედ მის უწიერებს, რომ თარგმნისიხიში მის დამოკიდებულბას მკითხველის დრე და მისი მათხიფილება კი არა, დეფისიანის ერთელება განაბირობებს "ვაქვს წესსა ხაწინაბსწარმეკვლელოთა წიგნთა მთარგმნელისათა, რომელთათანი მკერდის რაეგაიყინების უსწავლელთა, ვართუ სოკსრე სწავლელთა მიერ, ვარნა ხიტყვა ხიტყვისა ხიკელი შედარებულა ბერძენისა და ვერთვე მე დლიკათო უსწავლესი ამით თავთაგანი ვერთე ვერ გამოყინებია, არამედ წადლობთა დროსისათა და მომადლებითა ხაღვლისათა და ცხოველსყოფელისა ხაღვლისათა, ხიტყვა შედარებულა ბერძენისა და მართებითი არა აკლ".

ას, ხაქვითანი გამოცდილებიანი გამომხინარე, რას ვერძევს ვერტი მკერე "ხილი ძალხა ხიტყვისა გულისხმისყოფა ესე სოვად ყოველთა დროსითანი ვითხოვთა და შეფორებულბედაქვართა, რამეთუ მოყვლითოცა, ვერთე იღენ მოქვინებულად ვრეკლავ სედაბსხედა კითხვითა და უხეკვლად ვარეკელის კარი გულისქმისყოფისა".

ბონილია, რომ ყოველი სოციალური ქვეყნის გარკვეულ წესებს ემორჩილება. ამ შემთხვევაში გამონაკლისს არც საჩუქრის გადაცემა წარმოადგენს სხვადასხვა ყოფაში და სხვადასხვა სიტუაციაში საჩუქრის მართმივის სხვადასხვა ნორმა არსებობს. ნათელია, რომ დექლარაციის ათვისებისა და ენის სრულყოფილად დაუფლების გარდა, უცხოელეთთან სასურველი ურთიერთობის დასამყარებლად აუცილებელია მათი ყოფის, ფატკური კომუნიკაციის სამებრეველი თუ წერტილობითი გრძობისა და ქვეყნის ნორმების ცოდნაც. წინააღმდეგ შემთხვევაში ორი სხვადასხვა ენის წარმომადგენლებს შორის საუბრისას ან ურთიერთობისას გაუგებრობას გამოიწვევს ყოფითი განსხვავებანი.

შომასწავლებელია იტალიაში აუცილებლად არც მერცხვადს ჩუქნიან, რადგან ამაღელ წყალს და დღე ციფრებს უღებლად მიიხვევს — საქართველოსთან განსხვავებით, სადაც ერთი ვარდის ელვებატურ საჩუქრად ითვლება. საქართველოში ძალიან გვიყვარს შავი ფერი, ამიტომ შავი ფერის ნივთის ჩუქება ყველაზე სასურველად აღიქმებიანათვისაც კი, მტკად ბუნებრივია. მაგ: გიშრის გულსაკიდი, მანქნების საკინძი და სხვა.

იტალიურენოვანი ბრიტანელი თუ ამერიკელი ინჟინრების მონაცემებით მათ კულტურაში შავი ფერის გულსაკიდის ან გიშრის საშაულის ჩუქება მიუღებელია.

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთ საჩუქრს ხალხი მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევაში ჩუქნის ერთმანეთს: მაგ: აფრიაში ძროხა საქორწილო საჩუქარია. აესტრალიაში ტრადიციულად, ოცდაერთი წლის იუბილეზე, ჩუქნიან ტორტს, რომელსაც გასაღების ფორმა აქვს, იმის ნიშნად, რომ თუბილარი უკვე სრულწლოვანია და უნდა დაბრუნებაც ნებისმირ დროს შეუძლია.

ანი გოგონაშილი, დიდი გომსად

ცოტა რამ საჩუქრის თაობაზე, ანუ რა ვარჩუქო?

გასათვალისწინებელია, რომ უმეტესად საჩუქრებს სიმშობლიური მნიშვნელობა აქვთ. სიმშობლიუკა კი ყოფის (კულტურის) სპეციფიკოვანა განპირობებულია. ასე რომ, სხვადასხვა კულტურაში განსხვავებული ყოფითი თავისებურებების გამო საჩუქრების სიმშობლიური მნიშვნელობაც, შესაბამისად, განსხვავებულია.

ჩინეთში, მაგალითად, სადღიო რესტორანში ძალიან ძვირფასი საჩუქარია. ცხვირსახოცის ჩუქება კი გამოთხოვებას ნიშნავს. იაპონიაში მიღებული არ არის სამახსოვრო მიჩნეების ჩუქება ან შგლის გამოსახულებიანი რაიმე ნივთის ჩუქება, რადგან შგელი მათთვის პირობების სიმშობლია. მიუღებულაა საათის ჩუქებაც, რადგან იაპონელებს სწამთ, რომ საათი სიკეთლის შომასწავლებელია.

ამერიკაში ტყავის ნივთის ჩუქება, თუ ტყავი უმადღესი ხარისხის არ არის, — მიუღებელია. ასევე მიუღებელია დანის ჩუქება, რაც მათი წარმოდგენით განხეთქლების შომიჩანია. დანის ჩუქება ქროულ ყოფაშეც მიუღებელი და ავის შომასწავლებელია. უცხოელებს ამერიკული პარტნიორებისათვის ხშირად მიაქვთ ყვავილები, დეჩო, კრამიკული ნაკეთობები თაყვანი საშობილად ან ილუსტრირებული წიგნი იმ ქვეყნისა, საიდანაც ისინი არიან — ყოველივე ეს სასურველ საჩუქრებს წარმოადგენს. არგენტინაში ყვოსახევე ძალიან პირადული საჩუქარია. მცენარის ჩუქება კი ცუდის

დაბრუნებაც ნებისმირ დროს შეუძლია. ბრიტანეთში მიღებული არ არის ერთ ოჯახში მცხოვრები ორი დისათვის ან ორი ძმისათვის სხვადასხვა ღირებულების საჩუქრის მიღება. მათ უმეტეს თუ ისინი ტყულები არიან ბრიტანეთში, კოლეჯის დამთავრებისას ყველაზე ხშირად ჩუქნიან ვერცხლის საშაულის, ტყავის საფულეს, საწერ საშაულებას, სამახსოვრო ალბომს, შაგის საათს, ჩარჩოს დიპლომისთვის, წიგნს. თუ ახალგაზრდები საშოგ ზაუროდ მიდიან, ამ შემთხვევაში მათ ჩუქნიან საშეგავრო ნივთებს, ფოტოაპარატს ან წიგნს იმ ქვეყნის შესახებ, სადაც ისინი მიემგზავრებიან.

ინგლისში სტუმრები ხშირად საჩუქრის ვარგე მიდიან. მაგრამ ეოზოტის შემდეგ ოჯახის აუცილებლად უგზავნიან კმაყოფილებისა და მადლოვრების გამომხატველ დაა ბარათს ან წერილს, რომელიც ადრესატს დაახლოებით ექვთი საათის განმავლობაში გადაეცემა.

ინგლისის საქმიან წრეებში შემუშავებულია საჩუქრის გადაცემის თავისებურებათა რიტუალი და განსაზღვრულია იმ ნივთების ნუსხა, რომლებიც მიიხვევა არა ქროამად, არამედ პარტნიორზე სემოქმედების საშაულებად, რასაც ინგლისელები ძალიან ფრთხილად და ეჭვის თაფლით უყურებენ.

საქმიან პარტნიორებს ტრადიციულად საჩუქრებსა და სუვენირებს გადასცემენ ან ტრადიციულად გადაცემა განსაკუთრებულ მნიშვნელობანა ახელ

სამსრფოდ არა და აურაკელ ბიზნესმენთან ისინი სასაქონლო რელიგიური კულტურის აღმსარებლობას ხედავენ ევროპელებისა და ჩრ ამერიკელებისათვის სასაქონლო გადაცემას ასევე საერთო-ხელის მოთხოვნს პარტიზანი ფორმის ხელმძღვანელებისათვის სუვერენის მიმზადებას აუცილებელია ამ ეტაპების თანხმად, პირველი შეხვედრის დროს სასაქონლოს უძღუნეს მასპინძლები და არა სასაქონლო შეხვედრებში საუბარებელია სასაქონლო გადაცემის შეხვედრის ბოლოს სუვერენები უნდა შეეცადონ ფორმის სასაქონლოს ხანის, სპეციფიკის ან ადგილსამყოფელს ყოველი შეხვედრის დროს ერთი და იმავე სასაქონლოს მიმართვა ეტაპების უხემ და რეალურად ითვლება და იწვევს ყოველ შოკს, თუმცა ეს არ ვება ადგილობრივ სანაშაღს, მით უმეტეს, თუ ეს პარტიზონის მოქმედება სასაქონლო უფრო მნიშვნელოვანი იქნება, თუ მასზე ფორმის ექმლება ან გაშვებული პირის ინტელექტუალური ექმება გამოსახული, ხოლო წიგნის წარწერა ექმება.

ოფიციალურ შეხვედრებზე სასაქონლო პირად ურთიერთობების გამოსახატვან და სუბორდინაციის დაკეთი- გადაცემას ფორმის პრეზიდენტისა და ხელმძღვანელებისათვის ერთნაირი სასაქონლოს მიმართვა შეიძლება შეურაცხყოფად ან ეტაპების უცილობლობად სათვალეს. ამ მხრივ მეტად მგრძობიანობა არა ანაირი ქვეყნების წარმომადგენლებს, რადგან მათთან შეხვედრაში ფორმის ბატონობის განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს სასაქონლოს შეფუთვას უცხოელმა პარტიზონმა მიმზადებული შეფუთვას გარეშე სასაქონლო შეიძლება სათანადოდ ექვრ შეფასოს და მისი მნიშვნელობა სწორად ექვრ აღიქვას.

აუცილებელია ყურადღების გამახვილება სასაქონლოს ფორმის რადგან ფორმის მიმართ ხედავს და ქვეყანაში განსხვავებულ დამოკიდებულებას იქნენ ასევე განსხვავებული დამოკიდებულება სხვადასხვა ექვრისა და მცენარის მიმართ. ამიტომ ექვრის ჩექმის შემთხვევაშიც დიდი სიფრთხილე და შესაბამისი სიმშლივის ცოდნა სასაქონლო სასაქონლოს მიქმენა და მიქმენა ტექნიკად უნდა მოხდეს ამ პროცესს თან უნდა ახლდეს სასამართლო სიტყვები, სურათები ან სიმართი ხუმრობა, ინფორმაციითა ცნობით სასაქონლოს მიქმენისას ყველაზე ხშირად წარმოიქმნენ შემდეგ სიტყვები: ეს ჩემგან შექმნა, ამჟორელი საუკეთესო სურათები, სასამართლო, სასამართლოდ, ატონდო ჩემი კუთვლი ურთიერთობის მოსაგონებლად, ძალიან მინდა, რომ მოგწიწონოს, ამჟორელი, გამოიქმნენ, აქნებ გამოუადგეს, ძალიან მინდოდა გამოსახატვან, ანუ დამბრახავ მცირედ-

ისათვის, "Here is a present for you" "Here is a present for our birthday (anniversary)".

სასაქონლოს მიქმენისას კი შემდეგ ფორმის წარმოიქმნენ გამდლობით, დიდი მადლობა, რომ შექმნით, არა მშენებელია, ძალიან მადლობელი ვარ, არა იცოდა, რომ ეს ძალიან მინდოდა, გამდლობით, მეც ბევრი შექმნით, არა გადასარევა, არაგორ მცირედობა, ამასვე ყოქმენობა, არაგორ გამახარე, არა კარგა, არაგორ წიხედობით, მადლობის მეტი რა შექმნის, არ იყო სასაქონლო, "Thank you", "You're so kind", "It's so kind of you", "Of you shouldn't".

პირბრუნული ეტაპების თანხმად სასაქონლო მადლობის შემდეგ მიქმენულია მადლობის პარატიზონის გაცხადება დამსახურებლისათვის, რაც სასაქონლო-ეკონომიკაში არ ხდება სასაქონლოს მიქმენაზე უარის თქმა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია დასაშვები, როცა იგი ძალიან ძვირადღირებულია ასევე შემთხვევაში განსაკუთრებული ტექნიკა სასაქონლო მადლობის გამოხატვით ხაზი უნდა გაუსვლით მიქმენის ყურადღების და რაც შეიძლება თბილად და რბილად დაასაბუთოთ თქვენი უარი, ამასთან, უნდა იყოთ თანმიმდევრული და დაუხვებითი თხოვნის მიუხედავად არ უნდა მოილოთ სასაქონლო საყურადღებო, რომ პირბრუნული (ასევე ისრაელში, ჩინოში) კანონით აკრძალულია გარკვეულ ღირებულებაზე ძვირი სასაქონლოს მიქმენა და შესაბამისად, მიქმენა სასაქონლოს მიქმენისას გარკვეული ტექნიკა სასაქონლო ხშირად გაუხსნელად, სადმე შორეულ კუთხეში მიქმენი ასეთი მოქმედა პირბრუნული იმ აღმანებლის შეურაცხყოფა, რომლებიც სასაქონლოს არქივსთან თქვენი ფორმებზე პირბრუნული ეტაპებით მიქმენულია შეფუთული სასაქონლოს ექსპანსი, მიქმენის ყურადღებისა და გემოვნების შემთხვევაში და მადლობის გადახდა, რაც თანდათანობით სასაქონლო-ეკონომიკაში შემოდის.

ამგვარად, სასაქონლოს მიქმენი ყოველი ყოფის ნაწილია ამის მიხედვით შექმნა უნდა იყოს, რომ ის სიკეთის ისეთი

საქონლო ნიშანი

საქონლო ნიშანი
 საქონლო ნიშანი
 საქონლო ნიშანი
 საქონლო ნიშანი

გრძნობები, ემოციები, განზრახვები, რომელია სრულყოფილი გამოხატვა ადამიანებს შორის სიტყვებით არ ძალუძთ. როდესაც ამა თუ იმ გრძნობისა, თუ განზრახვის გამოხატველი სიტყვები ადამიანებს საშოთაოდ მიმართა, მაშინ საწყისარს მიმართავენ, რადგან სწამთ, რომ მათთვის ძნელად გამოსატყმელ ფიქრებს თუ გრძნობებს საწყისარი უფრო სრულყოფილად ასახავს საწყისარს ხშირად სიტყვებზე უფრო დიდხანს ძლებს: წიგნები, სამკაული და სხვა. საწყისრის სახით მიძღვნილი ნივთი ხელს უწყობს სიტყვებით ერთხელ გამოთქმული გრძნობის დიდი ხნის განმელობაში შენარჩუნებას. საწყისარი უხილავი გრძნობის ხილული გამოხატულებაა. კარგად შერჩეული საწყისრის მართებულად მიძღვნის შემთხვევაში მიძღვნი ამ საწყისრის სახით იღებს მადლიერებისა და პატივისცემის ნიშანს, ხოლო თუ საწყისარი სათანადოდ შერჩეული არ არის, შეიძლება შედეგად მოჰყვეს ყოფილი შოკი. ბრიტანეთში სადილი რესტორანში, საღამო თეატრში ან წვეულება არის ის საშუალება, რომელიც ორი მხარის ურთიერთობაში მადლიერება და პატივისცემა გამოიხატება. ამგვარ წვეულებებზე დასაშვებია ვეუილების ან ძვირფასი ღირებულების მატანა. საერთოდ კი მიღებულია მხოლოდ მკვირვდი საწყისრები, როგორცაა ვეუილები ან ბოთლი ღვინო, რომლებიც მიძღვნიან არ ავადღებენ დასაშვებია საწყისარი საქმიანი პარტნიორის შეუდღის ამ შეუდღის მიმართ სუნამოს რუქება სახიფათოა ამ შემთხვევაში რადგან ეს მეტად პირადულია.

საქართველოში უცხოელ სტუმარს აუცილებლად აძლევენ საწყისარს მაგალითად ძველად უცხოელი სტუმრისათვის მიღებული იყო განსხვავებული სასმისის რუქება, ან ნებისმიერი იმ ნივთისა, რომელიც სტუმარს მოეწონებოდა. მოეწონებულ ნივთი ძველად შეიძლება ხალხიც ყოფილიყო ახლა კი რა თქმა უნდა, ეს ტრადიცია უფრო მცირე ნივთებზე ვრცელდება.

ბრიტანეთში დაახლოებით 12-13 წლამდე დაბადების დღეზე ყველაზე ხშირად პოპულარული საბავშვო წიგნი მიქელა ყველა სტუმარს ბავშვს კი დაბადების დღის ბოლოს ტკბილეულობით სავსე პატარა პარკს რუქთან საქართველოში კი სტუმრებს დაბადების დღიდან სახლში არ მიაქვთ საწყისრები, თუკია ინფორმაციების მონაცემებით მსგავსი ტრადიცია საქართველოში ქორწილის დროს არსებობს თამადას ქორწილიდან საღვთის თავს და ტკბილეულობას ატარებენ ვინც ქორწილში ყველაზე მეტ სასმელს დაღვნი — იხას რუქთან ნათლის — ხბოს ტყავს დანარჩენ სტუმრებს — ტკბილეულობას სტუმრებს, რა თქმა უნდა თავის

მხრივ საწყისრები მიაქვთ ახლად შეკვდილი ნივთის ადრე სხვადასხვა ნივთებს რუქთან, ახლა კი უმეტესად ფულის რუქთან ნათესალებზე. ოქროს ვერცხლის ნივთებს ან ძვირფას ქურჯებს საქართველოში ასევე მიღებულია საწყისრის მიცემა ოჯახში პირველად მოსული ბავშვისათვის.

არსებობს კრიტიკარი ოფიციალური საწყისრები: მაგ: თუ პრინციპის დედოფალს აძუქს ძვირფას ნივთი, მან ეს საწყისარი აუცილებლად უნდა მიიღოს, რადგან სახელმწიფო ქონებაში უნდა დარჩეს თავად დედოფალს არა აქვს უფლება უძვირფასესი საწყისარი კვირის პირს გადასცეს, რადგან ვინც სახელმწიფო ქონებას, მაშასადამე თუ საწყისრის ღირებულება ვარკვეულ ზღვარს გადაჭარბებს, ის უკვე არ არის პირადული საწყისარი, არამედ სახელმწიფო ქონებად ითვლება.

ყოველ ყოფაში არსებობს კრიტიკარი გამონული საწყისარი, რომელიც სამედიცინო საწყისრის მოთხოვნის თუქმა ან ტიპის საწყისარი ხანდახან საქმიანი ურთიერთობის უსამიფრო, არასასურველ დასასრულს იწვევს. მაგ: თუ ასეთი საწყისარი მიიღო იმ პიროვნებამ, რომელსაც საპასუხო საწყისრის მისაძღვრელად ფინანსური მხარე უშლის ხელს, ამ პიროვნებამ შესაძლოა თავი დამკვირვებულად იქცინოს და უსამიფრო მდგომარეობიდან თავის დახსნის კრიადერთ საშუალებად საწყისრის უკან დაბრუნება და ურთიერთობის გაწყვეტა მიიჩნოს, რასაც საწყისრის ატორი არ იხანახედა მისნად.

სხვადასხვა ყოფაში სხვადასხვა სიტუაციისათვის შესაბამისი საწყისრების ტიპები შეიძლება შეიძლება დაჯგუფდეს:

1. გამოხატველობითი საწყისრები. ეს არის გულთაფი საწყისრები, მიძღვნის მიმართ დადებითი, კეთილი გრძნობების გამოსახატვად ამგვარი საწყისარი არ გულისხმობს საწყისრის მიძღვრზე მოვალეობის დაკისრებას ან მისგან საპასუხო საწყისრის მიღებას. გამოხატველობითი საწყისარი ნებაყოფლობითაა.
2. საუაღვრებელი საწყისრები — მეტწილად მოსალოდნელი საწყისრებია, როგორც ცნობილია, არსებობს არაერთი შემთხვევა, როდესაც საწყისრის მიძღვნა წესისამებრ მოსალოდნელია. მაგ: დღის დღე დაბადების დღე, ქორწილი, შობა, ახალი წელი და ა.შ. საუაღვრებელი საწყისარი ხშირად გამოხატველობითი საწყისრის ემსგავსება, რომელსაც რუქთან მიძღვნის მიმართ კეთილი გრძნობის გამოხატვის მისნით. თუ არ ვუძღვნით საუაღვრებელი საწყისრს, შესაძლოა უგულვებუყოფილი მხარის უკმაყოფილება, წყენა და გაღიზიანება გამოიწვიოს.
3. სტრატეგიული (მიზანმიმართული) საწყისრის

მანანა დადებითი შიშველებების მოხდენა საბუ-
რის მიმღებზე და მოხდა საბასუხო საბუქრის
მადლონი, უმეტეს ბინესსაბუქრები, სწორედ
ტრადიციული ხასიათისა, რადგან ბინეს სა-
ბუქრს ამ მონათ ჩუქნან, რომ რამეს მიღებენ
საბუქრად, თუნდაც პარტნიორი ფორმის კვილ-
ტრადიციულობის სტრატეგიული საბუქარი არა-
კონის დროსაც გამოუქრება და ხელს უწყობს
ქრთაფრობის გახანგრძლივებას უნდა აღინიშნოს,
რომ მონათც კი თუ ადამიანი ბოლომდე ვერ აც-
ხასიურებს საკუთარი საბუქრის სტრატეგიულ
ხასიათს, მოტევი მანც იყვე რჩება.

4. ფარულად მოტევირებული საბუქრის ვრთ-
დებით მონანა, დაადავლებულის საბუქრის მიმ-
ღები, თუმცა უნდა თქვას, რომ არაერთ ქვეყანაში
ფარულად მოტევირებული საბუქარი საქმიანი ურთ-
ქრთობის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. ამ-
ცომ ამ ქვეყნებში ფარულად მოტევირებული სა-
ბუქარი არ იქნის ქრთამიან დაკავშირებულ ფარუ-
ოთ ასოციაციას.

5. ტრადიციული საბუქრები ახასიათებს ყოველ
ყოფისა, თუმცა ამგვარი საბუქრები ყოველ ყოფაში
სხვადასხვაა. ტრადიციულ საბუქრის მიხედვით გან-
საკუთრებულ შემთხვევაში ჩუქნან.

6. ოფიციალური საბუქრები სახელმწიფოებრივი
ან პოლიტიკური მნიშვნელობისაა უნდა აღინიშნოს,
რომ ისეთი მოქმედება, როგორცაა დღევანდელი ადამი-
ანის უანმართლობისათვის ან წარმტებისათვის
სახილის დანთება ან შესწავრების შეწერვა, ვერ
მოთავსდება შემოშოვნად კლასიფიკაციაში, რად-
გან საბუქრის მიღები და მიმღები ფრთხილად არ
მონაწილეობენ პროცესში, თუმცა ამ შემთხვევას არ
მეკუთვნება საქველმოქმედო შესწავრება, რადგან
ეს უკანასკნელი ატარებს გამოშატელობითი სა-
ბუქრის ხასიათს, ე.ი. მიმღები და მიმღები ორივე
მონაწილეობს პროცესში.

ყოველი კატეგორიის საბუქარი სხვადასხვა სო-
ციუკაციაში გადაიცემა. მაგრამ უნდა გვახსოვდეს,
რომ საბუქრის გადაცემისას ორი პროცესია (სა-
ბუქრის მიმღები და მიღები) ახდენს საბუქრის
მნიშვნელობის ინტერპრეტაციას საფესით შესაძ-
ლებლობა, რომ საბუქრის მიმღევის კვილი მონები
პრობლემატურად მიმღებმა კი ამ საბუქარში ვადღე-
ბულების დაკავშირების მცდელობა დანახის გა-
მართლებული არ არის, პირიქითაც მოხდეს შესაძ-
ლად. საბუქარი ატარებს სტრატეგიული ან ფარუ-
ლად მოტევირებული მონათ გადაცემს, მაგრამ
მიმღებმა მასში მსგავსი ვერაფერი შეინიშნოს.

საბუქრის გადაცემისას და მიღებისას არასწორი
ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა საკმაოდ დიდია,
ამიტომ მნიშვნელოვანია საბუქრის სწორად

შერევა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საბუქრ-
ის მიმღები და მიმღების ორი სხვადასხვა ქოფის
წარმომადგენელია.
ყოველივე სემიოტიკილიდან გამომდინარეობს
შემდეგი:

1. საბუქრის გადაცემა, ისევე როგორც ყოველ-
გვარი სოციუკური ქვეყა გარკვეულ წესებს
ემორილება. საბუქარი მთლად გამოსახატე ფუქ-
რებასა და გრძობებს უფრო სრულყოფილად გამო-
ხატებს, ვიდრე სიტყვება.

2. საბუქრებს სამბოლური მნიშვნელობა აქვს.
სამბოლო კი კულტურის სტეიფიკითაა განპირობე-
ბული. განსხვავებული კოფითა თაფსებურების
მიხედით საბუქრების სამბოლური მნიშვნელობაც
განსხვავებულია.

3. სოციური საბუქრის განსაკუთრებულ შემთხ-
ვევაში ჩუქნან.

4. ინგლისის საქმიან წრეებში შემუშავებულია
საბუქრის გადაცემის რიტუული და განსაზღე-
რულია იმ ნივთების ნუსხა, რომლებიც მიმწევა
არა ქრთამად, არამედ საბუქრებად.

5. ოფიციალური შეხვედრებზე საბუქარი სე-
ბორდინაციის დაცვით გადაიცემა ამიტომ პრეს-
იდენტისა და ხელკუთუბისათვის ქრთამიო სა-
ბუქრის მიღება დაუშვებელია.

6. ყურადღება უნდა იქნეს გამახფლებული სა-
ბუქრის ფერზე ენაიდან ფერების მიმართ სხვადა-
სხვა ქვეყანაში განსხვავებულ დამოკიდებულებას
იქნენ.

7. საბუქრის მონათევა ტაქტიანად და თადე-
ტურადად უნდა მოხდეს. ამ პროცესს თან უნდა
ახდებდეს სასამიფრო სიტყვები, სურეფლები ან ხუმ-
რობა.

8. ტაქტიკა საბუქარი საბუქრის მიღებისას, ბრიტა-
ნული ბეკეტით მიღებულია შეფუოული საბუქრის
გახსნა, მიმღების ყურადღებისა და გემოვნების
დადებითად შეფასება და მადლობის გადახდა.

9. სხვადასხვა ყოფაში სხვადასხვა სიტუაცი-
ისათვის შესაბამისი საბუქრების ტაპები შემდეგი
სახით დაგეფუდა: გამოშატელობითი საბუქრები,
საუადლებული საბუქრები, სტრატეგიული სა-
ბუქრები, ფარულად მოტევირებული საბუქრები,
ტრადიციული საბუქრები და ოფიციალური სა-
ბუქრები.

10. საბუქრების გადაცემისას და მიღებისას
არასწორი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობა საკ-
მაოდ დიდია. ამიტომ მნიშვნელოვანია საბუქრის
სწორი შერევა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც
საბუქრის მიმღები და მიმღები სხვადასხვა კულ-
ტურის წარმომადგენლები არიან.

წინამდებარე სტატიაში ამჟამად მოქმედ „დედა-ქნასთან“ ერთად განალიზებულია ფრანგული ანბანის სახელმძღვანელოებიც“. ფრანგულ სახელმძღვანელოზე ჩვენი ყურადღების შექცება გამოიწვია ორმა ფაქტორმა: ა) საფრანგოს დიდი საგანმანათლებლო ტრადიციები აქვს; ბ) დიდი ყურადღება ექცევა ფრანგული ენის როგორც მშობლიური ენის სწავლებას და ეს განსხვავებული მიდგომა სახელმძღვანელოთა შედგენის დროსაც ჩანს სტატიაში მიზანია ატყვის, რომ წერა-კითხვის სწავლების მეთოდის შერჩევა უპირველესად იყოფი ამ ენის თავისებურებით: არის განპირობებული და ბრძედ სხვა ტექნიკებიდან ამა თუ იმ მეთოდის შემოტანა (როსი ტენდენციაც დღეს სამწესობაროდ შეიმჩნევა) ყოულად გაუმართლებელია

ამჟამად ქართული ანბანის სწავლება 3-ჯერ ოდეს ითვალისწინებს: წინასაანბნო, საანბნო და ანბანის შემდგომ პერიოდს. წინასაანბნო პერიოდი ვფელაზე დიდი ხორთულით გამოირჩევა ამ პერიოდში ხდება ბავშვის პირველი შეხება ანბანთან და მშობლიურ ენასთან ამ დროს ექმნება პირველი შიამბეჭდილება სწავლაზე რაც შემდგომში განაპირობებს, თუ როგორ მშობელი, მოქალაქე ანდა პროფესიონალი დავეებს ამა თუ იმ მოსწავლისაგან საბავშვო ბაღიდან ა ოჯახიდან მოსული ბავშვების სასწავლო რეჟიმში შეტევა ბაღიდან რთული საქმეა რაც დიდ პედაგოგიურ განათლებასა და პედაგოგიურ ტაქტს მოითხოვს ამ პერიოდში ხდება ახალშობილას შეტყველებაზე დაკვირვება, მათი ინდივიდუალური თავისებურებების გამოვლენა და მოსწავლეთა მომზადება წერა-კითხვისათვის. „დედაქნასთან“ ამ მიზნით წარმოდგენილია 23 სოვეტური სურათი და სასაუბრო 19 კოლორათული საგარიზო. მიზანი ერთად მოსწავლეებმა გაათავსონ ბიჭონ ქობრივი მასალა და ამევე დროს გასაქანი მიეცეს მათ ფანტაზიასა და წარმოსახვის უნარს.

ქრისტანტინე იანგალონი

ქართული და ფრანგული „ანბანის სახელმძღვანელოთა“ შედარებითი ანალიზი

თავისებურებების გამოვლენა და მოსწავლეთა მომზადება წერა-კითხვისათვის. „დედაქნასთან“ ამ მიზნით წარმოდგენილია 23 სოვეტური სურათი და სასაუბრო 19 კოლორათული საგარიზო. მიზანი ერთად მოსწავლეებმა გაათავსონ ბიჭონ ქობრივი მასალა და ამევე დროს გასაქანი მიეცეს მათ ფანტაზიასა და წარმოსახვის უნარს.

საანალიზოდ ავიღეთ a. გოგებაშვილის „დედაქნასთან“ მიხედვით შედგენილი ვ რამიშვილის „დედაქნასთან“ შექმნილი და გადამუშავებული გამოცემა „ღამამარ“, თბილისი, 2002 წელს და ფრანგული „Methode Boscher ou la journée des tout petits“ (პოშეს მეთოდი ანუ ბატარა ბავშვის დღე) „M. Boscher, 1984, Francois Petreault Je lis et jecris (შეკითხულობ და შე ვერ) 1996; V. Ancellin „Je decouvre les lettres“ (შე აღმოვაჩენ ასოებს) 1987.

ორივე სიტყვა თავად ამ წიგნების სახელწოდებების შესახებ ქართული ენის თავისებურება იყოფი წიგნის დასახელებიდანაც ჩანს. რამდენადაც სიტყვა „დედაქნა“ მშობლიური ენის აღსანიშნავად მიზლოდ ქართულ და გერმანულ ენებს აქტი (1) გერმანულიდან არის იგი შესული ინგლისურშიც: სხვა ენებს მის აღსანიშნავად აქტი „მშობლიური ენა“, „პირველი ენა“, „საბავსის ენა“. ამ მხრივ არც ფრანგულია გამონაკლისი, აქ მოსწავლეთა პირველ წიგნს, რომელიც ერთ-ერთი ამპობირებული სახელმძღვანელოა, „პატარა ბავშვის დღე“ ჰქვია.

ისვე როგორც იაკობ გოგებაშვილის შემოქმედაა, ფრანგი მეცნიერების დამსახურებადაც ის უნდა ჩათვადოს, რომ განათლების სისტემის სრულყოფასა და რეფორმებში საგანგებოდ იყო გასოკვეთილი სახელმწიფოებრივი მიდგომა და სწავლების პროცესის სწორედ ამ კუთხით წარმართვა.

წინასაანბნო პერიოდისათვის დამახასიათებელია ის გარემოებაც, რომ ექვსწლიანებს ჯერ კიდევ არ აქტი ბგერათა მართლწარმოქმნის ჩვევა, ამ ნაკლის აღმოფხვრას ისახავს მისხად ენისგანაბტებითი და ჩქარსათქმულების შემცველი საგარიზოები ეს პერიოდი ასევე ითვალისწინებს სიტყვების ბგერათა ანალიზსა და ხინთუსს რაც ამევე დროს ნადაგს, აშლადებს ბგერითი ანალიზურ-სინთეზური მეთოდით წერა-კითხვის შესასწავლად. მოსწავლეები წინასაანბნო პერიოდში ეკნობან წერის პიტივის წესებდაც ოთხხასან საწერ ბავშვი მუშაობას, ქართული ასოების ცალკეულ ელემენტებს გარდა სოვეტური სურათებისა, „დედაქნასთან“ წარმოდგენილია სასაუბროებიც: სასწავლო ნივთი, თბილისის უნივერსიტი, ხილი, შინაური და გარეული ცხოველები, ტრანსპორტი, საქართველოს პუზალები და ისტორიული ძეგლები. მთავარია, მოსწავლემ შეიძინოს ელემენტარული, მაგრამ მეცნიერულად სწორი ცოდნა გარემო სინამდვილეზე.

ფრანგულ მეთოდებში, მოუხდავად მათი სწავლისა, პირდაპირ შეიძლება თქვას, რომ პირ-

არსებულა სხვადასხვა და შიდა ხელისუფალთა. კმა ხელისუფლების მფლობელი არ არსებობს. არა რომელიმე სახელმწიფოებრივი, რომელიც საერთო იქნება ყველა სკოლისათვის, თითოეული სკოლისათვის საბჭოს მეშვეობით ინდივიდუალურად არჩევს სასურველ მეთოდს და ამ მეთოდით შედგენს სახელმწიფოებს.

ჩვენთან განსხვავებით, სადაც როგორც აღვნიშნეთ, წინასწარმო პერიოდში ელემენტარული დასაბუთება იწყება და 1 თვემდე არის საერთაშორისო სკოლადაც განსხვავებული სიტუაცია აქ წინასწარმო პერიოდში 3-დან 5 წლამდე ასაკის ბავშვებისთვის, ანუ ამ ასაკის რომელიც ჩვენთან საბავშვო ბაღისთვისაა განკუთვნილი. ზემოთ ხსენებული სკოლა და სხვადასხვა მეთოდისათვის მერ ნადავს აწვდის 3-5 წლის ბავშვების სკოლაში აღზრდა, რაც საერთაშორისო პრაქტიკაში ადვილობს სკოლის სახით არის წარმოდგენილი. ადვილობს სკოლაში ბავშვი აქვალის წერისათვის საჭირო ძირითადი ფუნქციების მოხატვას ყველა ბავშვი მათ შორის ცაკიკაც სწავლობს ხელის აუქნალებულად ფანქრას და კალმის სწორად ჭერას და საწერად გამზადებული ფურცლის სწორად დადების ფუნქციის განსწავლა ისინი ასრულებენ ძირითად მონახულებს და ათვისებობენ თითოეული მოხატულობის საჭიროებას, რათა შემდეგ ელემენტარულ დასაბუთებაში გადასვლისას გასწავლულად და ადვილად დაეუფონ გადასული წერის სწორად და კარგად შესრულებას სუფთა და გასაგებ წერის კლერუს განპირობებულა ბავშვის მიტოვით შესრულებული წერის ძირითადი საეროებებით. ერთ-ერთ ფრანგული ქნის მეთოდურ სახელმწიფოში (8), რომელიც ადვილობს სკოლისათვის გათვალისწინებული წინასწარი წერითი საეროებებით შემდეგი ფორმისაა წარმოდგენილი: ბავშვს ნინგის დაღებულ პირში უნდა ნახატის ქაღალდი, რაც დათხრონი „V“-ს წერას აქვს უბრუნო მანქანას ნახატის ბორბლები, რაც სამრეცხავების მოხატვისთვის და დათხრონი „O“-სთვისაა გათვალისწინებული. მოხატვის ყველაზე უფრო და სხვა განსაკუთრებით სანტრესო ბავშვის ქვენიშნურზე გათვლილი საეროებებით, რომელიც შემდეგში მდგომარეობს: გასაგებად და გამზადებულ რომელიმე ნახატში, თითქმის შემთხვევით, წერითი შივთები ადგილ-ადგილა ჩაწერილი ანაბის სხვადასხვა ასო ბავშვი ძველბერბერულ და უნებრუნად იმხსიორებს ერთი შეხედვით „შეუწყვეტელ“ ასობს და თითოეული მათგანი მისთვის ნაერობი ხდება, რაც უკვე ელემენტარულ დასაბუთებაში ანაბისა და ასოთა მოხატულობის შესა-

სწავლად საუკეთესო წინასწარმობის ქნის. სკოლაში აღზრდის მთავარი მისახი მისწავლისათვის კონკრეტობის უნარის გამომწვევა იმისათვის, რომ ბავშვს მომავალში ერთ-ერთისაგან განსხვავოს სხვადასხვა ასო „ე“ (e) და ასო „ე“ სამი სხვადასხვა მხედვით (ე, ე, ე), ასევე ასოთაშინაშინებით მიღებულ კოდეც რამდენიმე „ე“ (ai, ei, eu) განსხვავოს სხვადასხვა „ე“ „ო“ „ა“ და „ჰ“ სკოლაში ბავშვებს საეროებებით აქვს, რომ მრავალ მხედვას საგანს შორის გამიარობოს განსხვავებული, შეაზნობოს ნახატებსა და მონახულებში თუნდაც უნიშნული დანაკლისი ან ზედმეტობა და სხვ.

6 წლამდე ასაკის ფრანგი ბავშვებისათვის, მრავალფეროვანი საეროებებით დედ წინასწარმობის ქნის წერა-კითხვის სწავლებისათვის, სკოლაში ადვილობს სკოლის პრაქტიკის, რომ თითოეული ბავშვის უდადეგს მონაცემი — თამაშისაგან მისწრაფება და ცნობისმყოფარობა სწავლას გამოეყენოს.

წერა-კითხვის სწავლებისას ყველაზე მნიშვნელოვანი და არსებითია საწარმო პერიოდი თითოეული ქართული ასო-ბერვის შესწავლას, მათი სწორების გათვალისწინებით, ვიზობა 3-4, ზოგჯერ 5 აკადემიური საათიც, რაც შეეხება წერა-კითხვის ერთად სწავლებას, ამ დღის მამამსაგად დიდი რეზი პედაგოგი ან ამის კომპნით თვლება, რომლის არსობაც ან საგნები, რომლებიც ერთმანეთთანაა დაკავშირებული, ყველაზე და კრედიტის ერთმანეთის უნდა დამაკავშიროთ სწავლების დროს. (1)

ამ ასობის შესანიშნავად იქნება თავი გარომული ადვილობს მე-19 გამოცემაში სადაც იმისათვის, რომ წერა-კითხვის გაკეთალი ერთფერობანი არ იყოს, კითხვას წერა ქნაყვება წერას — სურათის აღწერა, სურათის აღწერას — დექნის დახატობა, ჩქარა საქმედებეს ეარეობი ანდა-სხვისა და გამოცანების ანალიზი, კი საშუალების იძლევა, რომ მისწავლეს შეიძინოს გამზული მეტყველების ელემენტარული სხევა და გაუმდიდრდეს წარმოსახვისა და საგანსუ დაკვირვების უნარი.

ასო-ბერვისა გაცნობის რეგი, რომელიც კარგად არის დაცული ზემოხსენებული „ადვილობს“ სახელმწიფოებში და რომელიც გულისხმობს წარმოქმნილი დედილი და მოხატულობით მარტევი ასო-ბერვიდან შედარებით რთულ ასო-ბერვასუ გადასვლას, სრულიად განსხვავებულია ფრანგული ანაბის ერთ-ერთი სახელმწიფოებრივსაგან, სადაც წერისათვის მისამზადებელი საეროებებით შემდეგ, პირველივე სიტყვა რომელიც ბავშვს უძლევა, არის „ანაბა“ ეს სახელმწიფოებრივი ზემოთ ნახსენებ

ასოშეიანსმებისა და სხვა პრობლემების გამო „მოდინ სიტევა“ მეთოდით არის შედგენილი თუ ქართულ ენას აქვს იმას შესაძლებლობა, რომ პირველივე გაკვეთილზე ორი ასო-ბგერის — „ა“ და „ა“-ს შემეორით შეადგინოს ფრაზა „აი ია“. რაც ენის უდიდეს დონებზე მეტყველებს. ფრანგული ენის მეორე სახელმძღვანელოში, რომელიც „სილაბური“ მეთოდითაა შედგენილი, პირველ 4 გაკვეთში ხდება 4 ხმოვნის „აისი აორ“ (ეს „ა“ სი „ა“) (ა-ს) გაცნობა, შემდეგ, მე-5 გაკვეთში შემოდის ოთხი სხვადასხვაგვარი „ა“ (ე) და მხოლოდ შემდეგი, მე-6 გაკვეთლისას, ასო-ბგერა „ა“ (ა-ს) შემოსვლისას ხდება სიტყვის შედგენა როგორც „ზემოთ აღნიშნულ, მიუხედავად, ფრანგული ენის თავისებურებებიდან გამომდინარე, ამ რთული მეთოდებისა, — დედობრივ სკოლაში გამოვლენილი ცნობიერი თუ ქვეცნობიერი საგარეო-შეზღუდვით გაჩაგრული ფრანგი ბავშვთაათვის, ეს მეთოდები არანაირ სიროულეს არ წარმოადგენს. პირიქით, სწავლა კვლავ სიმღერითა და თამაშით გრძელდება.

„დედაენაში“ გამოყენებულია კითხვა-წერის ხერხი, რომელიც ბერძნულ-ანალიზური მეთოდით ისწავლება, ყოველი ახალი ასო-ბგერის შესწავლისათვის ნადავს აწახადებს წინა გვერდზე მოცემულ სიტყვებს სურათი, რომელსაც დგება ზეპირი თხზულება, თხზულებიდან გამოყოფა წინადადება, რომელშიც არის საანალიზო სიტყვა ან გარე საგარეოშიც არის რამდენიმე ადგილდება ახალი ასო-ბგერის შესწავლა, მათი სწორად წარმოქმნა და რაც მათგანია, ამ ასო-ბგერათა დონად გააზრება მოსწავლეთა ზეპირმეტყველების განვითარებისათვის ყოველი ახალი ასო-ბგერის ახსნის შემდეგ ხდება კვლავ სურათის აღწერაზე მუშაობა. „დედაენაში“ ეს სურათები მრავალფეროვანია და ბავშვებისათვის ნაცნობი გარემოდან არის აღებული, რაც მათ ინტერესსა და ცნობისმოყვარობას სწავლისა, მ. შ. მათთვის სურათებს აქვთ როგორც სავაშინაო, ასევე აღზრდებითი ფუნქცია. აქტიური ყოფილა იმის, რომ მოსწავლეებს ჩამოყვანილი მართლმეტყველების ჩვეულება და ფართო გასაქანი მიეცეს მათ დამოუკიდებელ აზროვნებას. „დედაენის“ გაკვეთებში ჩართულია აგრეთვე დიდაქტიკური თამაში „მარცხდობანა“, რომელიც სიტყვებზე დაკვირვებასა და მოსწავლეთა დღეობითი მარაგის გამდიდრებას ითვალისწინებს. ამასთან, ხდება დეფორმირებული წინადადების აღგენაც, რაც უზრუნველყოფს სტელოსტური ჩვეულების დაუფლებას.

განსხვავებული სიტუაციაა ფრანგული ენის ერთ-ერთი სახელმძღვანელოში მართალია, საანალი-

ზი (და არა ასო-ბგერა) აღებულია ბავშვთათვის, ნაცნობი და ახლობელი გარემოდან, როგორც ჩვენი შემოსტევაში, მაგრამ ჩვენთან განსხვავებით: აქ ხდება მთლიანი სიტყვის დანახსოვრება და ყოველი საგარეოში ზეპირი თქმება თუ წერითი, მისთვისაა იქნა, რომ დანახსოვრების პროცესი იყოს შეუმჩნეველი, დადასტურებული და სახალისო. იმისათვის, რომ ბავშვმა დანახსოვროს თუ როგორ იწერება სიტყვა „Auto“, რომელიც „მანქანა“ ნიშნავს და რომლის პირველი ბგერა — „ა“ ასოშეიანსმებით (AI) იწერება, ბავშვს შეეძლება საგარეოშიც ასრულებს: მარცხელზე დაშლილი სიტყვა „Auto“ არეულია სხვადასხვა მარცხელზე დაშლილ სიტყვებში. მოსწავლემ წარწერა „Auto“-ს დანახსოვრება უნდა ააწესოს ორივე სიტყვა სათანადო მარცხელის გამოხატვის შესაძლებელია მოსწავლემ გარკვეული პერიოდის განმავლობაში ყოველ გაკვეთილზე დაიწინააღმდეგოს ფრაზა: „მე ვარ მოსწავლე“. ამ დავიდიარ სკოლაში და სხვა რაც შეეხება „სილაბურ“ მეთოდს, აქ ყურადღება გამახვილებულია ისეთ სიტყვებზე, რომლებშიც ხმოვანი ბგერა ასოშეიანსმებით იწერება ეს მეთოდს მხედველობით მეხსიერებაზე გათვლილი და შემდეგში მდგომარეობს დაუახლოვებულ იწერება მხოლოდ თანხმოვნები, შემდეგ, თანხმოვნების შორის ასოშეიანსმებით მიღებული ხმოვნების ჩამატება ხდება ისე, რომ მიიღება სხვადასხვა სიტყვა კვლავ მრავალი საგარეოშია, რომელიც სწორედ მხედველობით აღქმას, მხედველობით მეხსიერებას ვერძნობს ეს მეთოდით, ფრანგული ენის თავისებურებებიდან გამომდინარე, მართლაც ყველაზე უპირატესია სხვა დანართნი მეთოდების შორის.

მიუხედავად ყველაფრისა, თუკი ბავშვმა გარკვეული პერიოდის განმავლობაში მონაცემები ვერ გამოავლინა წერა-კითხვის შესწავლაში, მასწავლებლები მშობლებს ამზადებენ იმ ბუნებრივი მიზეზების საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც ზოგიერთი ბავშვის განება გვიან ოდნავ მოგვიანებით იხსნება და მშვედად ელიან ამ პერიოდს, მაგრამ ასეთი შემთხვევები ძალზედ იშვიათია, რადგან ადეობრივ სკოლის“ წყალობით, დღემდე გრძელ კლასებში მოსწავლე უკვე ამუშავებს სუფთად და გარკვეული გადამხული წერისათვის საჭირო მონაცემებს საფრანგეთის ნაციონალური განათლების სამინისტროს მიზნად ისახავს, რომ მოსწავლეთა სახისათვის კალენდრული ჩამოყვანილობის და თუნდაც სწრაფი წერისას, მისი ნაწერო სუფთა და გარკვეული იყოს, რასაც დღეს საქართველოში ხშირად უწრადდება ადარ აქტივნი.

რაც შეეხება ქართული ანბანის სახელმძღვანელოს ანბანის შემდგომ პერიოდს, მასალები აქ

წარმოდგენილი არა დღეების ან აკადემიური საათების, არამედ ტექსტების მიხედვით. თითოეული ტექსტის დამუშავებას საშუალოდ 2 დღე სჭირდება. საათების მიხედვით მასალის გადანივრება კი მისწავლებელზე დამოკიდებული ანბანის შემდგომი პერიოდის მოზნა საანბნო პერიოდში მიღებული ჩვენების განმტკიცება. ამ პერიოდთან რეგულარული ხასიათი ეძლევა საშინაო დაგეგმვის მიცემას ტექსტების ბოლოს სპეციალურადაა მიცემული ისეთი კითხვები, რომლებზეც მასუხის გასაცემად მოსწავლეს ჩაუჭირება და ტექსტის ანალიზის დასრულება. მასალების მათხებულა წერითი საფარშიშობები, რომელთაგან თავად მისწავლებელი წყვეტს რომელი აირჩიოს კლასში შესასრულებლად და რომელი საშინაო დაგეგმვად იხვევს როგორც ფრანგულ სახელმძღვანელოებში, ანბანის შემდგომ პერიოდში „დედაენაში“ აქტუალურია ტექსტზე მუშაობა. მისი ანალიზი და შინაარსიდან სათანადო დასკვნების გამოტანა. ზეპირმეტყველებისა და წერის კულტურის ჩამოყალიბება.

ისევე და ისევე ფრანგული ენის თავისებურებებიდან გამომდინარე, ფრანგული ანბანის სახელმძღვანელო ანბანის შემდგომ პერიოდში შეზღვევა საერთაშორისო განსხვავება ქართული ანბანის სახელმძღვანელოდან: მართლწერისათვის საჭირო უნარისა და ადლოს გამოსამუშავებლად მოსწავლეებში უნდა გამოიყონ, თუ როგორ იწერება ესა თუ ის უცნობი სიტყვა, სხვადასხვა სიტყვებში აღნიშნონ ის ასო-ბუკვები, რომლებიც იწერება და არ წარმოითქმის ითიორგაფოულ პრობლემებზე დაკვირვება ხდება არა იმ დროს, როდესაც მოსწავლის ყურადღება და შესაძლებლობა კონცენტრირებულია, არამედ სავარჯიშოებისას, რათა გამოიყვეთ ის თუ რისი საფუძვლიანი ცოდნა აქვთ მოსწავლეებს და რა ითიორგაფოული პრობლემები უნდა დაეღვას კლასე დღის წესრიგში ინდივიდუალური და საერთო პრობლემების სახით.

აღბით ყველა დაეთანხმება იმ აზრს, რომ მშობლიური ანბანის სახელმძღვანელო მომავლის განმსაზღვრელი წიგნია. ამ წიგნის

მეშეუბითი და შეამდგომლობით ეუფლება ბავშვი წერა-კითხვას, ანუ იმ საგანს, რომლის დახმარებითაც მოსწავლე მომავალში ნებისმიერი - საქმის პროფესიონალი ხდება. საქმის პროფესიონალი კი პირველ რიგში, კარგი ადამიანი უნდა დაეღვას - ესეც ბევრადაა დამოკიდებული მშობლიური ენის სახელმძღვანელოზე, რომელიც ძალიან მგრძობიარეა მყოფების მამართ და რომლის შესახებაც იაკობ გოგებაშვილმა, აღბათი ანოატორების გასაგონადაც, განაცხადა: „ყველა ახალი მანში მიღება, როდესაც ძველში ნაკლოებებს შეამწვევს“.

ლიტერატურა

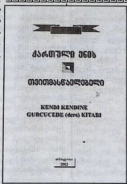
- 1) ნ. ვასაძე ბუფეფიციის იტორია, 1998.
- 2) მ. თაღაკაძე, გოგებაშვილის ანბანის სახელმძღვანელოთა აგების პრინციპები, 1952.
- 3) ნ. მაღალკელიძე, მ. შატაძე ქართული ენის სწავლების მეთოდიკა, 1996.
- 4) ნ. მაღალკელიძე, ც. ვერაშვილი, დედაენის გაცვლადები 1-ელ კლასში, 2000.
- 5) ე. რამიშვილი, ქართული ენის სწავლების მეთოდიკა, 1957.
- 6) V. Ancellin, Le decouvre les lettres, (სე აღმოაჩნ ასოებს), 1987.
- 7) M. Boschev, Methode Boschev ou la journee des tout petits, (სოშეს მყოფი ანუ პატარა ბავშვის დღე), 1984.
- 8) F. Penvenat, J lis et jecris (სე ვკითხვობ და მე ვწერ), 1996.

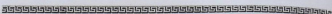
სახალი წიგნი

თეთიმასწავლებელი გამომხუნულია თურქულენოვანი მოსახლეობისთვის

შეადგინეს კახა გაბუნია, ნინო შარაშენიძე, ჭაბუკა ქორიაძე, ვასილ აბაშიძე-მა და როინ ვაგრელაშვილი-მა.

წიგნი გამოვიდა ფონდ „ღია საზოგადოება - საქართველოს“ ფინანსური მხარდაჭერით.

ლილი მკვირი

ვაჟკაცისა და საბრძოლო იარაღის საკითხი ვაჟა-ფშაველას ეპიკურ ნაწარმოებებში და მის რუსულ თარგმანებში

3 ვაჟა-ფშაველას ეპიკური ნაწარმოებების სულისკვეთება მჭიდროდ არის დაკავშირებული ძველ ქართულ მითითან, ხოლო ამ უკანასკნელის ფესვები უნდა ვეძებოთ ქართველი ხალხის უძველეს წარმოდგენებში ადამიანის ადამიანურობისა, ღირსებისა და სახელის გაკების შესახებ შემთხვევითი არ უნდა იყოს, რომ ქართულ ენაში ერთი სატყუთ არის გამოხატული (სახელით არის გამოხატული) პროტენების სახელდება და ღირსება. თუ ერთ შემთხვევაში სახელი კონკრეტული პროტენების სხვისაგან განსხვავების ერთეულია (გაიორგი, მარამია, აფინადელი), მეორე შემთხვევაში იგივე სიტყვა ხანონივად არის წარმოდგენილი (სახელიოჲანი, სახელგატეხილი, სახელგანთქმული და ა.შ.) სახელისა და ღირსების ადგილი ადამიანის ცხოვრებაში, ტყობა, ქართველთათვის ყოველთვის ძაღთან მნიშვნელოანი იყო, რაც მკაფიოდ აისახა ქართულ ფოლკლორშიც — ზღაპარში, ანდასაში, სამღერაში და ა.შ. დაღვთოვანდა რუსთაველის ისეთ აფორიზმში, როგორცაა „სეკობს სახელისა მოხვევა ყოველსა მოსახველებსა“ და სრულიად ბუნებრივია, რომ ქართული ეპოპების სულის ისეთი მეხობების, მომღერლის შემოქმედებაში, როგორც ვაჟა-ფშაველასა დიდი ადგილი დაიკავა ღირსებისა და სახელის ცნებამ. ეს ცნება თავისთავად ბუნებრივად გადანიჭლდა ადამიანთათვის დამახასიათებელ ატრიბუტებშიც. მაგ: ქართველი ქაღის ღირსება დაუკავშირდა მანდილოს, რას შედეგადაც შეიქმნა უბრწყინველესი თავისი შინაარსით სიტყვა „მანდილოსანო“. აქვე შეიძლება გაეისხნეთ ძველი ქართული წესი — მოხუხართა შორის ქაღის მიერ მანდილოს წავდება, რაც ჩნდება შეწყვეტის კატეგორიულ მოთხოვნას ნიშნავდა და ვაჟკაცები ამ მოთხოვნას უსიტყვოდ ასრულებდნენ — ჩხუბი წვდებოდა.

მაშკაცებში სახელისა და ღირსების ატრიბუტად იქცა ქუდა რაც ნამუსისა, ვაჟკაცობის ტიტლონდაც კი ჩამოყალიბდა. ეს ნორმა ანდასების სახითაც შემოგონა „ნამუსის ქუდა“, „კაცი ვარ და ქუდი მშურავს“, „ვა ქუდად არ მანანა და დედამარცა ქალამანდ“ და ამ ცნების გეოგოფიკ კვლავ

რუსთაველის მიერ ნათქვამი „ვინცა იყოს უარესი თანამშველი სამ დღეს ვლადეს“, ძველ საქართველოში დაიუქსირებულა ახეთი წესაც. ანორწამხდარი — ან ძალიან გაბრაზებული, მაგრამ რაღაცა ფაქტის წინაშე უძღურაი კაცი ქუდს მოხიდდა და მინაწე დაანარცხებდა, რითაც ის თავის გაწვილებას გამოხატავდა.

ქართველი კაცი მიუღი თავისი ისტორიის მანძილზე ზოგი რა საქმეს აკეთებდა, ზოგი რა საქმეს, მაგრამ ერთ საქმეში ყველა პროფესიონალი იყო ეს იყო საჭიროების შემთხვევაში იარაღით ბრძოლა მტრის წინააღმდეგ. ამ ბრძოლაში დამარცხება სახელის შელახვის ნიშნავდა, გამარჯვება — სახელის განდიდებას (თავი მსახელაო), დროთა განმავლობაში მარცხის ან წარმატების ხეობრივი აღქმა თანდათანობით პროტენებიდან გადავიდა მის იარაღზე საბრძოლო იარაღი ადამიანის ღირსების გამოხატეულ ნაშთად იქცა იარაღის ჩუქება დიდ პატრიად თოდებოდა, ახვევ იარაღის აურა დიდი სიღვრელი იყო. ეს მორალური-ფსიქოლოგიური კრედო მებრძოლის პროტენების ჩამოყალიბების ერთ-ერთი უდიდესი წყარო იყო (გაეისხნეთ თუნდაც საერთოდ აღიარებული წესი — ამ მებრძოლის დამცობა წესი, რომელმაც ბრძოლის ველზე იარაღი დააგდო დაკარგა) და საუკუნების ველზე ხელს უწყობდა ქვეყნისათვის, სამშობლოსათვის, საკუთარი ღირსებისათვის მებრძოლი პროტენების ჩამოყალიბების.

მებრძოლი ადამიანები იარაღს ეფერებოდნენ ძვირფასი სამკაულებით რთავდნენ. მოწიწებით ეამოვრებოდნენ, როგორც წმინდა რამეს და მის შესანარჩუნებლად სიკაცხელსაც არ იშურებდნენ პროტენების კრძოდ. მამაკაცის ურთიერთობა იარაღის, ეს მიუღი ხეობრივი ინსტიტუტი იყო და ვაჟა-ფშაველას, როგორც უდიდესი პოეტის ერთ-ერთი დამახებრება ის არის, რომ ამ ინსტიტუტის მიუღი სიდიადე ბრწყინვალე ხელოვნებით წარმოგვადგინა თავის ეპიკურ ნაწარმოებებში. ამით საშუალოდ შემოინახა ქართველ კაცს ძველი ისტორიისა და ყოფის ერთ-ერთი სამეგალითო ნაშუში. ამიტომ ადვილი გასაგებია, რომ ვაჟის თხოვლებათა ამ კომპონენტის შენარჩუნება თარგმანებში სრულიად აუცილებელია.

რადგან უამისოდ ნაწარმოებში ეკარგება ის სიდიდე და მონუმენტურობა და მოთხოვნა, რაც ასე თავისებურა და განუმეორებელს ხდის ევა-ფშაველას შემოქმედებას.

ევა წვრილის მოძღვარია. წვრილის მოძღვარია არა მარტო თავისი ეპოქისათვის, არამედ ეველა დროის ადამიანისათვის: ეველასათვის, ვისაც კი ძალეში შეიჭრის და ამაღლდეს ამ მოძღვრებამდე ევას აქვს საკუთარი შერობი ვიციკური კოდექსი, საკუთარი იდეალი მადალი. წვრილისა, რომელიც საბოლოო იდეაში გმობობის ექვემდებარებას ცნების ირგვლივ იქნის თავს წვრილობად ამაღლებული ადამიანი, გმობობა, ევაკაცობა ან რა არის მთავარი ევა-ფშაველას შემოქმედებაში.

საკუთარი ეპოქის ხასიათიდან გამომდინარე ევა ითხოვდა შეზღუდულ პირობებში, გმობულ სულის მის წინაშე მტკიცებულად დედგა მოთხოვნა სანამეშო. მისაბამი გმობებისა (სხვა გმობა სახეები იქნებოდა ევას წინა თაობის შერადია შემოქმედებაში ძარი-თადად ისტორიული თემატის ხარეზე. ამაღლებულ წვრილობა იდეალების ძიებისა და სრულყოფის გახეზე იგი ვებდა საბედნიეროდ შემობრუნად პიროვნულ წვრილს და პირველა მის ახარისხება. გმობულ სახეებში ადამაღლებდა და კვლავ საერთო ვიოვნულ რუკას უბრუნებდა შექმნილ სახეებში ჩადებულა ავტორის სული იდეად. დედაბარდი მისი შემოქმედების. თავისი გმობების იდეაში მოცემულ მორალს, წვრილობა მოძღვრების თვლის და წარმოგიადგენს ცხოვრების მოწმენისათვის მძღვარ ფაქტობად. გმობულ წვრილად ამაღლებულაში. პოეტის აზრით, არა მარტო უბადლო დროსება ადამიანის, არამედ ჭეშმარიტი ძალა, რის საფუძველზეც ძალეში მას მოაიფოს ყოველგვარი ამქვემოთი საკეთ და ბედნიერება, შექმნას სრული პარმონა.

აი, ამ პოხლიდან გვირდა განუხილეთი რამდენიმე მაგალითი (ევა-ფშაველას პოემების დედისიყუ-ლი და თარგმანისიყული ვარიანტების ანალიზით) რუსი პროფესორადი მთარგმნელები, პოეტები მისდევ-ენ კუთხეშიზილ და რთულ საქმეს — ევას პოეზიის მადლი და სურნელი გახადონ მისაწვდომი რუსულენოვანი მკითხველისათვის აძლევდა ის მქ-სამ გორკი მადლი შევასების ევა-ფშაველას შემოქმედებას, თვლიდა მას იოგიანალურ, საყვებით განსხეუებულ პოეტად ის დიდა სურთიზილი უდებოდა ევას შემოქმედების თარგმანსა და მთარგმნელობის შერჩევას. მან უარყო მოცემულ სიტუ-აციამ კ ბაღმონტა, რომელიც „ხოუსტალი გამო-ხატავდა სხვის ტექსტს დამახინჯების გარეშე“. მას არ სურდა, რომ კ ბაღმონტს ეთარგმნა ევას ნაწ-რომები, რადგანაც აღიქვამდა ფშაველას როგორც არა ფაქტს ღრმა საკითხადი კულტურისა, არამედ როგორც დაბეჭდილ ექსპოზიციას. გორკი თვლიდა,

რომ ევას ქმნალები იხოვლობდა დამაბულ ხსენებლავ ბუევი შობის არა მარტო ერთი მთარგ-მნელისა, არამედ ლიტერატორების მთელი კოლ-ექტივისა.

ევას მგ წვრილად თავისისმკველითა რიცხვს მკველიერება დიდი რუსი ღარიკის პოეტი სერგეი ესენინი, რომელიცაც ახლო უროიოვანსა ჰქონდა ქართველ პოეტებთან და ქართულ პოეზიასთან ამის დადასტურება თუნდაც მისი ცნობილი ლექსი „Поэзия Гривант“, როდესაც ევა-ფშაველას ნაწარ-მოებებს ეკუთვნის, მან დიდო აღფრთოვანება გამოხატა. მან ბუევი რამ ნახა საერთო ფშაველასა და მის შემოქმედებაში და დათოცა, რომ თარგმნიდა მის, მაგრამ რამდენიმე თვეში გამოიფიხეა სიცოცხლეს.

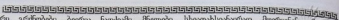
გორკისა და ესენინის მერ დაწებულა საქმე გაავრცელებს სხვა რუსმა გამოჩინებულ მოღვაწეებში, რომელთაც დიდი წვლელი შეტრანეს ევა-ფშაველ-ას შემოქმედების გაცნობაში რუსულენოვანი მკითხველისათვის. ადიდა რუსული ქრის მეშურობით — წერეა ბ. ვერტი — ევას უბადლო ქმნალებს მთხიდეშ მთელი მთოვლის პროგრე-სულად მთარგმნე მოღვაწეების ეურადება. ამ მთარგმნით დიდი წვლელი მუშაების ევა-ფშაველ-ას მქვემოდრობის ბრწყინვალე მკონენს, ბრწყინ-ვალე მთარგმნელს ნიკოლოზ ზაბოლოცკის.

პოეტს გაამნა უნარი წარმოსახოს, იფრანოს და განასახიფოს წვლის, როგორც რადიც სიცოცხლის უნარის მქონე არსების, თითქოსდა ფრისკური დასა-როლი ამბობს არაა ვასაკური, თუ რატომ არტ-რესებს სხვა პოეტებზე მებად ზაბოლოცკის ევა-სოქლეს სხვა ქართველი კლასიკოსებოც თარგმნა იგი ევაასან პოეტურ ნათესაობას გრძნობს.

ევას შემოქმედებაზე განსაკორობითი მის ეპიკურ ნაწარმოებებზე ბუევი რამ თქმულა. უჩებესწოდად ქართულ კრიტიკაში გამოქვეყნდა აგრეთვე რუსული თარგმანების შეუასებაც მაგრამ ჯერ არ არსებობს ევა-ფშაველას რუსული თარგმანების ყოველმხრივი ანალიზი, ხოლო არსებული ცალკეული წერადები პრობლემისთან მთოდოდ მახებოება.

ნებისმიერი თარგმანის შეუასებისას სრულად გასახებია, რომ შეუასების კრიტერიუმში მოდის დედნიდან, ანუ რამდენად შენარჩუნა თარგმანმა დედნის მნიშვნელოვანი კომპონენტები. შნარისიდან დაწვეულა, პოეტურა ატრიბუტების მადლითა ევას ეპიკური ნაწარმოებების სურთისულად წაკითხვისას შესამწევა ჭებბამებთ მნიშვნელობა, ანუ სიტყვაში გამკლავებული აზრის, ემოციის უკან მდგარი აზრი და ემოცია.

ამ წერადის მიზანია, წინა პლანზე წამოწიოს ევა-ფშაველას ეპიკურ ნაწარმოებებში ჭებბამებუ-რად, მაგრამ ძალად მძღვარად დიფუზიორებული ერთი თქმა, ეს არის საბრბოლო იარადთან დაკავში-

რებული ადამიანური გრძნობები. ბევრია ნათქვამი ალუდასა და მუკალის ურთიერთობებზე. იმაზე, თუ ალუდამ როგორ დააფხვანა მუკალის ეკეკობა. მაგრამ ვერ არსად არ შეგებებდნენ იმის ხატვას, რომ მოწინააღმდეგის (მტრის) ეკეკობის შეფასება ამ პოემაში იწყება არა ალუდას საქციულით, არამედ მუკალის საქციულით, რაც წმდება მუკალის თავისი საბრძოლო არაღისადმი პატივისცემით. მუკალი კედება. მას ეს მშენებრად ესმის და თითქოს მისთვის (მომხდევასათვის) სულერთი უნდა იყოს, ვის ხელში და რა მდგომარეობაში აღმოჩნდება მისი იარაღი. სიკვდილის შემდეგ მაგრამ არა — კაცს სული კბილებსა აქვს მომგვარი და მანც ფაქრობს იმაზე, რომ მისი თოფი, რომელსაც ის პატროს სცემდა, რომელიც მისი ეკეკობის სიმძოლი და იორიული იყო, ეფაცას კი არა. მისი სახელოიანი მტრის, ასევე გმირი ეკეკობის ალუდას ხელში აღმოჩენილიყო. რჯულის უკანებს ალუდას, რომ შეგებლოს კვლავ შეერბოდებოდა. მაგრამ მანც მოწინის მისი ეკეკობა, თოფს გადაუგდებს ალუდას:

მწელით სხვადასხვანაირად მოწინებენ ამ მსმენ ამოკანას მაგალითად. დერკეფენს ეს ადგილი ასე თარგმან:

„Бросил он ружье Алуде
Ж!Пусть твоим оружием станет.
Пёс неверный Чтобы в руки
Не попасть ему к другим“
„საბოლოოკომ კი ასე თარგმან“

„-Владей же им неверный пёс.
Ему не место у другого!
Едва он это произнёс.
Как на устах застыло слово“

ორივე თარგმანი ხაზს უსვამს „чтобы ружье не окозалос у другого“. მაგრამ ეს ფსიქოლოგიური დეტალი — რატომ მაინცა მუკალს რომ მონკვამინც ალუდას უნდა დარჩეს თოფი — თითქმის დიკარტა განსაკუთრებით აი ეს — თოფიც ალუდას გადაუგდო. — სადაც ძალიან ძლიერა შეეძახებო — ალუდას ეკეკობის აღიარება მომხდებო მუკალის მიერ.

მუკალს არ სწადის სიკვდილი. ფერს არა პკარგავს მგლისხანა. მოხდელუჯს დაიფიქს წელულშია მწენებს ბაღახანა მისისა. ერთიც ესროლა ალუდას. ხანს არა პკარგავს ცდისხანა. თოფიც ალუდას გადაუგდო. ერთს კადვე ეტყვის სიტყვას: — ეხლა შენ იფის რჯული-ძილიო“ ხელს არ ჩავარდევს სხვისხანა“

მებრძოლის დონებებთან მისი იარაღის დონებებს თითქმის გაიფიქება ვეხედება წენ პოემაში „ყოფოთურ და აუნა“. ორდესაც გათავებებულს აუნა გოგოთურსაგან მოდებს საკადრის პასუხს. გამარჯვებული ნიშნისმოგებით ეუნებს დამარცხებულს:

„ეხლა მე მერტვას წელსუდა შენი სიკხიკ ხსილია.
ცხენიც მე მკეანდებს ღურჯია.
თანაც ეს შენი ფარია.
ჩაქანია, რკინის პერანგი.
შენსედე არამი პირა“.

ეს ახელის არ ჩავარდევს სხვისხანა“ ალუდას ეკეკობის ეველაზე დიდი აღიარებაა და ამავე დროს ფაქტი, რომ მუკალის თოფი მისი სიკვდილის შემდეგ დონებულის ხელში აღმოჩნდებოდა. იარაღისადმი ასეთი მოწინააღმდეგეობა მისი ტრადიციული იყო და მუკალის სულისკვეთება ბრწყინებულად გაიგო ალუდამ. რაც პოემაში ასეა ასახული:

ამ სიტყვებში აშკარად ეღერს დამარცხებულის გამოჯერება, მისი ფსიქოლოგიური დამკარება. ოთრემ გოგოთურს სულაც არ იხიდავს დამარცხებული, გაწილდებული მტრის იარაღი და უნდა სერიოზულად გაბრახებოთ ეუნებს:

„მე შენ იარაღ არ მინდა.
სამრუდის ვახსე ნაეალო“.

„ალუდას თოფი არ უნდა. ატორდა როგორც ქალიო: არ ატრის იარაღებსა. არ ესარბება თუალო. თავით დაუღვა ხანჯარი. ხედ აკრავს სიბლისი ბაელო. გულსედ ძველიყო დაადეა. მდელსედ ფრანგული ხსილიო“.

აი, „სამრუდის ვახსე ნაეალო“ გმირი ეკეკობისათვის იარაღის სწივობრივი შეფასებაა მისი აზრით. იარაღი შეუძლება იყოს სახელგაქციელი, როგორც ადამიანი. ვერ შეუძო დამახად გაწილდული აუნის იარაღი, „ეხლა სემ იფისო“, რაც აუნისათვის გამანადგურებელი დარტყმა იყო და მებრე უკანვე გადმოიყრა — დაიწინა პატროსანს ეკეკობა სიმრუდის ვახსე ნაეალო. თოფი-იარაღი გოგოთურია არა-სდროს არ გახედებოდა აუნისა მხანდაყოლი. თუცა აუნისა იხოიწით ეს რიტუალი შეასრულა. არც მის ხმელს შეუბოჯრავდა წელსე ეს კარგად ხანს პოემის მესამე თავის დამამოჯრებულ სტრატეგებს:

დამარცხებული მტრის იარაღის მითვისება და ამ იარაღით თავის მოწინება მსოფლიოთი დღეტრატურაში ბეგრანს არის ასახული. ასახულია ასევე სიბუღეული, ძლიერი მტრის იარაღის შეერბოციყოფაც. აი ამ ფსიქოლოგიური მომენტის გადატანა თარგმანში სრულიად აუკუღებელი იყო. სხვადასხვა მთარგ-

მეც წაფიქრე ცალ-ცალკე
თავ-თავის გზაზე გმირებო.

ცალ-ცალკე თავ-თავის გზაზე, იმის უტყუარი
მამყნებელია, რომ სახელი და დირსება არასოდეს
გაუშინებდებოდა ყინდობას, ძაღვლობას, უსამართ-
ლოებს.

ამ პასაჟის რუსულ თარგმანებში ბევმა არ გაუ-
ღიმა ცნობილი რუსი პოეტის მ. ცვეტაევის თარგ-
მანში გამარჯვებული გოგოთური აფშინასაგან მოთხ-
იუსა, რომ მან, აფშინამ დაუმბროსი გოგოთურს
ცოტა ხნის წინათ წართმეული იარაღი, ხოლო გოგ-
ოთურის დამცურავი სტეფანა, რომ ამხორხიდან მის
ჭურჭლის აფშინას იარაღიც და ცხტეც, საერთოდ
გამარჯვებულა. საბოლოოცისთან კი ასეა ნათარგ-
მნი:

„За это я имею право
Теперь владеть твоим мечом
Твой конь мне также пригодится,
Не откажусь и от коня.
Не отказывайся от коня.
Ему ль служить у нечестивца
Пусть лучше служит у меня.“

მთარგმნელებს არ გამოუყვამთ მესამე თავის
დამგვირგვინებელი სტრიქონებსაც — როგორ დასც-
ოდინდნენ ერთმანეთს გოგოთური და აფშინა.
საბოლოოცო ამბობს:

„И напови коней в ущелье,
К себе отправились домой.“
მ. ცვეტაევი:
— Разошлись побратимы,
Каждый в сторону свою.“

ადვილი გასაგებია, რომ თარგმანებში დაკარ-
გულა ის ქაბადიტა, რომელაც გვიგონობობნებს,
რომ ეს არის პიროვნება — კეთილშობილი რაინდი
და შარაგის ყახადი — არასდროს არ იქნებოდა
„побратимы“, ხოლო დამშობილების რიტუალი, ეს
ყო დიდხელღიანი გოგოთურის მიერ დამცურებელი,
გატყვილი მოწინააღმდეგეის ქვემოდრეკილი თხოვნის
შესრულება.

სამართლო იარაღისადმი მოწირება სხვა ხალ-
ხებთანაც არის ცნობილი, რაც თანახმა გამოითქმის
„ქართული იარაღის გამარჯვება“, რუსული იარაღის
გამარჯვება“ და, ა.შ. გამარჯვება მებრძოლის ყოველ-
თვის სასიძველელი ოცნება იყო ამ მხრე იარაღის
გამარჯვება სინონიმა ადამიანის გამარჯვებისა.
მაგრამ — პოეტური, ამბავებულის სინონი.

ცნობილია ერთი ფაქტი სტალინგრადის 1943 წ.
ბრძოლების დამთავრების შემდეგ ჩერჩილმა სტალ-
ინს სამართლო ხმალი აუტყა საუკუთრო ჩერჩილმა
გვადისცა ინგლისის გვირგვინისა და ხალხის სახე-
ლეთ და დაუმტკა, რომ ეს ხმალი დიდი ბრიტანუ-

თს სამართლო მეტყუარად იყო გამოტანილი. იდეის-
დაც იგი ბრიტანელი ხალხის ბრძოლისა და
გამარჯვების სიმბოლო იყო. დღეიდან კი იგი
იქნებოდა რუსი და ბრიტანელი ხალხის საერთო
გამარჯვების სიმბოლო. ჩერჩილმა ორი ხელთ ასწია
ხმალი, მოწირებით ვამბოია და გვადისცა სტალინს
ჩერჩილის ეტყუარ სტალინმა უსუსტად გამოთრა, ფეხ-
ზე ადგომა მიღო სასუქისა და ასევე მოწირებით
გვადისცა თანხმდებ მარშალს. აქედან შეგვიძლია
დავასკენაო, რომ სამართლო იარაღისადმი პატივ-
ისცემა დღესაც ცოცხალია და შესაბურება დირ-
სებისა და სამართლიანობის გრძობის აღსრუდას.

ვაკ-ფშველის მიყოლი შემოქმედება გამბე-
დულია კეთილშობილი გმირების შექცებისა და
განდიდების სურველია, უნდა ითქვას, რომ ვაკეციის
გმირობის აღწერა პოეტისათვის რაღაც თვითმისანი
არ არის. ვაგის გვიგით, გმირ ის არის, ვინც თავის
ხალხს უნგრადი ეხმარება ასეთა ადული ქველ-
აურა ასეთა გოგოთურა, ასეთები არან ბახტრიან-
ის გმირები და ეს კარგად მანს იმ სიტუაციიდან,
რომლითაც გოგოთური მამართავს დამარცხებულ
აფშინას და პირდაპირ ეუბნება, რომ მათ სამშობლოს
— საქართველოს არცდღაც ურაცხო მტერი არტუა,
და თუ ვაკეციის გული გერმის, თუ გინდა შენი
მეღაფ და ხმალი მოხარო, წიდი და შენი ქვეყნის
მტრებს შეებრძოლე გასართკარი ამბოია, რამდენად
ეხმარება საუკუნეების წინათ ჩამოვადობებულ
ვაკეცური შორალი დღევანდელი საქართველოს
გასამტრის ამით არის კლასიკა უკვედვი მისი იდეები
ყოველთვის აქტუალურია და ყოველთვის საჭიროა.
ლიტერატურა

1. ა. გოცგასაშვილის სახელობის სახელმწიფო
პედაგოგიკური უნივერსიტეტის შრომები. III-1. საქ. სსრ. გან-
ათლების სამინისტრო, 1959 წ.
2. Переводы Н. Заболоцкого. Вступительная
статья Сим. Чиковани. Ленинград, 1957. Советский
писатель.
3. ვაკე-ფშველია, თხზულებათა სრული კრებული
10 ტომად, თბ., საბჭ. საქართველო, 1964 წ.
4. ვაკე ფშველის დაბადებუდან ასო წლისთავ-
ისადმი მიძღვნილი კრებული, 1861-1961, თბ., 1961.
5. Важа Пшавела. Поэмы. Редакция В.
Гольцова и С. Чиковани. Государственное
издательство художественной литературы, 1947.
6. Важа Пшавела. Поэмы. Перевел с
грузинского Н. Заболоцкий. Под редакцией П.
Ингорова. Изд. „Заря востока“ Тб. 1951.
7. Игорь Богомолов. „Важа Пшавела и русская
действительность“. Изд. „Мерани“, Тб. 1980.

თ ხუთმეტ საუკუნეზე მეტია იფურცლება დიდი მხანტიყის, იაკობ ხუცესის, „შუშანიკის წამება“. მიუხედავად ნაწარმოების გამოწველიყთა შესწავლისა, თხზულების ქვეტექსტები კვლავაც ინახავენ მრავალ საიდუმლოს.

ციხეში ეგესი წლის ტანეყის შემდეგ, ეთარცა მეშვიდე წელი დადგებოდა, მოიწია წმინდისა და სამეზის სანატრელისა შუშანიკისა ზედა წყალულებამცა ხორცთა მისთაი და დაუცხრომელად შრომათა მათ გამო დაუსიდევენ ფურხნი მისნი და თხრამელი აღმოსდიოდა ადგლდა-ადგლდა და წყალულებანი დიდ-დიდნი იყვნენ და მატლოცა დასხმულ იყო წელუღთა მათ, — ვეთახელოთ ტექსტში ამ ადგილის, კერძოდ კი მატლის დასხმის, შუშახებ კრიტიკულ ლიტერატურაში გამოთქმელთა მოსაზრება, რომ მატლი ამ შემთხვევაში უფლის სახე-სიმბოლოა ისევე, როგორც ეს თანე საბანისის აბოს წამებაში. (შეღრ. მატლ ეწოდა, რამეთუ თქვენ მატლ ვარ და არა კაც, გამობრწყინებთა დმრთებისათთა, ეთარცა სამჭედური მატლსა შინა, ეგრეთ ხორცთა შინა თვისთა დათარა დმრთებამ იგი თვისი და უფსკრულთა ამას სოფლისათა შთაადგიო და აღმოიქუა, ეთარცა კეთილმეე მეთეუგურმან), რაც მართებულად არ მოგვანია მიყვეთ „შუშანიკის წამების“ ტექსტს „რომელ იგი აღიღო ხელითა თვისითა და მიჩენებდა მე - და მხადლობდა დმერთსა“, — წერს იაკობი. დედოფალი თავისი ხელით იღებს სხეულიდან მატლს, კმაყოფილებითა და სიხარულით უჩენებს ხუცესს და დინება ეტყვის: „ხუცესს, ნუ მიმე ვიწის ესე რამეთუ მუნ (ე. ი. იქაური წამება) მატლი უღდეეს არს და არა მოკუდების“. ჩვეულებრივ მოკვდავს გაზიადებულად შთაძლება მოჩვენების დედოფლის სიხარული, მაგრამ თუ გვეცოდინება, რომ მატლი ხრწნადობისა და წარმავლობის სახე-სიმბოლოცაა, მაშინ გასაგები იქნება წმინდანის სიხარულიც დედოფალი ხორცის ძლევის ნიდაგზე სულის ატეაებასა და სრულყოფილებაზე მანინზების მოძღვარს და როცა ამის შემხედვარე იაკობი ტარიღს იწყებს, წმინდანი რისხითი ეტყვის: „ხუცესს, რად მწუხარე ხარ ეიდრე უკვდათა მათ მატლთა შეტმანსა, უმეობე იყავნ ამათ მოკუდათა შეტმაი აქავე ამას ცხობებასა“.

ისმის კითხვა, თუ მატლს უფლის სახე-სიმბოლოს მნიშვნელობა ექნებოდა, განა შეწყუდებოდა, ან ატორდებოდა ხუცესნი? სულიერი ამაღლებისაკენ სწრაფვა აძლებინებს დედოფალს, დათმინოს ხორციელი ტკუელი მისთვის მთავარი ღმერთის მიმტეყსებულობა: ეს კი ხორცის დათრგუნეთა მისა

ნან რინება

სახისმეტყველების ზოგიერთი ასპექტისათვის იაკობ ხუცესის „შუშანიკის წამებაში“

უფლის სახე-სიმბოლოა ისევე, როგორც ეს თანე საბანისის აბოს წამებაში. (შეღრ. მატლ ეწოდა, რამეთუ თქვენ მატლ ვარ და არა კაც, გამობრწყინებთა დმრთებისათთა, ეთარცა სამჭედური მატლსა შინა, ეგრეთ ხორცთა შინა თვისთა დათარა დმრთებამ იგი თვისი და უფსკრულთა ამას სოფლისათა შთაადგიო და აღმოიქუა, ეთარცა კეთილმეე მეთეუგურმან), რაც მართებულად არ მოგვანია მიყვეთ „შუშანიკის წამების“ ტექსტს „რომელ იგი აღიღო ხელითა თვისითა და მიჩენებდა მე - და მხადლობდა დმერთსა“, — წერს იაკობი. დედოფალი თავისი ხელით იღებს სხეულიდან მატლს, კმაყოფილებითა და სიხარულით უჩენებს ხუცესს და დინება ეტყვის: „ხუცესს, ნუ მიმე ვიწის ესე რამეთუ მუნ (ე. ი. იქაური წამება) მატლი უღდეეს არს და არა მოკუდების“. ჩვეულებრივ მოკვდავს გაზიადებულად შთაძლება მოჩვენების დედოფლის სიხარული, მაგრამ თუ გვეცოდინება, რომ მატლი ხრწნადობისა და წარმავლობის სახე-სიმბოლოცაა, მაშინ გასაგები იქნება წმინდანის სიხარულიც დედოფალი ხორცის ძლევის ნიდაგზე სულის ატეაებასა და სრულყოფილებაზე მანინზების მოძღვარს და როცა ამის შემხედვარე იაკობი ტარიღს იწყებს, წმინდანი რისხითი ეტყვის: „ხუცესს, რად მწუხარე ხარ ეიდრე უკვდათა მათ მატლთა შეტმანსა, უმეობე იყავნ ამათ მოკუდათა შეტმაი აქავე ამას ცხობებასა“.

დაძლეეთა და უკიდურესი დამცირებით მიღწეოდა, რაც იმ დროისათვის (მეხუთე საუკუნეში) პირდაპირ მიმართებაში იყო სულის ნეტარებასთან.

ამისა სამოსელი მცირედლა შეგერაცხა (მეგრინეცა) და აწ მატლთა მავათის მხარულ ხარ? — უკვრად ქომართაეს ხუცესი მარტელის და შუშანიკიც, თითქოს დანაშაულზე წასწრესო, ეტყვის ქენებით: „ნუ ვის თინა იტყვი ძაძისა სამოსლისათვის ცხობებასა ჩემსა, რამეთუ ადრე ყოფად არს დატევებაი უზადრეკთა ამათ ხორცთა ჩემთაი, რამეთუ შინაგან ძაძ ვმოსა და არაგინ იკოდა ჩემსა გარეშე, ხოლო გარეგან კაცისა თუღლიხა ანტოქისი პალიკარტი ემოსა“, — განაგრძობს თხრობას აეტროი მამსადაამე შუშანიკი ხორცის გლოის ნიშნად ძაძის ატარებდა, რაც ქრისტიანულ რელიგიაში ამქვეყნური გარდაცვლილი სიცოცხლისა და ზაკლული სიხარულის მანეენებელია. ამავე დროს დაცულობისა და სიღრმის ფერაა, რელიგიაში ეს ფერი მოასწავებს სიღრმედან, იმ წიაღიდან ხუცეას. ამ სიმბოლური დანიშნულებისა აგრეთვე ბერ-მონაზვნების შვიი სამოსიც, სწორედ ამო-

წითელი ფერი ქრისტიანულ რელიგიაში მუხნებარე შიანშიქაჟო სიყვარულის ფერია, ერთ-ერთ მელსაც სულაწმინდა ალაგზნებს მორწმუნის გულში იგი თავდადებული მძლე სიყვარულის გამოხატულებაა. მორწმუნე ამქვეყნურ უტყუარფასეს სიკეთეს, ამ შემთხვევაში სიცოცხლეს, მარტოხული მოწამებრავი სიკვდილით ასრულებს და მკვდრებით ამარჯუებს აქედან გამომდინარე წითელი შესამოსელი არის წმინდანის სისხლისფერი და აცვავთ მოციქულებსა და წამებულებს მაშასადამე. პალეკარტს აქ ურთადერთია, წმინდანის გულში დანთებული ღვთის სიყვარულის, სიმბოლური მნიშვნელობა უნდა პქონდეს.

გამოდის, რომ შუშანიკს ერთსა და იმაე დროს ხორცის გლევის ნიშნად ძაძა აცვავა, ხოლო სულის ნეტარების ნიშნად ანტოქიის პალეკარტა.

ეფიქრობთ, ამ შემთხვევაში ქრისტიანულ რელიგიაში წითელი და შავი ფერების სიმბოლურ დანშულებას უნდა გაცეკვას ხაზი, რამეთუ საქმე გვაქვს მაგიორაფიული ენრის თხზულებასთან.

ტომ აცვავა შუშანიკსაც „შინაგან ძაძებო“.

ახლა ენახოთ, თუ რა სიმბოლურა დანშულება აქვს ქრისტიანულ რელიგიაში პალეკარტს „პალეკარტი — შინაზონი, წმინდანთა სამოსელი, ფართო და ნაოჟიანი, წმინდის ბასილის მოტიონილი“ (ე ნოზაძე, სულხან-საბა ორბელიანის განმარტებით, პორფირი ანუ პალეკარტი არის სისხლისფერობა, მყვითა, მღვდელთა-მთავართა და წმინდანთა სამოსელი, რათა დასთხოონ სისხლი მათი, ვითარცა ქრისტემან ერისათვის. პორფირი იგივე პურპურაა; იგი არის ბროწყელის ყვავილის ფერი“.

პალეკარტს ანუ პორფირს (პურპურას) ატარებდნენ, რასაკერეველია, უძველეს ხანაშეც, ხოლო ქრისტიანობის დროს ამ სამოსელმა ის მნიშვნელობაც მიიღო, რომლის შესახებაც სულხან-საბა ლაპარაკობს.

მაუხედავად იმისა, რომ თხზულებაში არ ჩანს დედოფლის წამოსახამის ფერი, ანტოქიის პალეკარტი შეწამული უნდა ყოფილიყო ცნობილია, რომ მას ზღვის ღოკოკინის სისხლში ღებავდნენ.

„შუშანიკის წამების“ ილუსტრაციები 6, ღაშია

პროფესორი ბეჟუხანიძე (საშ) გვერტზე ერთ-ერთი დამფუძნებელი ავტორის პედაგოგიური მხრით, მკაცრად უარს ამბობს, რომ სკოლაში მხოლოდ სწავლა და მკითხველთა სწავლები უნდა იქონიებდეს.

გენსერები და დიქციონარი — რომ უნივერსიტეტისთვის უფრო მეტი ადამიანი ვინაა — ერთი და იგივე გზით მივლინების მცირე არასოდეს ხედვების კრისინგის სადაც კრია, იქ არაა მერვე და პირველი თუ რამ კარგი და დამაინო გადაცემების, ეფორსიანობების და შესაერებების უკუდღობით ვაცოდლობით. ცუდს კი მოკლე დღე აქვს, უფრო მეტი და თავიდან ეპრობები ასე ვანაწილებით: უკუდღობით თუთი პატარა წერილობებისაც კი შესაერებებასა და დიქციონარის შორის.

ფული წარმოსადგენია ადამიანური განვითარების დარბილნი ვინაობით, ხევის საუკეთესო მონებების შესაერებება რომ არ მნახველს. ან როგორ დიქციონარი წყლისოვლია მტანველი მონებები დიქციონარის რომ არ ეძლეოდეს მცირე რაც ახლა მკითხველს მინდა გეგანა ბეჟუხანიძე დამფუძნებლის, მცირე ამბობს, თან დამხვეს და მოსვენებას მკარავებს სწორედ შესაერების ძალით შემოახდეს.

1993 წლის გასაუხედი ახალი დამფუძნებელი იყო ზამთარის წამოწყობით სიცივე ტყელა და რბილში ატანდა ეს თქვენი უკანასკნელი გასაუხედი იყო, ბატონო საშ და დიქციონარი, საშუალოდ, უკანასკნელი დამფუძნებელი კამი ცად ამბავებისა უნდა მენახეს, დიახ უკანასკნელად უნდა მენახეს, უკანასკნელად განახლებით უკუდა იქ უკუდღობის მყოფობით და თავის მინებდა უკუდღობით, რაგონი განმარტების დროსაც კი სათქმელი სიტყვა „შევიდობით“, ახლა კი სახელობად უნდა გამოიხატოდათ ესოდენ მახლობელსა და ტერორის ადამიანს, მართალია, ხმამაღლა არ ვიცუდით, რომ ეს ჩვენი უკანასკნელი შეხვედრა იყო, მცირე ეკოლოგი, მუხად იორვის სწორედ ეს ასრე ვაცუთსადა გულის ბასრი მახლობელი.

ბეჟუხანიძის და უფროსის შემდეგ, ქუთაის სიცივეთი შევადგელია თქვენს სახლს მოუდგება მამულ ამოუბრუნებელი და კარებზე დიქციონარი კარი თქვენსა ქალიშვილსა, მინამ, გამაღო გამაღო მინამ ნაცემლობამ, — სადმე ხომ არ მდიხარ-მეუბრა, — არა, — მთხრა, — ძალიან ცუდა ხევისთან და ეს უკანასკნელი ნაცემლობაც მთხრა მერვე შევადგელით მოუკახე თქვენი და ბოლოს პატარა განმარტებულად

თანხში თქვენამდე მოვიდა. თუელი მხმერა ქაქუთია პალიშევი მისვენებულს თქვენს სახლს უფრო ამბავებულს და არამხმერა უფრო იქონი და დიქციონარი, მშვენი და მდიხარობის

განმავალ მიმართაბი

მოიხსენით ტვირთი, ბატონებო!

მიმართაბი შიშვინაბანი პარტი, აღმასრულებელი მდიხარობა-

შეგანული მხმერა შემატებელი განტების განახლები უკვე გამოტების და თქვენ დიქციონარის განსაკუთრებად ემნახებოდით — როგორაა ხართ-მეუბრა, — როგორ დიქციონარი საუბარად საუბარებულს ფრსა თანხში გამოტებული სიცივისაგან ნადიქცი

ად გაკუთვულ შეზღუდვებში გამოტებული და გათმულ სიცივეზე კრძალვით მოგუყურეთ, — ასე ვართ, — თანვე საშუალოდანი კოლონი მთხრაში მასუბად ვუყურებ და დიქციონარი ვერ განმარტობებანება, რი გკრძალვით შევადგელია მხმერა, რომ ხანდასხული მხმერაში ვერ კრძალვით სრული შემატებებითი ტერორის საყურე ტრეკებით თქვენს საყურელ საქმეს თუ ის რომ თანხში გამოტებული საყურელ ძალიანამხმერა ართანამარ პირობებში ვინახოდით ადამიანთა მოდემის უკუდაზე „სამხრელ მტარეალს — არიფანს“

მერვე ძალი მოკრძობით, რაბა კრძალვით ვინახვდ და უკანასკნელად გეგანაში ხევისთან მხმერა და იმდინი მსწავლებლის ამხმერად ახელი ძელი როდია არიფანი ვიცუდებით აუტანელ ტრეკებზე ასე რომ განუტებდათ ბოლი ხანებში, არც შევიტებული კრძალვით იმ დიდ გეგანებზე დიქციონარი, რაც სახეყურაზე ვერტობდათ და სანახევიდემი ძალიან გეგანობდათ გული წესისამხმერი მოუკახე ხეხი თუთისს ვეყურებო, ინსტიტუტის ამბებითაც დიქციონარი, თითქმის ტყელაზე უნდა ვეცადო, ესეც ვეყურებ და იმც, მცირე გეგანებზე კრძალვითი ვინახვდ იმისა, რომ სხვა იყო სათქმელი და სხვას ვანახობდათ ვერტობდათ, რომ სიმშვიდის შეგანტების მოხმარებულ ტრეკისაგან მტრ ხანს უკუდარ მოახერხებდით, დამხმერი გამოტებული, ერთი დროებით, — კრძალვით

მოგად-ქრესტ — დავადად სიტყვა და მკვლევარებში და სკოლათაგან დათარგმნული წარმოება.

ეს არა შენა ბოლო შეხვედრა, პარკულაგდის სოხადიდა და სამხმარა ვარწმუნადღე რომ მკორედას ჩემს წარმოსახვაში კარგად მხსიოსეს რა მხმეს და ვარსაძობის იყო ამ წლები ზევის ქვეყანაში როგორ უკვლავრეობამდე უკორედა ყველას და განსკურნობით ინტელიგენციას, რომლის ერთ-ერთი უამრბოეთი წარმომადგენლად იქვე ბრძანდებოდათ. მანვე მკორის და მკრედასადღე ვერ ამოიხინდა, ასეთი ამბებარი და ასეთი დარსკვლი ამდენს თავებ-სამკველმს როგორ შეტატკვეთ მხმეს სენსა და სკოციეს ურბად ანდა მე მარტომ როგორ არ ჩამო-ვიხმევეთ თვლადღელთა თუგებში თითი ღვთი შენი, როგორ ვერ ჩამოვიტანე თქვენამდე კონაგმკრეული და როგორ ვერ გვაგებეთ ამ სიხარულით მარ-ადისობის გზაზე დაძმებარი.

წარმოსახვაში ნადავლ ვაგროვებ სანკუკარ შენს, მხმედ ეთკოვებ ზურგზე და პარედაბრ თქვნი სახლისკენ მივეშურება. გზა სკრბად გრბელთა, მკორის დაღელს არ ვაძმევეთ სკრბადღე ამოვადეარ კახეზე სასოებით ვინმის ტვირთს იმ პატარა რაიასში

და ეანებ ცეცხლს.

მკვიდის სხებით ნადავლს და პრეწინდება ორგვლივ ყველაფერა შენი მხარეულად ტკავრობს მუშელთა თქვენ თბობით და სახეზე ვარდისფერი გვერდებით უკან ითვეს ტკავრით უკან ითვეს თავად უნალო ავადმყოფობა საწმენდარად, ეს მხოლოდ ოცნება და სინამდვილე უკრბობლად არკრევის ჭეშმარი მკორე ასეთი რეღინებით ნადვს კორეებს ჭეშმარი ცეცხლთა თგინება მარჯა და ვრმეხე მე ვარ ოცის უკვე მკორე ამდენდ თქვენამდე მოუტანელი შენით სინდისდამს-მეწელი მკრე კვლავ დღება იქვე ხსოვნის დღეებში როცა თავადან აწევა ყველაფერი.

უშეღვალათა მესხივრება — საშველი არა ჩანს.

მინდა შეზღუდვარბო ორგვლივ ქალაქს სიკრეუ-ღით მივხვით ხელი თითაფელს და მკრეწინდობა სხს საკუთარი მტრადღელი ვამოცადღელისა ექვამო, როგორ ეატარებ მხოლო ცხოვრება სოკრეით შენს, რომელიც თავის დროზე ვერ მივეტანე მკორესს მგობარს ბოლო სათქმელს კო სარების რეკვის მოყოლებული სინდის-ნამუსის სარების რეკვის

— მოხსენით ტვირით, მატრებომ მოატანეთ შენი ჩანაძი. მანამ იყო ვინმეს კოვეე გათბობის.

საქართველოს სსრ-ის მთავრობის დადგენილება

სოლიონ ორდინამეშელს ასახვასრეობიდანვე გამომხვეათ უფროდა ვაგ-ფშეველას შემოქმედება. ამ-ტრამ დიდად მარდამეშელთა დამიწყო უმწორი დიდადღების შესწავლა, რასაც უფრო დიდად მარდამეშელთა მის ტრას ამ მხრით 1926 წ. ფშეშეში მკრედად შეზღუდვითიდასტ ვიქნა. 1927 წელს იფლის-სტეცისტოში მკრეშობას განსტრბობიდა თვლადის რბორის ფშეშე-ღით ექსპსოვებულ ორ სოფელში აღფრდერესა და ღვთორში ბე დიდადღებურ დღედაკონან ვრბად ამ სწავლადღება სოლიონის ღვთორში კოცონისა 27 ავლიას შესწავლადის ვაგის ვარდამტრბადღებთან 12 წელი ამ თარღელან დიდადღებობით ღვთორღებობათვის ვაგმარბადის ვაგის მოსტონარს სკრბა, სკრბე მოსტონებთან გამოსულა ვაგ-ფშეველას ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ. მოსტონება თანება მის ბრძეშეში.

ფშეშეში დიდადღებრის შესწავლადის მოაზრებული ღვეშეკურთ მსხველადან სოლიონის შეუდგენია 700 სტეცეშანი ვშეშეში ღვეშეკურთ. დიდადღელს რა ფშეშეში დიდადღებრს ამან შესაძლებლობა მისცა ვაგ-ფშეველას დღედაკონან მკრედადღების დიდადღებურ-ღვეშეკურთი შესწავლადის ამის საფრეველზე შესან-ინიგო სტატის დიდადღე ვაგ-ფშეველას ვრის შესახებ 1930 წ. რომელიც მუშადღება ვაგის ვარდამტრბადღების შეთანხმებულ წლებსავე ვრის დროში, 1930 წ. №131 ცნობიდა, რომ ვაგ-ფშეველას სკრეუნის ოცანა

სოლიონის ორდინამეშელის

ვაგა-ფშეველას ენა

წლებიდან ბუღ ამაშელმა საფრეველი მკრედად ვაგ-ფშეველას დიდადღებურად მკრედადღების ბრძეშეში 1922 წ. ღვეშეშეში ტ 1 ტომისტრ: ხვდამკრეად იფივე ტომი 1926 წ. გამოვიდა: პოქების III ტ 1930 წ. ტ IV 1932 წ. ბუღ ამაშელმა ამ გამოცემებს დიდადღე ვარდამტრბა, შემოწინდებ, სინამდვილადღება და ა მხმების მიერ შედგენილი ვაგის ღვეშე-სკრბა.

სოლიონ ორდინამეშელმა თავიდანვე დიდადღე ვარდამტრბა დაუთმო ამ გამოცემებს. 1929 წ. ვარდამკრეად მკრედადღების №5 მიათავს რეცეწონს: ვაგ-ფშეველას 1 ტომის გამოცემისსოფარს ვაგის პოქების მე-3 და მე-4 ტ გამოცემების მუშადღება ვრბოდა ვაგ-ფშეველას მე-3 და მე-4 ტომისა და მისი ღვეშეკურთის შესახებ ვარდამკრეად 1933 წ. №1.

რეცეწინებრ ამ ვარდამტრბაში შეეხო დიდადღებრის ვაგ-ფშეველას დიდადღებულ სოკრეით ღვეშეკურთ შედგომის ღვეშეკურთს და პოქებში და ვარდამკრეად, სოლიონ ტომებზე დიდადღე ღვეშეკურთებში სოკრეით ბრბორად გამარბებული სტეცე ხვდამტრბა და სოკრეით აუხსნელი კოცონის ნაწილ წარმოდგენილ სტეცე ახნა.

სოლიონ ორდინამეშელის სახელს ვაგ-ფშეველას მისი რედაქცილი, ღვეშეკურთისა და ბოლიდადღებობით გამოცემული ვაგ-ფშეველას „სამაგწეო მათარბობებ“, 1935 წ.

1936 წელს სოლიონის კრიტიკული წერილი პენ-
ონმა ვაჟ-ფშველას სამი პიუნის ატოლოთი და
პუნმანარ-სტრუქტურ-მასპინძლისა და ატელის-შეამდ-
ის რუხელ პოეტურ თარგმანთა კრების გამოსვლა,
რომელიც გამოცემა გ. გოლდერესა და ტიტან ტაბინის
რედაქციით (სტრუქტურული კლასიკის თარგმ-
ისარ), გას. ლიტ. საქართველო, 1936 წ. 18. 07; წერ-
ილში განხილავს ატოლოთი და პუნმანარ თარგმანს
და პენონის, რომ ეს თარგმანი ანახორებს დედანს,

რაც გამოწვეულია სიტყვისტყვიით მთარგმნელის
უზრუნველობით. რეცენზირტი მისგან სტროვის
ინტელუბს ამის სადღესტრატოდ თუ როგორ
განსხვავდება რუსული თარგმანი ვაჟის იმეფ სახელწ-
ოფების პიუნისაგან.
გთავიზონ მის წერილს ვაჟ-ფშველას ქნის
შესასტ, რომელიც დაბეჭდვა ვერანდში ჟიროში 1930
წ. № 13, გვ. 11

დავით ივანიშვილი

წელს მთელს მთელს საქარგეზოს დაღვეწ
ფშველები ვაჟის მოგონებაზე

ლიტერატურული თანამოქმეხი საღამოებითა
და საკურნალი წერილებით გაიხსენებენ ვაჟის
გადასულ სახელს.

წელის მსვლელობა თანდათან გაზრდის ვაჟის
და ბეწრი რამ, რაც თანამედროვეობათვის
გაუგებარა იყო, უცნაური თუ მოუღებელი —
თანდათან მომავლის ნათელი სხვით მოიფრება.
ასეთია ვაჟის ქნაც.

დღეშია ვაჟი მიმწვედარა აკაკის „დარხული“
ხმები ვაჟის ქნის დაწუნებაზე
ვაჟის ღექსის რთიმულ სიღარიბეზე გამოთ-
ქულ აზრს ხომ დღესაც ხელზე იხევეწ.

ცხელია ვაჟის ღექსი სონეტის არტახებში არ
გაზრდილა. უშუალო განცდათა და მოხდევებ-
ბულ მწიობარ სიტყვების „ქაღალდზე დასაბღურ-
ბულ“ ვაჟის არც თუ მამუკას „ჭაშნიკ“ უგეზა.
მისი, თითქმის ყველა, ღექსი ისეა გაქანებული
და ხალვათი, როგორც ეს კაფია, რომლითაც
ვაჟამ ერთხელ „მკოდეს“-ს (ქორწილის ღვინო-
არჯის შვე) მიმართა:

„ფშვე-ხევესურეთის პოეტო
ჩარგალს ქორწილში მოვედღა,
თუ ორ ჯიხეს დამალვეინებ
რა ბეწრ ღექსს მოვაგროვებო“.

ვაჟის ქნის და ღექსის, უპირველეს ყოვლისა,
ხალხური უბრალოება ახსიათების და ხისადივე
და განა ეს დასაძრება?!

ქნის ხისადივესა და ღექსის ხალხურ პანზე
აწყობაში ვაჟა თავის „წინამორბედ, უპირფასესი
პაპის“ — გურამიშვილის ღირსეული ნაშრომი.
გურამიშვილმა ხომ პირველმა მისცა ბანი
ხალხურ პოეზიას ხალხურივე „მისამღერებო“.

ამითაც უნდა აიხსნებოდეს ის გარემოება,
რომ დღესაც, რომელიმე მკურეუბელ ფშვეურ
სოფელში ადვილად შეხედებთ მებრძობაში
ქაღებისაგან გაწინაღობებულ ფშველს,
რომელიც გეტყვით, რომ „დაეთიანო“ ეჭვისეურ

გაეცეითო ხელში, და ამის ისეთის რიხით
ამბობს, თითქმის ვაჟის გოგოთური იყოს მწრე
ხმლის გაეცეითაზე მომცეხარე მგერამ მარტო აქ
არ არის ვაჟის ხიბლი.

არც თუ იმაშია, რომ „ქნა მისისა სიმტკიცით
მსგავსია კლდეისა საღისა“.

შეგვდარია ის აზრიც, თითქმის „პროვინციულ
ქნას საესებით დაემორჩილებინოს მგოსანო“.

ვაჟის ქნის, და ნაწილობრივ, ღექსის ხიბლი
სწორედ ის არის, რომ ამ ღმის (ღვულისხმება
მისი ქნა) ვაჟა არ აკლვს ქალურ სინაზეს.

ჩანსქერების ქანახებზე ჩხრიალსა და
შურთხის დამაზ სტვენას შეწვეული ვაჟის ყური
ადვილად გრძობს ღექსის სიმწყობრე-
სინარნარეს. ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ
ვაჟა განსაკუთრებულ სიფრთხილით არჩევს
ფშვეურ საგანძურის მარგალიტებს.

რასაკერებოდა, ვაჟის ღექსი არასოდეს შე-
მოქმედის „ოფელს“ არ ვაგრძობობნებთ, მგერამ
არც თუ ისე ოთლი ხელით თესულა მისი
მარგალიტები.

ორთიდე მგავლითაა:

„ფშველი ვერისკაცის წერილი“ ოთხს
ვარიანტად არის განაზღურ. დაბჭუდილის მათო-
ან შედარება აშკარად გეჩვენებს, თუ როგორ
ხეწწდა ღექსის ვაჟა. ერთ-ერთ ხსენებულ ვარი-
ანტში ასეთ სტრიქონებს შეხედებთ:

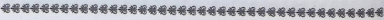
„მატყელსა სწერ, შუარტანი, ფარტანს
ცრემლი გასველებს ტიალო“.

(ნ. ატელოგრაფი № 5317 წ. კ. ს. 81)

სამწყხაროდ ვაჟის ღექსების პირველი ტომის
რედაქტორს აბაშელს ეს ვარიანტი არ გამ-
ოუქმეწებია. გადურჩა ეს დაბღავებელი სტრი-
ქონი:

„მატყელსა სწერ, ფარტანი ფარტანას“ — ვაჟის
„მანგანა“-ს? არა!

უკანასკნელი სიტყვები ვინორგრაფული დებ-
აღია (დაწერილ მატყელს ფშველი ქალი ფარტ-
ის) და პოეზიისათვის ადვილად გასაწირი

დატვირთული ეს სტრუქტურები ამიტომ სახეც-
ვლი წარმოგიდგება:

ფიქტურ მატელსა სტრ. ფარტენას
კრემლი გისვლებს ტაღო.

საგულისხმოა, რომ მგორის შხრავ აქ არც

პროვინციული ფერია
დაწვეული, სახელმძღვრ
ფარტენა. მგრამ იგი ისეთ
ანწყობაშია მოქცეული,
მეტელა ფარტენა ტაღლი.
ლექსის ეს სტრუქტურები
ანსაკუთრებულ მუსიკ-
ლობასაც აღწევენ.
კრადლი ექსპერმენტ
ისში დაგვარწმუნებს:
სახეთი ფარტენას მაგურად
აქილია* თუ გნებათ და
სტრუქტურის დაფრუვებას
დავიღად იგრძნობთ ლექსის
საკოტლესთან ერთად.
გველის მგამელი-ს
პრეველზე სტრუქტონი ვეგას
სხვა პანგზე დაუჭვრია
საფიხნოს ისხდენ
ხეცურნა. საბოლოოდ ეს
სტრუქტონი ასე შეცვლდა:
სასტუმროს ფუნგნ ხეცურ-
ნა. პრეველი შეხვდელი,
ითიქოს უკანასკნელ სტრუ-
ქტონს უფრო აკლია ჭედეა
და პრეველი საფიხნოს
ისხდენ ხეცურნა უფრო
მკარია საფრედნ ხანებზე
დაბეუნელი, მაგრამ, ამი-
სადამიუხედავად, ვეჟამ
საფიხნო მანც ვაქრია -
საფიქრებელია, როგორც ხედმეტი პროფ-
კაალიზმა.

თუ ოდენმე გველირსა ვეგას ნაწერების
წესიერი, აუადებური გამოცემა. - ასეთ დაკე-
რეცებისათვის უფრო მეტი შესაძლებლობა
ქრება ვეველას და ჩვენი აზრც უფრო ადევიდად
შეჟიწმდება.

კადვე ერთი მაგალითი ვეგას ლექსის
სამწერობის თავისებურებისა, რომელსაც გან-
საკუთრებულ ყურადღებით უნდა მოექცეს ვეგას
შინაველი გამოცემული, ძალიან ხშირად ვეგას
ლექსებში ფშაურ ლექსიკას მუსიკალური
დარებულენა ენებება. საკმაო მისი ოდენა

დამახინჯება, ახოს ამოგდება კორექტურის თუ
სხვა გაუგებრობის გამო, რომ ლექსს სინარჩევ
მოაკლდეს.

მაგალითად დიდი თამარა საქმარისა ლექსის
გარბობით წაკითხვა, რომ იგრძნობათ ამ ლექსის

მუსიკალიბაში გან-
საკუთრებით ვლერს ს-ანი,
რომელიც 32 სტრუქტონის
მანძილზე 40-ჯერ ხედება
ყურს.

აქედანაც შეიძლებოდა
იმის მიწვდობა, რომ ლექსი
შეცდომიანი დაიბეჭდა და
მისი გასწორება იყო საჭი-
რო. საქმე ეხება შემდეგ
სტრუქტონებს:

„შენთვის დაკლულის
ცხვარ-ძროხის
დავი ჩასტები დგებო“,
რომელიც ასე უნდა
აკითხებოდეს:

„შენთვის დაკლული
ცხვარ-ძროხის

დღვი ჩხასტები დგებო“,
რასაკერეველია, ფშაუ-
რის უცოდინარი ძნელად
მიხედება, რომ ფშაუში
დაწყობილ შუშას აღსან-
შიშნავდ ჩხასტა იხმარება
და არა ჩახტა, მაგრამ
ვეგას ლექსისადმი
გამახუადლებული ყური ამ
სტრუქტონის სისწორეში
მანც დაეჭვედებოდა
ჩხასტის ჩახტად გად-
აკეთება-გადამახინჯება

პირდაპირ გულის ზოროლას იწვევს და ყურსა
სტორს.

ასეა გამართული ვეგას ლექსი გარეგანი
რითმიით ღომის ჭანგება-შანგან რიტმით საღი
კლდის სიმტკიცეს, თუ ქალის სინაზეს
მოკვლავდება.

შხატურული პროზა?
მისი „მთანი მღალნი“ მარად
„წარბშეუხრელა“ დახედება ამ დარგის შედეგ-
რებს შსოფლით ლიტერატურაში.

აქ პროვინციული ფერია-ც გადაწმენდილია
და ყოველი სიტყვა თუ წყობა სტრუქტონისა
ესაუბრეოურად გამართლებული.

ივანე ქუშიკაშვილი 1980 წლის ოქტომბერში გაიცინა. გორში რესპუბლიკურ დიპლტოლოგიურ სესიაზე განსაკუთრებული ყურადღებით მოვისმინეთ მისი მოხსენება: „ადმოსავლილი საქართველოს მთავლთა ზოგიერთი ჯგერა-ზატის სახელწოდების შესახებ.“ ეს სურათიც სწორედ მაშინ გადაიღვე მოხსენების თემამ, მისი რეგიონის სუდმიწყნით ცოდნამ, მსავლეობის დლოეკამ და მცენერულამ ღორებულბამ მოგებიბლა.

აკადემიკოსი ქუიევიან დომოთათიძე საგანგებოდ ესაუბრა და გადაწყდა: ივანე ქუშიკაშვილი მონო-გრათიულად დაამუშავებდა ამ თემას. ასე შეიქმნა წიგნი „ღმურთები: მოთები, რიტუალები“ (1990) რომელიც სადოქტორო დისერტაციად იქნა დაცული 1993 წელს.

დიას, ივანე ქუშიკაშვილის გორში გაცეცანი სხდომის შემდეგ, სადამოს, სასტუმროს ერთ პატარა ოთახში გემასამინდლა: აღუქით ჭინჭარაუ-დო, თველო უორუგაბიძე, ბესარიონ ჯორბენაძე, რომ ჭკაკე გვიანამდე შეეყვიით საინტერესო საუბარს. ივანე ქუშიკაშვილის პირველი წიგნს უცნობდი. ეახსენე, მიეახვედრე, რომ პატრეს ეცემიდი გაიღიმა: მითხრა, რაზიკაშვილები ეუელს სხეანარად ეჭიდებარო. პირველი შთაბეჭდილება დიდი იყო.

მომდევნო წელს დიპლტოლოგიურ სესიას თელავის პედინსტიტუტმა უმასამინდლა 1981 წლის 27-29 ოქტომბერის მთავარი მასამინდლე ივანე ქუშიკაშვილი და რომ ჭკაკე იყენენ აღარ მახსოვს, კათედრის გამეგ რომელი იყო. ისინი მორიგებით გამეგობდნენ. ესეც დერსსაცნობი ფაქტია. მასამინდლობის საინტერესო გაეკვილი ჩაგვიტარეს. 29 ოქტომბერს სესიის სტუმრები წაიხდნენ. ბ. ჯორბენაძე და მე სასტუმროში დაერჩიი: დილით გადაუწყვეტო წახელა. მასამინდლებმა მოგეკითხეს, ქალაქში გავისერინო და აუსაიტში შეწერდილო. აქ დავეკემეთ „საენამეცნიერო საუბრებისა“ და თელავის პედინსტიტუტის ქრთული ენის კათედრის ერთობლივი სესიის მოწყობა. 1982 წლის ოქტომბერში ეს სესიაც გაიმართა.

ასე ნაბიჯ-ნაბიჯ მიედოილით ერთმანეთისეენ და

მე შემადლა ეიამყო - ივანე ქუშიკაშვილი წეს მგეობარი იყო.

ყოველწლიურმა დიპლტოლოგიურმა სამეცნიერო სესიებმა დიდი საქმე გააკეთა: კოლეგები დაცეცახლოე; ერთმანეთის სამეცნიერო ინტერესები გაგეცანო, გაგეცინაურა.

და გამინდა იღვა ენათმეცნიერების ინსტიტუტსა და პედინსტიტუტს 1991 წლის მაისში იაკობ გოგებაშვილის 150 წლისთავი აღგე-

დიდი კაცი იყო ივანე ქუშიკაშვილი

წინმა. შესანიშნავი სამეცნიერო კონფერენცია გაიმართა. ძნელა გაიხსენოს კაცმა. ესი იღვა იყო - ბ. ჯორბენაძის რ ჭკაკის, ა. ქუშიკაშვილის თუ ამ სტრატეგების ავტორის -

უფრო აღბათ ეყელას: ტრადიციად გეცეცია მაისის შემდეგებუბ: სამეცნიერო კონფერენციის თემა წინდაწინ დავგეგეცე და თემატური სესიები გაცეცეცართა. ივანე ქუშიკაშვილი იყო ამ სესიების სულიწამდეგმელი. ერთ-ერთი მთავარი მასამინდლე.

და ყოველწლიურად იმარებოდა მაისობა თელავში. 1993 წელს საგეცეცე: 10 მაისს ბ. ჯორბენაძე გარდაიცეცა. თემები გავლტობი, ეფა, იღლა. აკაკო რაფიელ ერასთავი, აღუქსანდრე ჭკეცეცაძე, გორეუ ლორთქიფი, აღუქსანდრე ყახბეცა, ეასილ ბარნოე.

ეს კონფერენციები არ იყო მხოლოდ ფილოლოგიური დონისბიებუბი. ქართული ენის და დიტერატურის სპეციალისტთა ფორუმი მაგალითად, იღლა ჭკეცეცეცამსადმი მიძღვნილ სესიასზე 25 მოხსენება იქნა წაკითხული. ისტორიკოსებმა, ეკონომისტები, პედაგოგის, სოფლის მეურნეობისა თუ გეოგრაფიის სპეციალისტები, ეურნალისტები, ფილოსოფოსები სხეადასხეა კუბოთი გეცეცეცებდნენ იღლას.

იღლას, აკაკის ეყავს თუ გავლტობის მნეგესი დონისბიებუბი შეიძლება არ აკლდათ, მაგრამ მე არ მეუწეულენა სხეა შემთხვევა, რომ აღ ჭკეცეცეცაძე, რ ერისთავი, აღ ყახბეცა, ე ლეონიძე თუ ე ბარნოე ასე მასშტაბურად, ყოველმხრივ ყოფილიყოს წარმოდგენილი მამეწელთა წინაშე. დიდიამ ამ საქმეში ივანე ქუშიკაშვილის წელიღო.

ივანე ქუშიკაშვილის მიერ წაკითხულ მოხსენებათა

საბურთო გაცემისათვის:

ა. გოგებაშვილის ბუნების კარიბიზ ტრასთან დაკავშირებული ზოგი საკითხი.

ჭარის სემანტიკა გადამკვეთ ტაბლის პოზიციამ.

ჭრის ილასრული გაცემისათვის. ახალი სადამკვეთო ტაროული ენის ნორმირებასთან დაკავშირებული ზოგი საკითხი (აკაკის შემოქმედების მიხედვით).

რთულ ტაროული ენისათვის თხრობების კლასიკური დეკლარაცია.

აღ. ტაროების დეკლარაციასთან დაკავშირებული ზოგი საკითხის შესახებ.

ნასასრული ზნაბა საკითხისათვის გ. დეონიძის თხრობების ენაზე.

შქრების ენა და დამატებითი დეკლარაცია (აღ. კარბიძის მიხედვით).

გ. ბარბაქაძის თხრობების დეკლარაციასთან დაკავშირებული ზოგი საკითხის შესახებ.

ამ ჩამონათვლიდანაც ჩანს, რომ არ იყო ეს სესიები სესიებისათვის, ყოველი თელაური შეხვედრა რაღაც საოცრად ამაღლებული იყო. სახეობა ელფერს ატარებდა. რ. კრისთაიის სესია ქისტაურში ჩატარდა. ეს სოფელი ა ქუშკაშვილისათვის განსაკუთრებით ბევრად იყო - აქ დაიწყო პედაგოგიური მოღვაწეობა და ელფესაც ახსოვს აღბათი ქისტაურს 1998 წლის 15-16 მაისს.

დიდი სოფარული შექალო. მისი საოცრად

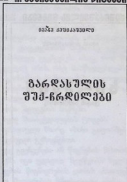
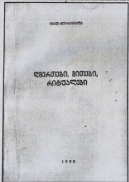
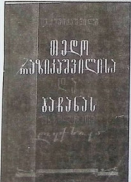

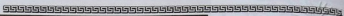
ქალი ბული ტაროელსაც დიდად განიცდიდა. მახსოვს ბესიკ ჯორბენაძის გარდაცვალებით გაოგებული ივანე ქუშკაშვილი. ცხოვრებამ ბევრი ტაროული შეახვედრა. მაგრამ ოთხივე წლის წინათ საუფარული შუილიშვილის ტრაგედიამ აღსასრულმა დაატარა ივანე ქუშკაშვილის დაისი.

ბოლო შეხვედრა 2003 წლის 31 მაისს გეჭონდა. ჩვენი ტრადიციული თელაური მისობა ბესარიონ ჯორბენაძის დაბადებიდან 60 და გარდაცვალებიდან 10 წლისათვის მიეძღვნა. ივანეს მოხსენების თემა იყო: რეორგანიზაცია და ბევრების პოზიციური ვარიანტი ენის დამატების მიხედვით ბ. ჯორბენაძის ნაშრომთა შუქზე.

ეს იყო ივანე ქუშკაშვილის მიერ წაკითხული

ი. მამიაშვილის ნიშნები

ამ კაცს და მისი „ხილველები“ რომ წაეკითხებო, გაეოცდები... რამდენ სიახლეს რამდენი მოგნებაო არადა უპრეტენზიო, ზომა, მოკრძალებული კაცი იყო წინას რომ გამოქვბდა, თითქოს რაღაცით შეგნებ ხვდებოდა დაეაღებოდა და ღამის მადლობას გეუბნებოდა, წინას რომ გამოარბიშვდი.

იტყვიან ამხვც, იოქება სიბეჭელი ივანე ქუშიკაშვილის შემოქმედებაზე არადა, რა შინაგულფროფინა: ენათმეცნიერება, ფოლკლორულ-ეპოგრაფიული ძიებანი,

ბოლო მოხსენება... სესიის შემდეგ თავის განუყოფელ დარბაზში გემსაპინძლა ესეც ცალკე თემაა თუ გსურთ რომ გააცნოთ ივანე ქუშიკაშვილი, მის დარბაზს უნდა ესტუმროთ. ესაა ფილოლოგის, ეპოგრაფის, არქეოლოგის, ჰისტორიული კულტურის დიდი სპეციალისტის გემოვნებით გაკეთებული მუსეუმ-დარბაზი. აქ ქუშიკა თავის სტიქიაში იყო ყველა თანხს, ყანწს, ფილოს, ფარდაგს, ხურჯინს... თავისი ისტორია აქეს არა, ამის მოყოლა არ შეიძლება უნდა ესტუმროთ ქუშიკას დარბაზს და გაოცდეთ.

დღევანდელი მუშაობა, არ ეცნობდი

დღევანდელი მუშაობა, არ ეცნობდი

დღევანდელი მუშაობა, არ ეცნობდი

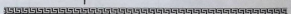
31 მაისის დათქვით, 2004 წლის თელავური მისობა რეკავს ინანიშვილს მიუძღვნათო დიდად გაიხარა სამომავლო გეგმებზეც აღაპარაკდა.

მაგრამ მანამდე, 2003 წლის შემოდგომაზე დიპტოლოგიური სესია თელავში ივანე ქუშიკაშვილის ხსოვნას მიეძღვნება.

დიდი კაცი იყო ივანე ქუშიკაშვილი. მამატოს დღეს შერე ვერ ეოქვა.

ბერიანი ბერიანი

ი. ქუშიკაშვილის ნიშნები

საქართველოს

სილვესტი

(ვაჟას სამყაროში)

ივანე ქუშიკაშვილი

ჩემი საფინჯნო

70/70

ჩვენი ენა ქართული

ერმატიკა მშობლიური ენის საკითხთა სწავლების ხისტემაში ვეღვარე როელი მონაგვეთა ეს ხართელე განსაკუთრებით საგრძობია დაწყებით კლასებში, სადაც მოსწავლეთა აზროვნების დონე ედრ ვილდე დაბალთა ისეც უნდა ეთქვას, რომ ჩვენი სკოლა ამ მხრე მონიტორინგზე არც სახელმძღვანელოებით და სათანადო მეთოდური ლიტერატურით არის განუზრუნებულთა ამ ხარვეზის ამოცნებას ისახავს მარნად ნ. მადლაცლდის და ც. ყონაშვიდის წიგნი **ჩვენი ენა ქართული**, II, III და IV კლასებისთვის, თბ. 2002 წ. გამომც. აღეთა, სახელმძღვანელო შედგენულთა თანმედროვე

ლანგვისტიკისა და მეთოდის მონაცემთა გათვალისწინებით. უპირველეს ყოფილთა, უნდა აღინიშნოს, რომ ისინი არამც და არამც არ არის მხოლოდ ერმატიკის სახელმძღვანელოებთა. მათი მარნა გამომუშეუშოს მოსწავლეებს არაოღმეცვლელებისა და მართლწერის ჩვევებზე დაყოფილთა ისინი სწორთა, მარხოელი ქართული სწავლელებისა; მამოედლიბოს ენაზე დაცვარების უნართა, ენისორიე აღლო შეთარაღლოს სათანადო პრაქტიკული ჩვევებით. აღსანიშნავთა ისიც, რომ ავტორებთა ფართთ

გასატანს აბლევნ მოსწავლთს დამოუკიდებელ აზროვნებას. ნაცვლად ფრანების მრამარეული მაროეებისა, ცონფრულად შერეული კითხვებით მოსწავლე თანდათან მამეყო კლდობნამდე, დიდი აბელი ბქეს დამობობელი ორიორაფოელ-პუნქტუაციურ-სტილისტური ჩვევების ავტომატიზაციას. ამ მარნით საანალიზოდ მოცემულთა სათანადო ლიტერატურული მასლად, რომელიც დიდი გემოვნებით არის შერეული, ისიც უნდა ითქვას, რომ

ავტორებთა მარნამდლორად ცდილობენ, ერმატიკულ მასლადზე მუშობას დაეკავშრონ საკითხე ტექსტებს. სასამოეო სახელედ გემოვნება ისიც, რომ წიგნი ამხე დროს რეველიც არის, რაც მოსწავლეებს აბლევს დროის ეკონომიის საშუალებას. თითოეულ თემს ახლავს ცოდნის შესამოწმეული ტექსტებთა, რაც აგრეოვე სახელე ქართული ენის სახელმძღვანელოთა შედგენის საქეშე. გამსაკუთრებულ შობეკვილიბას ტოვებს წიგნების პოლიგრაფიული მარე, ისინი გავფორმებულთა დიდი მხატვრული გემოვნებით. საშურ საქედ გემოვნება ამ წიგნების მასობრივი ტირაფო გამოცემა იგი უდაყოლ შეუწყობს ხელს ჩვენი მოსწავლეების წიგნებების დონის ამავლეებას და კიდევ უფო შევეარებას მშობლიური ენისა.

ბიბი სულაბაიძე

